

มาตรการทางกฎหมายในการจัดหาลำโพงให้จำเลยชาวต่างชาติ
ในชั้นพิจารณาคดีอาญา

ศิรินภา พัฒนภูทอง

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร นิติศาสตร์มหาบัณฑิต
สาขาวิชานิติศาสตร์ คณะนิติศาสตร์ปรีดี พนมยงค์
มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์

พ.ศ. 2560

**Legal Measures on Providing Interpreter to the Defendant in
Criminal Trial**

Sirinapa Patanapoothong

The Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements

for the Degree of Master of Laws

Department of Law

Pridi Banomyong Faculty of Law, Dhurakij Pundit University.

2017

หัวข้อวิทยานิพนธ์	มาตรการทางกฎหมายในการจัดหาลำโม่ให้จำเลยชาวต่างชาติ ในชั้นพิจารณาคดีอาญา
ชื่อผู้เขียน	ศรินภา พัฒนภูทอง
อาจารย์ที่ปรึกษา	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ธานี วรรณภักดิ์
สาขา	นิติศาสตร์
ปีการศึกษา	2559

บทคัดย่อ

ในปัจจุบันการสื่อสารมีความสำคัญมาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งในปัจจุบันที่ประเทศไทยมีชาวต่างชาติเดินทางเข้ามาในประเทศและในหลายครั้งที่ชาวต่างชาติตกเป็นจำเลยในคดีอาญาและมีจำนวนมากขึ้นเรื่อยๆในแต่ละปี ซึ่งภาษาที่ใช้ในการพิจารณาคดีอาญาในประเทศไทยก็คือภาษาไทย ทำให้เป็นปัญหาของจำเลยชาวต่างชาติไม่สามารถพูดหรือเข้าใจภาษาไทย ซึ่งเป็นภาษาที่ใช้ในการพิจารณาคดี จึงไม่สามารถที่จะต่อสู้คดีได้อย่างเต็มที่ ดังนั้นลุ่มในกระบวนการพิจารณาคดีในศาล จึงเป็นบุคคลที่มีบทบาทสำคัญในการช่วยให้จำเลยสามารถสื่อสารระหว่างศาลและทนายความ เพื่อให้จำเลยมีโอกาสปฏิเสธข้อกล่าวหาต่างๆ อีกทั้ง เพื่อให้จำเลยชาวต่างชาติสามารถเข้าใจหลักประกันสิทธิของตนได้ ทำให้เกิดความเท่าเทียมและเป็นธรรมเมื่อเทียบกับจำเลยชาวไทย

ปัญหาหลักอย่างหนึ่งของลุ่มในการพิจารณาคดีอาญาของประเทศไทย คือลุ่มมิได้มีคุณสมบัติในการเป็นลุ่มที่เป็นมาตรฐานเดียวกัน เช่น ไม่มีความรู้ทางภาษาหรือความรู้ด้านกฎหมาย ย่อมทำให้เกิดอุปสรรคทางการสื่อสาร การตีความและการแปลความหมายให้จำเลยชาวต่างชาติ ทำให้จำเลยชาวต่างชาติไม่ได้ใช้สิทธิที่ตนพึงมีพึงได้เท่าที่กฎหมายกำหนด เพื่อใช้ในการต่อสู้คดีได้อย่างเต็มที่ เนื่องจากความไม่รู้ว่ตนมีสิทธิอะไรบ้าง ย่อมทำให้เกิดผลเสียกับจำเลยชาวต่างชาติอย่างแน่นอน ประกอบกับในปัจจุบันกฎหมายของประเทศต่างๆทั่วโลกล้วนให้ความสำคัญกับการคุ้มครองสิทธิของจำเลยให้สามารถต่อสู้คดีได้อย่างเต็มที่ เนื่องจากฐานะของจำเลยได้เปลี่ยนจาก “กรรมในคดี” ที่เปรียบเสมือนวัตถุที่ถูกชักฟอก มาเป็น “ประธานในคดี” โดยมี

ความมุ่งหมายเพื่อคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของบุคคลมิให้ถูกระทบจากการพิจารณาคดี โดยสิทธิที่กฎหมายให้ความคุ้มครองจำเลย เช่น สิทธิที่จะได้รับการสันนิษฐานไว้ก่อนว่าเป็นผู้บริสุทธิ์ สิทธิที่จะไม่ให้การ สิทธิที่จะได้รับความช่วยเหลือทางกฎหมายและทางการสื่อสารในคดีอาญา แต่สิทธิต่าง ๆ เหล่านี้จะไม่เกิดประโยชน์กับจำเลยชาวต่างชาติเลย หากจำเลยผู้นั้นไม่สามารถพูดหรือเข้าใจภาษาที่ใช้ในการพิจารณาคดีอาญาได้

ดังนั้นแม้จะมีประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 13 ที่บัญญัติเกี่ยวกับเรื่องล่ามเอาไว้แต่มาตราดังกล่าวก็บัญญัติเอาไว้อย่างกว้าง ๆ ไม่ชัดเจนเท่าที่ควร เช่นมิได้บัญญัติว่าล่ามในศาลควรมีคุณสมบัติอย่างไร ต้องมีการสอบเพื่อวัดผลอย่างไร หรือมีการออกใบอนุญาตให้ล่ามยึดถือไว้ โดยควรกำหนดเป็นหลักเกณฑ์เพื่อให้เป็นมาตรฐานเดียวกัน เพราะไม่ว่าจำเลยจะเป็นคนชนชาติใด เขาก็สมควรที่จะได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายอย่างเท่าเทียมกัน รวมถึงการพิจารณาปรับค่าตอบแทนของล่ามในการพิจารณาคดีในศาลให้ใกล้เคียงกับล่ามเอกชนอีกด้วย

Thesis Title	Legal Measures on Providing Interpreter to the Defendant in Criminal Trial.
Author	Sirinapa Patanapoothong
Thesis Advisor	Associate Professor Dr.Thanee Vorapatr
Department	Law
Academic Year	2016

ABSTRACT

In the present, communication is very important especially where there are more foreigners entering into Thailand. Many times that these foreigners are being accused in the criminal cases and the rates are increasing every year. The language that is being used in criminal cases in Thailand is Thai, which is a major problem for foreigner defendants that are not being able to speak or understand any Thai in the trial where Thai language is used. Therefore the foreigner defendants will not be able to fight the case with its full capacity. As a result, the interpreter in the court trial process plays an important role in helping the defendant to communicate with the court and the lawyer. It will allow the defendant to have an opportunity to be able to deny the allegations and allow the foreign defendants to understand their rights where it will be equal and fair compared to a Thai defendants.

One major problem of being an interpreter in Thailand criminal cases is that the interpreters are not qualified. These interpreters do not have a standard such as they do not have the language knowledge or the legal knowledge which cause communication difficulties in interpretation and giving interpretation to foreign defendants which will later result that the foreign defendant will not be able to exercise their rights as they are required by law to fully fight the case. Due to the lack of knowledge about what rights they have, it will give a negative impact on the foreign defendants. Today all around the world are giving concern towards the protection

of the defendant's ability to fight the case fully. Since the status of the defendant has changed from "lawsuit" into "defendant" to protect the rights of freedom toward the person without prejudice in the trial. Protection rights such as rights to be presumed innocent, rights not to grant the rights to legal aid and communication in criminal cases but these rights will not be beneficial if the foreign defendant is not able to speak or understand Thai language, which is the language being used in the criminal cases.

So, despite the Criminal Procedure Code, Section 13 of the Interpretation Act, the provision is just announced in a wide perspective where there are no specific details such as 'Where does the law stipulate that an interpreter in court should have qualifications?' 'What test is to be used as standard?' 'Does an interpreter must hold a license to be an interpreter in court?' These details should be given to set as a standard for all interpreters because no matter which nationality the defendant is there should be no racist or any difference. The foreign defendant deserve equal protection under the law which includes the reconsideration of the interpreter's remuneration in the court case as a close to the private interpreter as possible.

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยการให้ความช่วยเหลือแนะนำของผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ธานี วรภัทร์ ซึ่งเป็นอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ที่ได้กรุณาที่ให้คำแนะนำ ข้อคิดเห็น ตรวจสอบและแก้ไขร่างวิทยานิพนธ์มาโดยตลอด อีกทั้งช่วยผลักดันและเป็นแรงใจจนทำให้วิทยานิพนธ์ฉบับนี้เสร็จสมบูรณ์ ผู้เขียนจึงขอกราบขอบพระคุณไว้ ณ โอกาสนี้

ผู้เขียนขอกราบขอบพระคุณ ศาสตราจารย์ ดร.ไพศิษฐ์ พิพัฒน์กุล ที่กรุณาให้เกียรติเป็นประธานกรรมการ โดยมี รองศาสตราจารย์ ดร. ประธาน วัฒนวานิชย์ และรองศาสตราจารย์ อัจฉริยา ชูตินันท์ เป็นกรรมการในการสอบวิทยานิพนธ์ ซึ่งได้กรุณาตรวจแก้ไขวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ให้ถูกต้อง สมบูรณ์ยิ่งขึ้น รวมถึงคณาจารย์ท่านอื่นๆ ซึ่งผู้เขียนมิได้เอ่ยนาม ที่ได้อบรมสั่งสอนให้ความรู้ ทางด้านวิชาการแก่ผู้เขียน รวมทั้งได้แต่งตั้งให้ผู้เขียนได้ใช้ค้นคว้า อ้างอิง อีกทั้งเจ้าหน้าที่บัณฑิต มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์ทุกท่านที่ให้ความสะดวกด้านอำนวยความสะดวก จนทำให้วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จ ลุล่วงได้

สุดท้ายนี้ผู้เขียนขอขอบพระคุณ คุณพ่อปฎิญา พัฒนภูทอง และคุณแม่กิติมา พัฒนภูทอง รวมทั้งครอบครัวของผู้เขียนทุกท่าน ผู้ที่คอยช่วยเหลือ ให้กำลังใจและมั่นใจในตัวผู้เขียนตลอดมาว่าจะทำวิทยานิพนธ์ฉบับนี้จนสำเร็จ และผู้เขียนขอโน้มรำลึกถึงสิ่งศักดิ์สิทธิ์ทั้งหลาย อันเป็นที่พึ่งให้ผู้เขียนมีสติปัญญาในการจัดทำวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ให้สำเร็จลุล่วงไปด้วยดี โดยหากวิทยานิพนธ์ฉบับนี้มีประโยชน์และคุณค่าทางการศึกษาอยู่บ้าง ผู้เขียนขอยกความดีทั้งหมดแก่ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ธานี วรภัทร์ และกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ทุกท่าน รวมทั้งกราบเป็นกตเวทิตาแก่บิดา มารดา คณาจารย์และผู้มีพระคุณที่ได้อบรมเลี้ยงดู ให้ความรู้ ความเมตตา แก่ผู้เขียน แต่หากวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ มีความบกพร่องประการใด ผู้เขียนขอโน้มรับความผิดพลาด ไว้แต่เพียงผู้เดียว

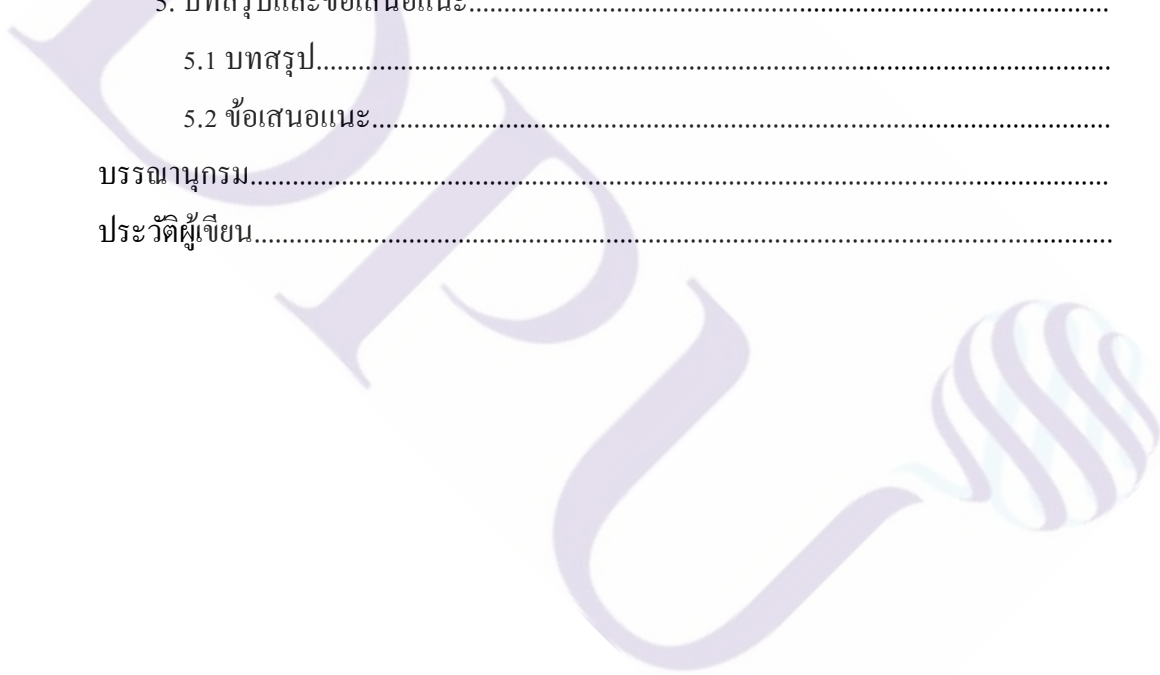
ศิริินภา พัฒนภูทอง

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ฅ
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	จ
กิตติกรรมประกาศ.....	ช
สารบัญตาราง.....	ญ
บทที่	
1. บทนำ.....	1
1.1 ที่มาและความสำคัญของปัญหา.....	1
1.2 วัตถุประสงค์ของการศึกษา.....	6
1.3 สมมติฐานของการศึกษา.....	6
1.4 ขอบเขตการศึกษา.....	7
1.5 วิธีการดำเนินการศึกษา.....	7
1.6 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	7
1.7 นิยามศัพท์.....	8
2. แนวคิดพื้นฐานในการคุ้มครองสิทธิของจำเลยตามหลักกฎหมายไทยและ หลักสากล.....	9
2.1 แนวคิดของการคุ้มครองสิทธิของจำเลยในกระบวนการยุติธรรม.....	10
2.2 การช่วยเหลือทางกฎหมายแก่ผู้ถูกกล่าวหาว่ากระทำผิดทางอาญา.....	30
2.3 สิทธิในการมีล่ามของจำเลย.....	34
3. สิทธิของจำเลยในการมีล่ามและการกำหนดคุณสมบัติของล่ามในชั้นพิจารณา คดีอาญาตามกฎหมายต่างประเทศ.....	42
3.1 ประเทศสหรัฐอเมริกา.....	42
3.2 ประเทศออสเตรเลีย.....	55
4. วิเคราะห์เปรียบเทียบสิทธิของจำเลยในการมีล่ามและการกำหนดคุณสมบัติ ของล่ามในคดีอาญาตามกฎหมายของประเทศไทยและต่างประเทศ.....	63

สารบัญ(ต่อ)

บทที่	หน้า
4.1 วิเคราะห์ปัญหาและผลกระทบเกี่ยวกับหลักประกันสิทธิและสิทธิในการมีล่ามของจำเลย.....	63
4.2 วิเคราะห์เปรียบเทียบคุณสมบัติ มาตรการจัดหาล่ามให้จำเลยในชั้นพิจารณาคดีอาญา และแนวทางปฏิบัติของล่ามตามกฎหมายประเทศและกฎหมายต่างประเทศ.....	66
4.3 วิเคราะห์เปรียบเทียบค่าตอบแทนของล่ามในประเทศไทยและในต่างประเทศ.....	72
5. บทสรุปและข้อเสนอแนะ.....	75
5.1 บทสรุป.....	75
5.2 ข้อเสนอแนะ.....	77
บรรณานุกรม.....	80
ประวัติผู้เขียน.....	84

สารบัญตาราง

ตารางที่	หน้า
3.1 ค่าตอบแทนของล่ามในการแปล จากการสอบถามล่าม.....	62

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ที่มาและความสำคัญของปัญหา

การสื่อสาร หมายถึง กระบวนการถ่ายทอดข่าวสาร ข้อมูล ความรู้ ประสบการณ์ ความรู้สึก ความคิดเห็น ความต้องการจากผู้ส่งสาร โดยผ่านสื่อต่างๆ ไปยังผู้รับสาร ซึ่งอาจจะใช้กระบวนการสื่อสารที่ต่างกันไปตามความเหมาะสมหรือความจำเป็นของตนเองและคู่สื่อสาร โดยมีวัตถุประสงค์ให้เกิดการรับรู้ร่วมกันและมีปฏิริยาตอบสนองต่อกัน บริบททางการสื่อสารที่เหมาะสมเป็นปัจจัยสำคัญที่จะช่วยให้การสื่อสารสัมฤทธิ์ผล¹

การสื่อสารถือเป็นเรื่องสำคัญมาก ทั้งในด้านเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม หรือแม้กระทั่งในกระบวนการยุติธรรม ซึ่งตั้งแต่วันที่ 31 ธันวาคม 2558 ที่ผ่านมา ประเทศไทยได้ก้าวสู่ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน (ASEAN Economic Community หรือ AEC.) โดยเป็นการรวมตัวของประเทศในแถบเอเชียทั้งหมด 10 ประเทศ ได้แก่ ไทย พม่า มาเลเซีย อินโดนีเซีย ฟิลิปปินส์ สิงคโปร์ เวียดนาม ลาว กัมพูชา บรูไน โดยจุดประสงค์ เพื่อให้อาเซียนมีการเคลื่อนย้ายสินค้า บริการ การลงทุน แรงงานฝีมือ อย่างเสรี โดยนำจุดเด่นของแต่ละประเทศมาตอบโจทย์ความต้องการของตลาดในเรื่องสินค้าและบริการ เช่น พม่าในเรื่องเกษตรและประมง ฟิลิปปินส์ในเรื่องสาขาอิเล็กทรอนิกส์ และไทยในเรื่องสาขาการท่องเที่ยว และสาขาการบิน เป็นต้น² และในโลกของยุคที่มีการติดต่อสื่อสารกันอย่างแพร่หลายทั้งในประเทศและระหว่างประเทศ จนเรียกได้ว่าเป็นโลกยุคไร้พรมแดน และสิ่งที่เป็นที่ใช้ในการสื่อสารก็

¹ สราวุธ เบญจกุล. (2554). จริยธรรมล้ามในศาลยุติธรรม. สืบค้นเมื่อวันที่ 22 สิงหาคม 2559, จาก <http://www2.manager.co.th/Daily/ViewNews.aspx?NewsID=9540000048920>

² ศูนย์ข้อมูลความรู้ ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน. (2554). บทความ AEC. ที่ควรอ่าน. สืบค้นเมื่อวันที่ 31 สิงหาคม 2559, จาก <http://www.thai-aec.com/category/aec-must-read>

คือ “ภาษา” และหลายประเทศ มีภาษาเป็นของตนเอง เช่น ภาษาไทย ภาษาเยอรมัน ภาษาฝรั่งเศส หรือภาษาจีน เป็นต้น และจากการที่มีภาษาต่างๆมากมายนี้เอง ทำให้การสื่อสารมีความยุ่งยาก และหลายครั้งอาจมีปัญหาในการสื่อสารเกิดขึ้น จึงจำเป็นต้องมีผู้ที่เรียนรู้และศึกษาภาษาต่างๆ เพื่อแปลหรือทำความเข้าใจภาษาของกลุ่มสนทนา จึงทำให้เกิดอาชีพ “ล่าม” ซึ่งถือว่าเป็นอาชีพที่มีความจำเป็นและสำคัญอย่างยิ่งในยุคที่มีการสื่อสารระหว่างประเทศ

ในปัจจุบันนี้ประเทศไทยมีชาวต่างชาติจำนวนมากเดินทางเข้ามาและมีแนวโน้มเพิ่มจำนวนมากขึ้น ไม่ว่าจะเข้ามาท่องเที่ยว ทำธุรกิจหรือมาพักอาศัยอย่างถาวรก็ตาม ซึ่งจากการที่ผู้คนหลายชนชาติ หลายภาษาเข้ามาในประเทศไทยอย่างมากมายนี้เอง ทำให้การติดต่อสื่อสารระหว่างคนต่างชาติต่างภาษาส่งผลกระทบต่อที่เห็นได้เด่นชัดอย่างหนึ่ง คือการติดต่อสื่อสารเกิดขึ้นได้อย่างลำบาก ด้วยภาษาแต่ละภาษาที่แตกต่างกัน หรือหากมีกรณีที่บุคคลใดหรือกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งได้กระทำความผิดในประเทศไทย ซึ่งอาจจะต้องถูกดำเนินคดี ซึ่งมีได้ทั้งคดีแพ่ง คดีอาญา และคดีในศาลชั้นอุทธรณ์พิเศษ เช่น ศาลแรงงาน ศาลทรัพย์สินทางปัญญา เป็นต้น ปัญหาที่ตามมาในเรื่องเกี่ยวกับกระบวนการยุติธรรมคือ ภาษาที่ใช้ในการดำเนินคดีในชั้นพิจารณาคดี ซึ่งมีภาษาไทยเป็นภาษาราชการของประเทศไทย ย่อมทำให้เกิดปัญหาชาวต่างชาติไม่สามารถพูด อ่าน เขียนหรือเข้าใจภาษาไทยได้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในคดีอาญา ซึ่งจำเลยถือเป็นประธานในคดี และโดยเฉพาะอย่างยิ่งหากจำเลยเป็นชาวต่างชาติ ที่ไม่เข้าใจภาษาที่ใช้ในการดำเนินคดีในศาลอาญา ยิ่งจำเป็นต้องรอบคอบในการพิจารณาและตัดสินคดี ด้วยความเป็นธรรมชาติมากที่สุด ซึ่งการพิจารณาคดีด้วยภาษาไทย ย่อมเกิดความไม่เป็นธรรมกับจำเลยชาวต่างชาติ ซึ่งถือว่าเป็นปัญหาประการหลักอย่างหนึ่ง การที่เราจะสามารถทำให้สิทธิของจำเลยชาวต่างชาติเท่าเทียมกับจำเลยชาวไทยได้นั้น เราจำเป็นต้องมีล่าม ผู้ซึ่งสามารถสื่อสารด้วยภาษาเพื่อให้เกิดความเข้าใจที่ตรงกัน

ดังนั้นการเตรียมความพร้อมด้านกฎหมายและกระบวนการยุติธรรมทางอาญาในฐานะกลไกที่ทำหน้าที่สนับสนุนความร่วมมือระดับรัฐ ระดับองค์กร หรือระดับบุคคล จึงเป็นเรื่องที่มีความสำคัญในลำดับต้น ที่จะช่วยให้การประชาคมการเมืองและความมั่นคงอาเซียนสัมฤทธิ์ผลตามที่วางไว้ สำหรับประเทศไทยที่ผ่านมากกระบวนการยุติธรรมทางอาญาของไทยมักได้รับคำวิจารณ์ว่า ขาดประสิทธิภาพทั้งในด้านการบังคับใช้กฎหมายและการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของบุคคลที่ไม่เป็นไป

ตามหลักสากล อีกทั้งเป็นกระบวนการยุติธรรมที่มีความล่าช้า ซึ่งการให้ความยุติธรรมที่ล่าช้า ก็คือ การปฏิเสธ ความยุติธรรม (Justice delayed, Justice denied) ดังนั้นจึงจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องมีการศึกษา ทบทวนกฎหมายและกระบวนการยุติธรรมทางอาญาเกี่ยวกับกระบวนการพิจารณาคดี มาตรการ การดำเนินคดี³ ควบคู่ไปกับการศึกษาพัฒนาหลักเกณฑ์และปัญหาของการมีล่าช้าให้จำเลย เพื่อให้การใช้ บริการของประชาชนจากกระบวนการยุติธรรมเป็นไปด้วยความรวดเร็ว ถูกต้องและเป็นธรรมทั้งด้าน การบังคับใช้กฎหมายและการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของบุคคล

จากสถิติของสำนักงานศาลยุติธรรม ได้จัดทำล่ามภาษาอังกฤษ และภาษาอื่นๆ ถึง 28 ภาษา เช่น ภาษาจีน ตูรกี ปากีสถาน เปอร์เซีย พม่า ฝรั่งเศส ฟิลิปปินส์ มาเลเซีย เยอรมัน รัสเซีย ลาว เวียดนาม สเปน อาหรับ อิตาลี อินโดนีเซีย อินเดีย อังกฤษ รวมทั้ง ภาษาชาวเขาเผ่าต่างๆ อาทิ กะเหรี่ยง ม้ง วั เป็นต้น ให้แก่ผู้เสียหาย ผู้ต้องหา จำเลย และพยานใน คดีอาญาโดยในปีงบประมาณ 2554-2558 การ จัดล่ามให้ผู้เสียหาย ผู้ต้องหา จำเลยและพยานในคดีอาญาดังนี้⁴

- ปีงบประมาณ 2554 จัดล่ามภาษาต่างๆ จำนวน 1,569 ครั้ง เป็นภาษาอังกฤษ 626 ครั้ง ภาษาอื่นๆ 943 ครั้ง

- ปีงบประมาณ 2555 จัดล่ามภาษาต่างๆ จำนวน 1,480 ครั้ง เป็นภาษาอังกฤษ 627 ครั้ง ภาษาอื่นๆ 853 ครั้ง

- ปีงบประมาณ 2556 จัดล่ามภาษาต่างๆ จำนวน 1,508 ครั้ง เป็นภาษาอังกฤษ 609 ครั้ง ภาษาอื่นๆ 899 ครั้ง

- ปีงบประมาณ 2557 จัดล่ามภาษาต่างๆ จำนวน 1,680 ครั้ง เป็นภาษาอังกฤษ 667 ครั้ง ภาษาอื่นๆ 1,013 ครั้ง

³ ศ.พ.ต.อ.หญิงดร.พัชรา ลินลอยมา, โครงการวิจัยศึกษาทบทวนกฎหมายและกระบวนการยุติธรรม ทางอาญา และความร่วมมือในเรื่องทางอาญาของภูมิภาคอาเซียน เพื่อเตรียมความพร้อมเข้าสู่ประชาคมอาเซียน, (ม.ป.ท: ม.ป.พ, 2557), น. 2.

⁴ กองสารนิเทศและประชาสัมพันธ์ สำนักงานศาลยุติธรรม, “จดหมายข่าวสำนักงานศาลยุติธรรม,” สืบค้นเมื่อวันที่ 1 มิถุนายน 2559, จาก http://www.iprd.coj.go.th/doc/data/iprd/iprd_1463385913.pdf

- ปีงบประมาณ 2558 จัดหาล่ามภาษาต่างๆ จำนวน 1,783 ครั้ง เป็นภาษาอังกฤษ 592 ครั้ง ภาษาอื่นๆ 1,191 ครั้ง

ปัจจุบัน มีล่ามที่ขึ้นทะเบียนไว้กับสำนักงานศาลยุติธรรมประมาณ 150 คน

ดังนั้นจะเห็นได้ว่าล่ามถือเป็นบุคคลที่สำคัญบุคคลหนึ่งในกระบวนการยุติธรรมทางอาญา หากเกิดข้อขัดข้องในการพิจารณาคดีในศาลสิทธิในการมีล่ามก็ถือเป็นการคุ้มครองสิทธิของจำเลยให้ เป็นไปตามหลักสากล ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 13 ซึ่งได้บัญญัติแนวทางใน เบื้องต้นไว้ว่า “การสอบสวน ได้สวนมูลฟ้อง หรือพิจารณาให้ใช้ภาษาไทย แต่ถ้ามีความจำเป็นต้อง แปลภาษาไทยท้องถิ่นหรือภาษาถิ่นหรือภาษาต่างประเทศเป็นภาษาไทย หรือต้องแปลภาษาไทยเป็น ภาษาไทยท้องถิ่นหรือภาษาถิ่นหรือภาษาต่างประเทศ ให้ใช้ล่ามแปล ในกรณีที่ผู้เสียหาย ผู้ต้องหา จำเลย หรือพยานไม่สามารถพูดหรือเข้าใจภาษาไทยหรือสามารถพูดหรือเข้าใจเฉพาะภาษาไทยท้องถิ่น หรือภาษาถิ่น และไม่มีล่ามให้พนักงานสอบสวนพนักงานอัยการ หรือศาลจัดหาล่ามให้โดยมิชักช้า”

ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 46 ซึ่งบัญญัติว่า “บรรดากระบวนการ พิเคราะห์เกี่ยวกับการพิจารณาและการชี้ขาดตัดสินคดีแพ่งทั้งหลายซึ่งศาลเป็นผู้ทำนั้น ให้ทำเป็น ภาษาไทย” ย่อมทำให้เกิดปัญหาว่าชาวต่างชาติซึ่งไม่สามารถพูด อ่าน หรือเข้าใจภาษาไทย ทำให้ไม่ สามารถสื่อสารกับเจ้าหน้าที่ได้แล้วพวกเขาจะให้การหรือต่อสู้คดีได้อย่างไร และมาตรา 46 วรรค 4 กล่าวว่า “ถ้าคู่ความฝ่ายใดหรือบุคคลใดที่มาศาลไม่เข้าใจภาษาไทยหรือเป็นใบ้หรือหูหนวกและอ่าน เขียนหนังสือไม่ได้ ให้คู่ความฝ่ายที่เกี่ยวข้องจัดหาล่าม” ด้วยเหตุนี้ชาวต่างชาติที่ไม่เข้าใจภาษาไทยจึง จำเป็นต้องใช้ล่ามแปลเพื่อให้สื่อสารกันได้ ซึ่งถึงแม้ว่าตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 172 วรรค 2 บัญญัติว่า “เมื่อโจทก์หรือทนายโจทก์และจำเลยมาอยู่ต่อหน้าศาลแล้ว และศาลเชื่อ ว่าเป็นจำเลยจริง ให้อ่านและอธิบายฟ้องให้จำเลยฟัง และถามว่าได้กระทำผิดจริงหรือไม่ จะให้การต่อสู้ อย่างไรบ้าง คำให้การของจำเลยให้จดไว้ ถ้าจำเลยไม่ยอมให้การ ก็ให้ศาลจกรายงานไว้และดำเนินการ พิเคราะห์ต่อไป” แต่ปัญหาที่ตามมาในทางปฏิบัติ คือ หากจำเลยเป็นชาวต่างชาติที่ไม่สามารถพูดหรือ เข้าใจภาษาไทย แม้ศาลจะมีการแต่งตั้งล่ามให้กับจำเลย แต่ผู้จะมาทำหน้าที่ล่ามนั้นจะเข้าใจระบบ กฎหมายไทยมากแค่ไหน และสื่อสารได้ตรงประเด็นข้อกฎหมายมากเพียงใด และทำให้จำเลย

ชาวต่างชาติเข้าใจถึงสภาพข้อหา ที่พวกเขาได้กระทำความผิดหรือไม่ และพวกเขาจะต่อสู้อย่างไร อีกทั้งพวกเขาจะทราบถึงสิทธิของพวกเขาในการปฏิเสธที่จะไม่ให้การหรือไม่และควรกำหนดคุณสมบัติท่ามในการพิจารณาคดีอาญาอย่างไร ซึ่งเหล่านี้เองอาจนำไปสู่ปัญหาการใช้ล่ามอย่างไม่เต็มประสิทธิภาพเท่าที่ควร และอาจก่อให้เกิดความเข้าใจผิด หรือความเสียหายอื่นๆตามมา หรือทำให้การพิจารณาคดีเป็นไปอย่างล่าช้า ผิดพลาดหรือเกิดผลกระทบต่อสิทธิและเสรีภาพของจำเลยที่เป็นชาวต่างชาติ ซึ่งไม่ตรงตามเจตนารมณ์ของกฎหมายที่จะต้องเป็นการพิจารณาคดีด้วยความรวดเร็ว ถูกต้องและเป็นธรรม

โดยสิทธิตาม มาตรา 173 บัญญัติว่า “ในคดีที่มีอัตราโทษประหารชีวิต หรือในคดีที่จำเลยมีอายุไม่เกินสิบแปดปีในวันที่ถูกฟ้องต่อศาล ก่อนเริ่มพิจารณาให้ศาลถามจำเลยว่ามีทนายความหรือไม่ ถ้าไม่มีก็ให้ศาลตั้งทนายความให้...ในคดีที่มีอัตราโทษจำคุก ก่อนเริ่มพิจารณาให้ศาลถามจำเลยว่ามีทนายความหรือไม่ ถ้าไม่มีและจำเลยต้องการทนายความ ก็ให้ศาลตั้งทนายความให้...” จะเห็นได้ว่าสิทธิในการต่อสู้คดีโดยมีทนายเป็นสิทธิที่กฎหมายบัญญัติให้สิทธิจำเลยไว้ แต่หากจำเลยไม่ทราบถึงสิทธิดังกล่าวเพราะล่ามแปลผิด ย่อมเกิดความเสียหายแก่จำเลยเนื่องจากไม่สามารถต่อสู้คดีได้อย่างเต็มที่ จะเห็นได้ว่าสิทธิในการตั้งทนายเป็นสิทธิที่กฎหมายบังคับให้ต้องมี จึงตั้งข้อสังเกตว่าแล้วสิทธิในการมีล่ามของจำเลยชาวต่างชาติ จำเป็นที่จะต้องมีหรือไม่ โดยเฉพาะอย่างยิ่งหากคดีที่มีโทษหนักถึงประหารชีวิต ในการพิจารณาคดียังควรต้องกระทำแบบระมัดระวัง และเป็นธรรมอย่างที่สุด

กรณีตามมาตรา 176 บัญญัติว่า “ในชั้นพิจารณาถ้าจำเลยให้การรับสารภาพตามฟ้อง ศาลจะพิพากษาโดยไม่สืบพยานหลักฐานต่อไปก็ได้ เว้นแต่คดีที่มีข้อหาในความผิดซึ่งจำเลยรับสารภาพนั้น กฎหมายกำหนดอัตราโทษอย่างต่ำไว้ให้จำคุกตั้งแต่ห้าปีขึ้นไปหรือโทษสถานที่หนักกว่านั้น ศาลต้องฟังพยาน โฉทกัจจนกว่าจะพอใจว่าจำเลยได้กระทำความผิดจริง” ดังนั้นหากเป็นความผิดที่กฎหมายกำหนดอัตราโทษอย่างต่ำไว้ให้จำคุกต่ำกว่าห้าปี และจำเลยชาวต่างชาติให้การรับสารภาพไปโดยเข้าใจผิดหรือโดยไม่ได้เข้าใจกระบวนการยุติธรรมอย่างต้องแท้ ซึ่งในคดีนั้นศาลสามารถลงโทษจำเลยชาวต่างชาติได้ทันทีโดยไม่ต้องสืบพยานเพิ่มเติมเลยก็ได้ กรณีเช่นนี้ย่อมสร้างความเสียหายเป็นอย่างมากต่อชีวิตครอบครัวและเสรีภาพของจำเลย และยังสร้างผลกระทบต่อเนื่องในสังคมมากมาย

ผู้เขียนจึงเห็นว่าล่ามเป็นผู้ที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการยุติธรรม โดยแท้ จึงควรมีความเข้าใจเกี่ยวกับสภาพการทำงาน ความหมาย ประวัติและขั้นตอนในการดำเนินคดี ทศนคดี โดยล่ามควรเข้าใจบทบาทในศาลให้มากขึ้น ก็จะส่งผลดีต่อการปฏิบัติหน้าที่ของล่ามและความสะดวกรวดเร็วของการพิจารณาคดีในชั้นศาล และก่อให้เกิดความเป็นธรรมต่อคู่ความ และทำให้จำเลยชาวต่างชาติได้ใช้สิทธิที่ตนควรมีได้อย่างมีประสิทธิภาพสูงสุด

1.2 วัตถุประสงค์ของการศึกษา

1. เพื่อวิเคราะห์ปัญหาและผลกระทบเกี่ยวกับหลักประกันสิทธิของจำเลย และสิทธิในการมีล่ามในชั้นพิจารณาคดีอาญาให้เป็นรูปธรรม
2. เพื่อศึกษาประวัติความเป็นมา คุณสมบัติ มาตรการการ จัดหาล่ามให้จำเลยและค่าตอบแทนของล่ามในชั้นพิจารณาคดีในประเทศไทยเปรียบเทียบกับต่างประเทศ
3. เพื่อศึกษาและเสนอแนะแนวทางการช่วยเหลือจำเลยชาวต่างชาติให้มีความเท่าเทียมกันกับจำเลยชาวไทย ด้วยมาตรการในการจัดหาล่ามให้จำเลย รวมทั้งเสนอแนะคุณสมบัติและค่าตอบแทนของล่ามของประเทศไทยให้มีประสิทธิภาพ

1.3 สมมติฐานของการศึกษา

จำเลยที่ไม่เข้าใจภาษาที่ใช้ในชั้นพิจารณาคดีอาญาควรมีสิทธิขั้นพื้นฐานในการมีล่ามซึ่งตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 13 กำหนดแต่เพียงว่าถ้ามีความจำเป็นต้องแปลภาษาไทยเป็นภาษาต่างประเทศ หรือภาษาต่างประเทศเป็นภาษาไทยให้ใช้ล่ามแปล โดยมีได้มีการกำหนดคุณสมบัติของล่ามเอาไว้ให้ชัดเจน ซึ่งในทางปฏิบัติบางกรณีที่ไม่มีการจัดหาล่ามให้จำเลยชาวต่างชาติ ทำให้จำเลยไม่สามารถต่อสู้คดีได้อย่างเป็นธรรมตามสิทธิที่จำเลยพึงมี จึงเห็นควรให้เพิ่มเติมหลักเกณฑ์เรื่องคุณสมบัติล่ามให้เหมาะสม เช่นผู้ที่เป็นล่ามต้องมีความเชี่ยวชาญในภาษาที่ตนแปล และมีความรู้เกี่ยวกับกระบวนการดำเนินคดีเบื้องต้น เพื่อเป็นหลักประกันสิทธิให้กับจำเลย และทำให้จำเลยทราบว่าตนมีทางเลือกของการต่อสู้คดีอย่างไร เป็นต้น และทำให้การมีล่ามในชั้นพิจารณา

คดีอาญาเป็นไปอย่างถูกต้องและเหมาะสม ตรงตามหลักของการคุ้มครองสิทธิของจำเลยซึ่งถือเป็น
 ประธานของคดี

1.4 ขอบเขตการศึกษา

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ศึกษาประวัติ คุณสมบัติ หลักกฎหมายต่างๆในชั้นพิจารณาคดีอาญา
 และสิทธิของจำเลยตามหลักประกันสิทธิทั้งในประเทศไทยและในต่างประเทศ ตลอดจนเสนอแนะ
 แก้ไข พัฒนาคุณสมบัติของล่่าม และการปฏิบัติตนของล่่าม ให้มีความชัดเจนและสมบูรณ์มากขึ้น
 รวมถึงการพิจารณาเรื่องค่าตอบแทนล่่าม โดยอ้างอิงจากทฤษฎีและความเหมาะสมในปัจจุบัน

1.5 วิธีดำเนินการศึกษา

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้จะใช้วิธีศึกษาโดยการค้นคว้าและวิจัยเอกสาร โดยเป็นเอกสารทั้ง
 ภาษาไทยและภาษาต่างประเทศ ซึ่งจะศึกษาจากบทบัญญัติของกฎหมาย ทั้งประมวลกฎหมาย
 พระราชบัญญัติและหลักสากลที่เกี่ยวข้องกับการพิจารณาคดีอาญา ประกอบกับการวิเคราะห์จากตำรา
 ทางวิชาการ งานวิจัย วิทยานิพนธ์ บทความ คำพิพากษาศาลฎีกา ตลอดจนข้อมูลจากเว็บไซต์ต่างๆ

1.6 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. เพื่อให้ทราบถึงหลักประกันสิทธิของจำเลย และสิทธิในการมีล่่ามในชั้นพิจารณาคดีอาญาให้เป็น
 รูปธรรม
2. เพื่อให้ทราบถึงประวัติความเป็นมา คุณสมบัติ มาตรการการจ้ดหาล่่ามให้จำเลยและค่าตอบแทน
 ของล่่ามในชั้นพิจารณาคดีในประเทศไทยเปรียบเทียบกับต่างประเทศ
3. เพื่อให้ทราบถึงแนวทางการช่วยเหลือจำเลยชาวต่างชาติให้มีความเท่าเทียมกันกับจำเลยชาวไทย
 ด้วยมาตรการในการจ้ดหาล่่ามให้จำเลย รวมทั้งเสนอแนะคุณสมบัติและค่าตอบแทนของล่่ามของ
 ประเทศไทยให้มีประสิทธิภาพ

1.7 นิยามศัพท์

ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 2 ได้ให้นิยามศัพท์เฉพาะไว้ดังนี้

- (1) “ศาล” หมายความว่า ศาลยุติธรรมหรือผู้พิพากษาซึ่งมีอำนาจทำการอันเกี่ยวกับคดีอาญา
- (3) “จำเลย” หมายความว่า บุคคลซึ่งถูกฟ้องยังศาลแล้วโดยข้อหาว่าได้กระทำความผิด
- (12) “การไต่สวนมูลฟ้อง” หมายความว่า กระบวนการไต่สวนของศาลเพื่อวินิจฉัยถึงมูลคดี

ซึ่งจำเลยต้องหา

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พุทธศักราช 2542 ได้ให้นิยามศัพท์เฉพาะไว้ดังนี้

“สิทธิ” หมายความว่า “อำนาจอันชอบธรรม อำนาจที่จะกระทำการใดๆ ได้อย่างอิสระ โดยได้รับการรับรองจากกฎหมาย”

“ล่าม” หมายความว่า “ผู้แปลคำพูดจากภาษาหนึ่งเป็นอีกภาษาหนึ่ง”

“ชาวต่างชาติ” หรือ “คนต่างชาติ” หรือ “ต่างด้าว” เรียกชาวต่างประเทศที่มีถิ่นฐานอยู่ในอีกประเทศหนึ่งว่าคนต่างด้าว นอกจากนี้พระราชบัญญัติคนเข้าเมือง พุทธศักราช 2522 มาตรา 4 ได้ให้คำนิยามดังนี้ “คนต่างด้าว” หมายความว่า บุคคลธรรมดาซึ่งไม่มีสัญชาติไทย

บทที่ 2

แนวคิดพื้นฐานในการคุ้มครองสิทธิของจำเลยตามหลักกฎหมายไทย และหลักสากล

คำว่า สิทธิ “Right” ย่อมหมายถึง อำนาจที่กฎหมายรับรองให้บุคคลในอันที่จะกระทำการที่ เกี่ยวข้องกับทรัพย์สินหรือบุคคลอื่น หรือหมายถึงอำนาจหรือประโยชน์ที่ได้รับการรับรองและคุ้มครอง ตามกฎหมาย¹

สิทธิจึงถือเป็นประโยชน์ที่กฎหมายรับรองและคุ้มครองให้บุคคลซึ่งเป็นกรณีที่กฎหมาย บัญญัติให้เป็นประโยชน์แก่บุคคลไว้โดยเจาะจงและบุคคลจะได้รับประโยชน์โดยการใช้สิทธิทางศาล ได้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งจำเลยชาวต่างชาติ แม้บุคคลนั้นจะต้องตกอยู่ในฐานะของผู้ถูกกล่าวหาว่ากระทำ ความผิดอาญา บุคคลเหล่านั้นก็ยังสมควรที่จะต้องได้รับความคุ้มครองเฉกเช่นกับบุคคลทั่วไปโดยถือ ว่าเป็นสิทธิขั้นพื้นฐานของมนุษย์อันสำคัญที่พึงมี และต้องได้รับความคุ้มครองอย่างเสมอภาคและเท่า เทียมกัน ดังนี้ เมื่อบุคคลใดตกเป็นจำเลยในคดีอาญา บุคคลนั้นควรต้องได้รับการคุ้มครองตามกฎหมาย โดยเสมอภาคและเท่าเทียมกัน โดยเฉพาะอย่างยิ่ง หากจำเลยเป็นชาวต่างชาติ พวกเขาควรทราบถึงสิทธิ ที่ตนพึงได้รับ เช่นสิทธิในการรับทราบข้อกล่าวหา สิทธิในการที่จะไม่ถูกฟ้องคดีอาญาโดยไม่เป็นกรรม สิทธิในการต่อสู้คดี สิทธิในการได้รับความช่วยเหลือทางกฎหมายและการสื่อสารในคดีอาญา เป็นต้น แต่เนื่องจากพวกเขาไม่สามารถพูดและเข้าใจภาษาไทย โดยเฉพาะอย่างยิ่งหากต้องตีความตาม ความหมายของกฎหมายไทย มิใช่เพียงความหมายของภาษาไทยเท่านั้น อีกทั้งกระบวนการพิจารณา

¹ รุ่งนภา เอี่ยมศรี, “สิทธิของผู้ต้องหาต่อการช่วยเหลือทางกฎหมาย,” (วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ปริทัศน์ พนมยงค์ มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์, 2558), น. 9.

² หยุด แสงอุทัย, ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับกฎหมายทั่วไป, (กรุงเทพมหานคร: ประกายพริก, 2542), น. 26.

ของศาล นับว่าเป็นส่วนสำคัญส่วนหนึ่ง เป็นส่วนที่โจทก์ผู้ยื่นคำฟ้องจะต้องพิสูจน์ความผิดของจำเลยว่าเป็นไปตามฟ้อง และจำเลยผู้ถูกฟ้องจะต้องพิสูจน์ความบริสุทธิ์ของตน ด้วยพยานหลักฐานต่างๆ ส่วนนี้นำไปสู่การวินิจฉัยของศาลว่าจำเลยมีความผิดตามฟ้องหรือไม่³ และเป็นขั้นตอนที่ศาลจะตรวจสอบและชี้ขาดข้อเท็จจริงว่าการกระทำของจำเลยเป็นความผิดตามที่โจทก์ฟ้อง และจำเลยมีความรับผิดทางอาญาหรือไม่ ก่อนที่จะทำคำพิพากษาว่าจะยกฟ้องโจทก์หรือลงโทษจำเลย⁴

ความจำเป็นเรื่องของการมีล่าม เพื่อใช้สื่อสารกับจำเลยชาวต่างชาติในกระบวนการศาลของคดีอาญา จึงมีความจำเป็นอย่างมาก เพราะเพื่อรักษาสิทธิของจำเลย ดังนี้จึงได้มีแนวคิด ทฤษฎี และหลักการสากลที่คุ้มครองสิทธิของจำเลย ดังต่อไปนี้

2.1 แนวคิดของการคุ้มครองสิทธิของจำเลยในกระบวนการยุติธรรม

สิทธิมนุษยชน (Human Rights) หมายถึง สิทธิความเป็นมนุษย์หรือสิทธิในความเป็นคน อันเป็นสิทธิตามธรรมชาติของมนุษย์ทุกคนที่ติดตัวมาตั้งแต่เกิด สิทธิมนุษยชนเป็นสิทธิที่ไม่สามารถโอนให้กันได้ และไม่มีบุคคล องค์กร หรือแม้แตรัฐจะล่วงละเมิดสิทธิความเป็นมนุษย์ได้ ไม่เลือกว่าจะมีเชื้อชาติ ศาสนา แหล่งกำเนิด เพศ อายุ สีผิว ที่แตกต่างกันเพียงใด สิทธิมนุษยชนนั้นไม่มีพรมแดน โดยมีหลักการพื้นฐานที่สำคัญที่ให้ความรับรองและคุ้มครองมนุษย์ทุกคน ด้วยหลักศักดิ์สิทธิความเป็นมนุษย์ (Human Dignity) คือการให้คุณค่าความเป็นมนุษย์ คนทุกคนที่คุณค่าเท่าเทียมกัน การปฏิบัติต่อคนๆนั้น ต้องเสมอภาคในฐานะของความเป็นมนุษย์ ห้ามทำร้ายร่างกาย ทรมานอย่างโหดร้ายหรือกระทำการใดๆ อันเป็นการเหยียดหยามความเป็นมนุษย์ การเคารพในเสรีภาพ (Liberty) และหลักความเสมอภาคและการไม่เลือกปฏิบัติ (Equality and Non-Discrimination) ความเสมอภาค คือ การปฏิบัติต่อทุกคนอย่างเท่าเทียมกัน หากมีการปฏิบัติต่อมนุษย์เท่าเทียมกัน เรียกว่า การไม่เลือกปฏิบัติ

³ คณิง ภาไชย, กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา, เล่ม 2 (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์เดือนตุลา, 2556), น. 92.

⁴ ณรงค์ โจหาญ, หลักกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา, เล่ม 2 (กรุงเทพมหานคร: วิญญูชน, 2556), น. 73.

สิทธิมนุษยชนเป็นหลักการสำคัญที่สุดประการหนึ่ง ที่สังคมและประเทศต่างๆ ยึดถือตามหลักปรัชญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน ค.ศ. 1948 (Universal Declaration of Human Rights)⁵ ซึ่งเป็นเอกสารรับรองสิทธิมนุษยชนที่สำคัญที่สุดของมวลมนุษยชาติ แต่จะมีผลในทางปฏิบัติหรือเป็นจริงได้อย่างน้อยก็ต้องตราเป็นกฎหมาย ทั้งกฎหมายระหว่างประเทศ กฎหมายภายในประเทศ ไม่ว่าจะป็นรัฐธรรมนูญ พระราชบัญญัติ พระราชกำหนด กฎกระทรวง และระเบียบข้อบังคับให้มีการเคารพและคุ้มครองสิทธิมนุษยชน

กระบวนการยุติธรรม หมายถึง กลไกและกระบวนการ หรือขั้นตอนที่รัฐใช้กฎหมายเป็นเครื่องมือในการควบคุมความประพฤติและจัดการ ข้อพิพาทต่างๆ ที่เกิดขึ้นของคนในสังคมเพื่อสร้างให้เกิดความยุติธรรมทางสังคมและรวมถึงการคุ้มครองส่งเสริมสิทธิขั้นพื้นฐานของพลเมือง

ดังนั้น กระบวนการยุติธรรมจึงเป็นกลไกที่สำคัญอย่างยิ่ง ในการนำเอาหลักการและบทบัญญัติว่าด้วยสิทธิมนุษยชนมาใช้เพื่อให้เกิดการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของพลเมือง สิทธิมนุษยชนในกระบวนการยุติธรรมจึงเป็นหลักประกันและวิธีการนำไปสู่ความถูกต้อง ชอบธรรมและเป็นธรรม ด้วยการใช้กฎหมายเป็นเครื่องมือในการให้อำนาจหน้าที่ของรัฐ เจ้าหน้าที่ องค์กรและกระบวนการตามหลักเกณฑ์ของกฎหมายในการค้นหาและตรวจสอบให้ได้ความจริงในคดีอาญา เพื่อดำเนินการให้เกิดความยุติธรรม ตลอดจนลงโทษและปรับปรุงแก้ไขผู้กระทำความผิดตามวิธีการโดยชอบ เพื่อป้องปรามอาชญากรรม คุ้มครองสิทธิของบุคคลและอำนวยความยุติธรรมในสังคม ตามพื้นฐานของหลักนิติธรรม (Rule of Law)⁶

ปรัชญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชนเป็นหลักสากลหรือมาตรฐานระหว่างประเทศที่ตระหนักถึงปัญหาการละเมิดสิทธิมนุษยชนที่มีแนวโน้มจะทวีความรุนแรงในปัจจุบันนี้ ซึ่งทุกประเทศต้องร่วมสอดส่องดูแล และแก้ไขในกรณีที่มีการละเมิดสิทธิมนุษยชน อันถือว่าขัดกับหลักการที่ประกาศไว้ในปรัชญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน ดังนั้นเมื่อบุคคลต้องเข้าสู่กระบวนการยุติธรรม ย่อม

⁵ United Nations General Assembly resolution 217 A (III) of 10 December 1948.

⁶ ทรงพล อวนกลิ่น, จักรพงษ์ ปิยรัชตวัฒน์, นันทวัน อัจฉริยพล และคณะ, การพัฒนากฎหมายเกี่ยวกับการคุ้มครองสิทธิในการมีล่ามในคดีอาญาของกลุ่มความหลากหลายทางชาติ, (ม.ป.ท: ม.ป.พ, 2557), น. 9.

ต้องได้รับความคุ้มครองสิทธิต่างๆ โดยปราศจากการเลือกปฏิบัติ รวมทั้งต้องได้รับการปฏิบัติอย่างเป็นธรรมและคำนึงศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ และได้รับความคุ้มครองสิทธิขั้นพื้นฐานในกระบวนการยุติธรรม ตามปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน ข้อ 5 ถึงข้อ 11 โดยข้อ 11 (1) บัญญัติว่า “บุคคลซึ่งถูกกล่าวหาว่ากระทำผิดทางอาญา มีสิทธิที่จะได้รับการสันนิษฐานไว้ก่อนว่าบริสุทธิ์จนกว่าจะได้มีการพิสูจน์ว่ามีความผิดตามกฎหมายในการพิจารณาโดยเปิดเผย ซึ่งตนได้รับหลักประกันที่จำเป็นทั้งปวงสำหรับการต่อสู้คดี”

นอกจากนี้ กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ค.ศ. 1966 (International Covenant on Civil and Political Rights) มีบทบัญญัติคุ้มครองสิทธิของบุคคลในกระบวนการยุติธรรมว่า หากบุคคลใดถูกจับกุมหรือควบคุมตัวในข้อหาทางอาญา จะต้องถูกนำตัวไปศาลหรือเจ้าหน้าที่อื่นที่มีอำนาจตามกฎหมายโดยพลัน มีสิทธิได้รับการพิจารณาคดีภายในเวลาอันสมควร หรือได้รับการปล่อยตัวตามข้อ 9 (3) รวมทั้งสิทธิที่จะได้รับทราบคำฟ้องและสิทธิในกระบวนการพิจารณาที่จะได้รับการพิจารณาโดยรวดเร็วและเป็นธรรม โดยเปิดเผยและต่อหน้า โดยมีหลักเกณฑ์คุ้มครองสิทธิของบุคคลในการพิจารณาคดีอาญาให้ได้รับการแจ้งสภาพและข้อหาแห่งความผิดโดยละเอียดในภาษาซึ่งบุคคลนั้นเข้าใจได้ มีสิทธิที่จะขอความช่วยเหลือให้มีล่ามโดยไม่คิดมูลค่า หากบุคคลนั้นไม่เข้าใจ หรือไม่สามารถพูดภาษาที่ใช้ในศาลได้ตามหลักเกณฑ์ที่บัญญัติไว้ในข้อ 14 (1), (3) ข้อ (ก) (ค) (ง) (ฉ)

โดยประเทศไทยได้เข้าเป็นภาคีในปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน ค.ศ. 1948 และกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ค.ศ. 1966 จึงได้บัญญัติกฎหมายคุ้มครองสิทธิของบุคคลในกระบวนการยุติธรรมไว้ที่สำคัญคือ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 ได้บัญญัติคุ้มครองสิทธิมนุษยชนหรือสิทธิของบุคคลในกระบวนการยุติธรรมไว้ในมาตรา 39 และมาตรา 40 ดังนี้⁷

⁷ เพิ่งอ้าง.

มาตรา 39 บัญญัติว่า “บุคคลไม่ต้องรับโทษอาญา เว้นแต่ได้กระทำการอันกฎหมายที่ใช้อยู่ในเวลาที่ กระทำนั้นบัญญัติเป็นความผิดและกำหนดโทษไว้ และโทษที่จะลงแก่บุคคลนั้นจะหนักกว่าโทษที่ กำหนดไว้ในกฎหมายที่ใช้อยู่ในเวลาที่กระทำความผิดมิได้

ในคดีอาญา ต้องสันนิษฐานไว้ก่อนว่าผู้ต้องหาหรือจำเลยมีความผิด ก่อนมีคำพิพากษาอันถึงที่สุดแสดงว่าบุคคลใดได้กระทำความผิด จะปฏิบัติต่อบุคคลนั้น เสมือนเป็นผู้กระทำความผิดมิได้”

มาตรา 40 บัญญัติว่า “บุคคลย่อมมีสิทธิในกระบวนการยุติธรรม ดังต่อไปนี้

- (1) สิทธิเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมได้โดยง่าย สะดวก รวดเร็ว และทั่วถึง
- (2) สิทธิพื้นฐานในกระบวนการพิจารณา ซึ่งอย่างน้อยต้องมีหลักประกันขั้นพื้นฐานเรื่องการได้รับการพิจารณาโดยเปิดเผย การได้รับทราบข้อเท็จจริงและตรวจเอกสารอย่างเพียงพอ การเสนอข้อเท็จจริง ข้อโต้แย้ง และพยานหลักฐานของตน การคัดค้านผู้พิพากษาหรือตุลาการ การได้รับการพิจารณาโดยผู้พิพากษาหรือตุลาการที่นั่งพิจารณาคดีครบองค์คณะ และการได้รับทราบเหตุผลประกอบคำวินิจฉัย คำพิพากษา หรือคำสั่ง”

หากจะพิจารณาสิทธิของจำเลยตามหลักสิทธิมนุษยชนนั้น จะเห็นได้ว่ามีหลายสิทธิที่ให้ความคุ้มครองจำเลยในกระบวนการยุติธรรมทางอาญา และถือเป็นสิทธิขั้นพื้นฐานที่จำเลยทุกคนพึงมี และต้องรวมถึงจำเลยที่เป็นชาวต่างชาติด้วย ซึ่งสิทธิของจำเลยมีดังนี้

2.1.1 สิทธิของจำเลยตามหลักสิทธิมนุษยชน

2.1.1.1 สิทธิที่จะได้รับการสันนิษฐานไว้ก่อนว่าเป็นผู้บริสุทธิ์

การตกเป็นจำเลยในคดีอาญาถือเป็นความทุกข์และเดือดร้อน ไม่มีใครประสงค์ที่จะตกอยู่ในฐานะเช่นนั้น ในบางกรณีผู้บริสุทธิ์อาจถูกกล่าวหาโดยมิชอบ เท่ากับถูกไต่ร้ายโดยไม่เป็นธรรม ขณะเดียวกันผู้ที่แม้กระทำความผิดจริงก็ยังคงอยู่ในฐานะเป็นมนุษย์อันพึงได้รับการปฏิบัติอย่างคำนึงถึงความเป็นมนุษย์ การปฏิบัติต่อจำเลยในคดีอาญาให้ได้รับความทุกข์และเดือดร้อนจนเกินสมควรกว่าความจำเป็นแก่การดำเนินคดีตามกฎหมายนั้น ย่อมเป็นการปฏิบัติที่เกินกว่าเหตุและไม่ชอบธรรม จึงจำเป็นต้องมีมาตรการที่ชัดเจนและเป็นธรรมสำหรับคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของผู้ถูกกล่าวหาในคดีอาญา

นั้น และยังเป็นกำหนดยุทธศาสตร์การใช้อำนาจหน้าที่ของศาลให้ได้มาตรฐานที่เป็นระบบและแน่นอน หลักประกันขั้นพื้นฐานของกฎหมายที่สำคัญยิ่งประการหนึ่งคือ การกำหนดข้อสันนิษฐานว่าบุคคลทุกคนเป็นผู้บริสุทธิ์จนกว่าจะได้มีคำพิพากษาถึงที่สุดแสดงว่าผู้นั้นเป็นผู้กระทำผิด (presumption of innocence)

ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 มาตรา 39 บัญญัติว่า “ในคดีอาญา ต้องสันนิษฐานไว้ก่อนว่าผู้ต้องหาหรือจำเลย ไม่มีความผิดก่อนมีคำพิพากษาอันถึงที่สุดแสดงว่าบุคคลใดได้กระทำความผิด จะปฏิบัติต่อบุคคลนั้น เสมือนเป็นผู้กระทำความผิดมิได้”

อย่างไรก็ตามการควบคุมตัวจำเลยไว้ในระหว่างพิจารณาที่เป็นไปตามกฎหมายและกระทำเพียงเท่าที่จำเป็น ไม่ถือว่าขัดกับหลักการนี้ หากแต่เป็นมาตรการเพื่อประโยชน์ต่อการดำเนินคดีและพิจารณาคดีตามความจำเป็นโดยสภาพ

แต่ในบางกรณีก็ถือว่าเป็นความไม่ชอบธรรม เช่นมีการให้ข่าวในระหว่างการดำเนินคดีในลักษณะที่ชี้นำหรือครอบงำต่อสาธารณชนผ่านสื่อมวลชนว่าผู้ถูกกล่าวหาเป็นอาชญากรอย่างแน่นอน ทั้งๆที่ยังไม่มีคำพิพากษาถึงที่สุดว่าบุคคลนั้นได้กระทำความผิด

ซึ่งหลักเกณฑ์ตามปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน (Universal Declaration of Human Rights) ข้อ 11 ซึ่งบัญญัติว่า

“(1) ทุกคนที่ถูกกล่าวหาว่ากระทำผิดทางอาญา มีสิทธิที่จะได้รับการสันนิษฐานไว้ก่อนว่าบริสุทธิ์จนกว่าจะพิสูจน์ได้ว่ามีความผิดตามกฎหมายในการพิจารณาคดีที่เปิดเผยซึ่งตนได้รับหลักประกันที่จำเป็นทั้งปวงสำหรับการต่อสู้คดี

(2) บุคคลใดจะถูกตัดสินว่ามีความผิดทางอาญาได้อันเนื่องจากการกระทำหรือละเว้นใด อันมิได้ถือว่าเป็นความผิดทางอาญาตามกฎหมายแห่งชาติหรือกฎหมายระหว่างประเทศ ในขณะที่ได้กระทำการนั้นไม่ได้ และจะกำหนดโทษที่หนักกว่าที่บังคับใช้ในขณะที่ได้กระทำความผิดทางอาญานั้นไม่ได้⁸

⁸ Universal Declaration of Human Rights, Article 11,

ตามกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ค.ศ. 1966 (International Covenant on Civil and Political Rights) ข้อ 14 (2) บัญญัติว่า “บุคคลทุกคนซึ่งต้องหว่ากระทำผิดอาญาต้องมีสิทธิได้รับการสันนิษฐานว่าเป็นผู้บริสุทธิ์จนกว่าจะพิสูจน์ตามกฎหมายได้ว่ามีความผิด”⁹ ซึ่งจากหลักการนี้เองจะเห็นว่า หลักเกณฑ์ในต่างประเทศได้ให้ความสำคัญกับจำเลยเป็นอย่างมาก ยิ่งว่าก่อนศาลจะมีคำพิพากษาถึงที่สุดเพื่อแสดงว่าจำเลยกระทำผิดจริงนั้น จะปฏิบัติต่อบุคคลนั้นเสมือนเป็นผู้กระทำความผิดมิได้

2.1.1.2 สิทธิที่จะไม่ให้การ

สิทธิที่จะไม่ให้การ (right to silence) และสิทธิที่จะไม่ต้องถูกบังคับให้พูดอะไรในทางที่เป็นผลร้ายแก่ตนเอง (privilege against self-incrimination) เป็นเรื่องที่สอดคล้องกันกับข้อสันนิษฐานไว้ก่อนว่าบุคคลทุกคนเป็นผู้บริสุทธิ์จนกว่าได้มีคำพิพากษาอันถึงที่สุดว่าผู้นั้นได้กระทำความผิด ดังนั้นโดยทั่วไปแล้วผู้ถูกกล่าวหาไม่มีหน้าที่ที่จะต้องไปพิสูจน์ความบริสุทธิ์ของตนเอง หากแต่เป็นหน้าที่ของกระบวนการยุติธรรมทางอาญาที่จะต้องพิสูจน์ว่าผู้ถูกกล่าวหาได้กระทำความผิดตามข้อกล่าวหาจริงหรือไม่ หากพิสูจน์ไม่ได้ก็ต้องเป็นไปตามข้อสันนิษฐานคือผู้ถูกกล่าวหาเป็นผู้บริสุทธิ์ดังกล่าว โดยที่กระบวนการยุติธรรมทางอาญาจะไปบังคับผู้ถูกกล่าวหาให้ต้องให้การนั้น ไม่ได้

ในชั้นพิจารณาของศาล ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 232 บัญญัติว่า “ห้ามมิให้โจทก์อ้างจำเลยเป็นพยาน” และตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 172 วรรคสอง บัญญัติว่า “เมื่อโจทก์หรือทนายโจทก์และจำเลยมาอยู่ต่อหน้าศาลแล้ว และศาลเชื่อว่าเป็นจำเลยจริง ให้อ่านและอธิบายฟ้องให้จำเลยฟังและถามว่าได้กระทำความผิดจริงหรือไม่ จะให้การต่อสู้

(1) Everyone charged with a penal offence has the right to be presumed innocent until proved guilty according to law in a public trial at which he has had all the guarantees necessary for his defense.

(2) No one shall be held guilty of any penal offence on account of any act or omission which did not constitute a penal offence, under national or international law, at the time when it was committed. Nor shall a heavier penalty be imposed than the one that was applicable at the time the penal offence was committed.

⁹ International Covenant on Civil and Political Rights 1966, Article 14 (2.), “Everyone charged with a criminal offence shall have the right to be presumed innocent until proved guilty according to law,”

อย่างไรบ้าง คำให้การของจำเลยให้ชัดเจนไว้ ถ้าจำเลยไม่ยอมให้การ ก็ให้ศาลจดยางานไว้และดำเนินการพิจารณาต่อไป”

ตามหลักเกณฑ์ที่กล่าวมาข้างต้น เป็นการยืนยันว่าผู้ถูกกล่าวหาทั้งในฐานะจำเลยในชั้นพิจารณาของศาล มีสิทธิที่จะไม่ให้การใดๆ¹⁰ ซึ่งเป็นสิทธิของผู้ถูกกล่าวหาที่แตกต่างจากบุคคลที่อยู่ในฐานะอื่นๆ เช่นพยานหรือผู้เสียหายโดยเป็นหน้าที่ของกระบวนการยุติธรรมทางอาญาที่จะต้องเป็นฝ่ายแสวงหาพยานหลักฐานมาพิสูจน์ความผิดของผู้ถูกกล่าวหา

ในหลักการสากล เมื่อพิจารณาแล้วจะเห็นว่าหลักเกณฑ์ตามกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ค.ศ. 1966 (International Covenant on Civil and Political Rights) ข้อ 14 (3) บัญญัติว่า “ในการพิจารณาคดีอาญานุคคลทุกคนซึ่งต้องหาว่าได้กระทำความผิดย่อมมีสิทธิที่จะได้รับหลักประกันขั้นต่ำ ดังต่อไปนี้โดยเสมอภาค (ข) สิทธิที่จะไม่ถูกบังคับให้เปิดเผยต่อตนเอง หรือให้รับสารภาพผิด”¹¹ โดยหลักการของการคุ้มครองสิทธิมนุษยชนในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาจึงจำเป็นต้องมีมาตรการป้องกันปัญหาการล่วงละเมิดสิทธิตั้งแต่ต้น ดังเช่นหลักดังกล่าวนี้

2.1.1.3 สิทธิที่จะได้รับความช่วยเหลือทางกฎหมายและทางการสื่อสารในคดีอาญา

จำแนกได้เป็น 2 ประเด็น ได้แก่ ความช่วยเหลือจากทนายความหรือที่ปรึกษากฎหมายเป็นประเด็นหนึ่งและความช่วยเหลือจากล่ามเพื่อความเข้าใจในการสื่อสารในคดีเป็นอีกประเด็นหนึ่ง

1. ความช่วยเหลือจากทนายความหรือที่ปรึกษากฎหมาย ความจำเป็นของการมีทนายความ เพื่อให้ความช่วยเหลือทางกฎหมายแก่ผู้ถูกกล่าวหา มีมูลฐานดั้งเดิมที่มีส่วนสัมพันธ์กับเรื่องการวางบทบาทของพนักงานสอบสวนและพนักงานอัยการของประเทศนั้นด้วยว่าจะให้เป็นในลักษณะอย่างไร กล่าวคือหากวางระบบให้พนักงานสอบสวนและพนักงานอัยการมีความเป็นภาวะวิสัยโดยมีความเป็น

¹⁰ คำพิพากษาฎีกาที่ 1276/2549, 1250/2481, 225/2508 แม้ว่าผู้ถูกกล่าวหาให้การเท็จ เช่น ให้การรับสารภาพว่าได้กระทำความผิด ทั้งๆที่ความจริงไม่ได้กระทำความผิด หรือให้การปฏิเสธว่าไม่ได้กระทำความผิดทั้งๆที่ตามความเป็นจริงได้กระทำความผิด ก็ไม่เป็นความผิดฐานแจ้งข้อความอันเป็นเท็จแก่เจ้าพนักงาน ตามประมวลกฎหมายอาญามาตรา 137 เพราะเป็นสิทธิของผู้ถูกกล่าวหาที่จะไม่ให้การหรือให้การอย่างไรก็ได้

¹¹ International Covenant on Civil and Political Rights 1966, Article 14 (3) (g), “ Not to be compelled to testify against himself or to confess guilt,”

กลางอย่างมีความกระตือรือร้นที่จะตรวจสอบให้ความจริงปรากฏชัดเจนและกระทำให้เกิดความยุติธรรมแก่ทุกฝ่าย ทนายความในคดีอาญาที่อาจลดความจำเป็นลง แต่หากระบบของประเทศวางบทบาทของพนักงานสอบสวนและพนักงานอัยการให้มีลักษณะเป็นเสมือนคู่ต่อสู้กับผู้ถูกกล่าวหา ก็ย่อมมีความจำเป็นอย่างมากที่จะต้องมีทนายความเพื่อช่วยเหลือทางกฎหมายแก่ผู้ถูกกล่าวหาในคดีอาญา เพื่อให้การต่อสู้คดีระหว่างฝ่ายรัฐกับเอกชนไม่เกิดความเสียเปรียบกันมากนัก ซึ่งแนวคิดเรื่องการทำให้คู่ความทั้งสองฝ่ายมีความสามารถที่ทัดเทียมกันในการต่อสู้คดี เป็นพื้นฐานของความคิดหลักของระบบ Common Law เพียงแต่ในเวลาต่อมาประเทศที่ใช้ระบบ Civil Law ก็ยอมรับความสำคัญของการที่ผู้ต้องหาควรจะต้องมีทนายความเพื่อให้ความช่วยเหลือทางด้านกฎหมายด้วย แต่ไม่ใช่ด้วยเหตุผลว่าจะทำให้เกิดความทัดเทียมกันในการต่อสู้คดีกันอย่างไรในระบบ Common Law เสียทีเดียวนัก ทั้งนี้เพราะระบบการดำเนินคดีอาญาในระบบ Civil Law ไม่ได้ถือว่าเป็นเรื่องของการต่อสู้คดีกัน หากแต่เป็นเรื่องของการตรวจสอบ การมีทนายความเพื่อช่วยเหลือทางกฎหมายแก่ผู้ถูกกล่าวหาในคดีอาญาเป็นการช่วยเหลือในการตรวจสอบความจริงในคดีอาญา และแม้ว่ามีการวางระบบให้พนักงานสอบสวนและพนักงานอัยการจะต้องมีความเป็นภาวะวิสัยและจะต้องให้ความเป็นธรรมแก่ทุกฝ่ายดังกล่าว ความช่วยเหลือทางกฎหมายโดยทนายความก็ยังมีความจำเป็นในแง่ที่จะนำเสนอมุมมองในรายละเอียดอีกด้านหนึ่งซึ่งอาจช่วยให้ข้อเท็จจริงมีความกระจ่างชัดมากขึ้น ซึ่งย่อมเป็นการคุ้มครองสิทธิมนุษยชนในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาเพิ่มขึ้นควบคู่ไปด้วย

2. เรื่องความช่วยเหลือจากล่ามเพื่อความเข้าใจในการสื่อสารในคดี เป็นเรื่องที่มีความสำคัญและจำเป็นอย่างมากเช่นกัน ในกรณีที่บุคคลที่เข้าไปเกี่ยวข้องกับกระบวนการยุติธรรมทางอาญาในฐานะผู้ต้องหาหรือจำเลยเป็นคนต่างด้าวหรือเป็นคนพื้นเมืองบางท้องถิ่นหรือเป็นคนในกลุ่มคนที่มีภาษาในการสื่อสารแยกจากคนปกติและไม่อาจเข้าใจภาษาที่ใช้ในกระบวนการยุติธรรมของประเทศนั้นสมควรได้รับการจัดหาล่ามให้เพื่อเป็นประโยชน์ในการให้การ การเบิกความและการสื่อสารระหว่างบุคคลนั้นกับเจ้าหน้าที่หรือบุคคลอื่นๆ การปล่อยให้บุคคลนั้นกับเจ้าพนักงานหรือบุคคลที่เกี่ยวข้องต่างไม่สามารถสื่อสารกันได้หรือสื่อสารกันอย่างผิดๆ ย่อมทำให้ข้อเท็จจริงในคดีถูกเบี่ยงเบนหรือ

คลาดเคลื่อนไปอันกระทบต่อความเป็นธรรมในคดีและทำให้บุคคลนั้นถูกบั่นทอนความสามารถในการรักษาสิทธิของตนอันอาจทำให้เกิดการล่วงละเมิดสิทธิของบุคคลได้โดยง่ายด้วย

ในชั้นพิจารณาของศาลนั้น มาตรา 173 บัญญัติว่า “ในคดีที่มีอัตราโทษประหารชีวิต หรือในคดีที่จำเลยมีอายุไม่เกินสิบแปดปีในวันที่ถูกฟ้องต่อศาล ก่อนเริ่มพิจารณาให้ศาลถามจำเลยว่ามีทนายความหรือไม่ ถ้าไม่มีก็ให้ศาลตั้งทนายความให้

ในคดีที่มีอัตราโทษจำคุก ก่อนเริ่มพิจารณาให้ศาลถามจำเลยว่ามีทนายความหรือไม่ ถ้าไม่มีและจำเลยต้องการทนายความ ก็ให้ศาลตั้งทนายความให้”

ชั้นพิจารณาของศาลนั้นศาลฎีกาไทยได้ตระหนักถึงความสำคัญของสิทธิของจำเลยในเรื่องนี้อยู่พอสมควร โดยถือว่ามิผลต่อความชอบด้วยกฎหมายของกระบวนการพิจารณาตัวอย่างเช่นคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 2840/2555 ป.วิ.อ. มาตรา 173 วรรคหนึ่ง บัญญัติว่า “ในคดีที่มีอัตราโทษประหารชีวิต หรือในคดีที่จำเลยมีอายุไม่เกินสิบแปดปีในวันที่ถูกฟ้องต่อศาล ก่อนเริ่มพิจารณาให้ศาลถามจำเลยว่ามีทนายความหรือไม่ ถ้าไม่มีก็ให้ศาลตั้งทนายความให้” และวรรคสอง บัญญัติว่า “ในคดีที่มีอัตราโทษจำคุก ก่อนเริ่มพิจารณาให้ศาลถามจำเลยว่ามีทนายความหรือไม่ ถ้าไม่มีและจำเลยต้องการทนายความ ก็ให้ศาลตั้งทนายความให้” บทบัญญัติดังกล่าวมีเจตนารมณ์เพื่อให้จำเลยมีทนายความช่วยเหลือในการต่อสู้คดีที่เป็นความผิดอุกฉกรรจ์มีอัตราโทษประหารชีวิตหรือจำคุก อันเป็นการเปิดโอกาสให้จำเลยสามารถต่อสู้คดีได้อย่างเต็มที่ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 344/2549 โจทก์ฟ้องคดีที่มีอัตราโทษจำคุกไม่เกิน 3 ปี และปรับไม่เกิน 6,000 บาท หรือทั้งจำทั้งปรับ แต่ในการพิจารณาคดีก่อนถามคำให้การจำเลย ศาลชั้นต้นมิได้สอบถามจำเลยเรื่องทนายความตาม ป.วิ.อ. มาตรา 173 วรรคสอง จึงเป็นเรื่องที่ศาลชั้นต้นมิได้ปฏิบัติให้ถูกต้องตามบทบัญญัติดังกล่าวอันเป็น กระบวนการพิจารณาที่ไม่ชอบ และทำให้จำเลยเสียเปรียบ แม้ศาลอุทธรณ์ภาค 8 มีคำสั่งในรายงานกระบวนการพิจารณา ให้ศาลชั้นต้นสอบถามจำเลยเรื่องทนายความแล้วให้ส่งสำนวนคืนศาลอุทธรณ์ภาค 8 เพื่อพิจารณาพิพากษา ก็ไม่อาจแก้ไขกระบวนการพิจารณาที่เสียไปแล้วตั้งแต่ต้นให้กลับมาเป็นชอบด้วยกฎหมายได้ ศาลฎีกาให้ศาลชั้นต้นดำเนินกระบวนการพิจารณาและพิพากษาใหม่ตามรูปคดี

เรื่องความช่วยเหลือจากล่ามเพื่อความเข้าใจในการสื่อสารในคดีนั้น ตามรัฐธรรมนูญ แห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 ไม่ได้กล่าวถึง แต่ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 13 บัญญัติว่า “การสอบสวน ใ้ตัวสวนมูลฟ้องหรือพิจารณา ให้ใช้ภาษาไทยแต่ถ้ามีการจำเป็นต้อง แปลภาษาไทยท้องถิ่นหรือภาษาถิ่นหรือภาษาต่างประเทศเป็นภาษาไทย หรือต้องแปลภาษาไทยเป็น ภาษาไทยท้องถิ่นหรือภาษาถิ่นหรือภาษาต่างประเทศก็ให้ใช้ล่ามแปล

ในกรณีที่ผู้เสียหาย ผู้ต้องหา จำเลย หรือพยานไม่สามารถพูดหรือเข้าใจภาษาไทยหรือ สามารถพูดหรือเข้าใจเฉพาะภาษาไทยท้องถิ่นหรือภาษาถิ่นและไม่มีล่าม ให้พนักงานสอบสวน พนักงานอัยการ หรือศาลจัดหาล่ามให้โดยมิชักช้า

ในกรณีที่ผู้เสียหายผู้ต้องหา จำเลย หรือพยานไม่สามารถพูดหรือได้ยินหรือสื่อความหมาย ได้และไม่มีล่ามภาษามือ ให้พนักงานสอบสวน พนักงานอัยการหรือศาลจัดหาล่ามภาษามือให้หรือจัด ให้ถามตอบหรือสื่อความหมายโดยวิธีอื่นที่เห็นสมควร

เมื่อมีล่ามแปลคำให้การ คำพยานหรืออื่นๆ ล่ามต้องแปลให้ถูกต้อง ล่ามต้องสาบานหรือ ปฏิญาณตนว่าจะทำหน้าที่โดยสุจริต จะไม่เพิ่มเติมหรือตัดทอนสิ่งที่แปล...”¹²

ในหลักสากล เรื่องความช่วยเหลือจากทนายความหรือที่ปรึกษากฎหมายนอกจากกำหนด ไว้ในกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ข้อ 14 (3) (ง) ซึ่งบัญญัติว่า “ใน การพิจารณาคดีอาญานุคคลทุกคนซึ่งต้องหาว่าได้กระทำความผิดย่อมมีสิทธิที่จะได้รับหลักประกันขั้นต่ำ ดังต่อไปนี้โดยเสมอภาค (ง) สิทธิที่จะได้รับการพิจารณาต่อหน้าบุคคลนั้นและสิทธิที่จะต่อสู้คดีด้วย ตนเองหรือโดยผ่านผู้ช่วยเหลือทางกฎหมายที่ตนเลือก สิทธิที่บุคคลได้รับแจ้งให้ทราบถึงสิทธิในการมี ผู้ช่วยเหลือทางกฎหมายในกรณีใดๆ เพื่อประโยชน์แห่งความยุติธรรม บุคคลนั้นมีสิทธิที่จะมีผู้ช่วย เหลือทางกฎหมายซึ่งมีการแต่งตั้งให้โดยปราศจากค่าตอบแทน ในกรณีที่บุคคลนั้นไม่สามารถรับภาระ ในการจ่ายค่าตอบแทน” และยังได้กำหนดไว้ในมาตรฐานองค์การสหประชาชาติที่เกี่ยวข้องกับ กระบวนการยุติธรรมทางอาญาโดยตรงหลายฉบับ ได้แก่

¹² ประมวลวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 13

ตามกฎมาตรฐานขั้นต่ำขององค์การสหประชาชาติว่าด้วยการบริหารกระบวนการยุติธรรม สำหรับเยาวชน (United Nations Standard Minimum Rules for the Administration of Juvenile Justice 1985) ข้อ 15 กำหนดว่า “ผู้กระทำความผิดที่เป็นเยาวชนนั้นพึงมีสิทธิที่ได้รับการช่วยเหลือทางกฎหมายจากที่ปรึกษากฎหมายตลอดระยะเวลาที่คดียังอยู่ระหว่างการพิจารณาและมีสิทธิร้องขอความช่วยเหลือทางกฎหมายโดยไม่เสียค่าใช้จ่ายใดๆ ทั้งนี้เป็นไปตามหลักเกณฑ์การช่วยเหลือทางกฎหมายที่มีในประเทศนั้น”

ตามหลักเกณฑ์พื้นฐานขององค์การสหประชาชาติว่าด้วยบทบาทของนักกฎหมาย (Basic Principle on the Role of Lawyer 1990) ข้อ 1, 3-8 ได้กำหนดหลักเกณฑ์อันมีสาระสำคัญพอสรุปได้ ดังนี้

“บุคคลทุกคนพึงมีสิทธิแสวงหาความช่วยเหลือจากนักกฎหมายตามที่ตนประสงค์เพื่อคุ้มครองและรักษาสิทธิตลอดจนแก้ต่างให้กับตนในทุกขั้นตอนของคดีอาญา

รัฐบาลพึงดำเนินการให้เป็นที่มั่นใจได้ว่าจะมีการกำหนดให้มีกองทุนหรือปัจจัยสนับสนุนอื่นๆ ที่เพียงพอแก่การให้ความช่วยเหลือทางกฎหมายสำหรับผู้ยากไร้ และให้กรณีที่เป็นแก่ผู้ที่ด้อยโอกาสอื่นๆ สมาคมของนักกฎหมายพึงให้ความช่วยเหลือ สนับสนุนองค์กรและข้อกำหนดเรื่องการให้ความช่วยเหลือและอำนวยความสะดวกตลอดจนปัจจัยอื่นๆ เกี่ยวกับการดังกล่าวด้วย

รัฐบาลและสมาคมทางวิชาชีพของนักกฎหมายพึงให้ความสนใจเป็นพิเศษกับการให้ความช่วยเหลือแก่ผู้ยากไร้และผู้ด้อยโอกาสอื่นๆ เพื่อที่จะให้บุคคลเหล่านั้นได้รับการคุ้มครองสิทธิและสามารถแสวงหาความช่วยเหลือจากนักกฎหมายตามความจำเป็นได้

ในทุกคดีที่มีความจำเป็นเพื่อประโยชน์แห่งความยุติธรรม ผู้ที่ถูกจับกุม คမ်းขัง หรือดำเนินคดีอาญาผู้ใดที่ยังไม่มีทนายความ พึงมีสิทธิที่จะมีทนายความที่มีประสิทธิภาพและความสามารถเหมาะสมกับลักษณะของข้อกล่าวหาต่างๆ เพื่อให้ความช่วยเหลือด้านกฎหมายแก่ผู้นั้นได้อย่างมีประสิทธิภาพ ทั้งนี้โดยที่ผู้นั้นไม่ต้องเสียค่าใช้จ่ายหากว่าไม่สามารถจะจ่ายได้

บุคคลทุกคนที่ถูกจับกุม คမ်းขัง หรือจำคุก พึงมีสิทธิได้รับโอกาส เวลา และการอำนวยความสะดวกตามสมควรที่จะได้รับการเยี่ยมและติดต่อ รวมทั้งติดต่อและปรึกษาหารือกับทนายความโดยไม่

ชักช้าและโดยปราศจากการแทรกแซงหรือคัดรอน ก็จะต้องมีความเป็นส่วนตัวสำหรับการดังกล่าวอย่างเต็มที่”

อนุสัญญาของสภายุโรปเพื่อการคุ้มครองสิทธิมนุษยชนและเสรีภาพขั้นพื้นฐาน (European Convention for the Protection of Human Rights and Fundamental Freedoms) ข้อ 6 กำหนดเกี่ยวกับเรื่องนี้ไว้ว่า “บุคคลทุกคนที่ถูกดำเนินคดีอาญามีสิทธิที่จะต่อสู้คดีด้วยตนเองหรือโดยความช่วยเหลือทางกฎหมายจากทนายความตามจุดประสงค์ของบุคคลนั้น ในกรณีที่บุคคลนั้นไม่มีเงินพอที่จะแสวงหาความช่วยเหลือทางกฎหมายเองได้ ก็พึงได้รับการจัดบริการนั้นให้โดยไม่ต้องเสียค่าใช้จ่าย ทั้งนี้เมื่อมีเหตุจำเป็นเพื่อประโยชน์ของความยุติธรรม”

ในส่วนของเรื่องความช่วยเหลือจากล่ามเพื่อความเข้าใจในการสื่อสารในคดีนั้น กำหนดไว้ในกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง (International Covenant on Civil and Political Rights) ข้อ 14 (3) ฉ บัญญัติว่า “สิทธิที่จะได้รับความช่วยเหลือจากล่ามโดยไม่คิดมูลค่า หากไม่สามารถเข้าใจหรือพูดภาษาที่ใช้ในศาลได้”¹³

อนุสัญญาของสภายุโรปเพื่อการคุ้มครองสิทธิมนุษยชนและเสรีภาพขั้นพื้นฐาน (Convention for Protection of Human Rights and Fundamental Freedoms) ข้อ 6 กำหนดว่า “บุคคลทุกคนที่ถูกกล่าวหาในคดีอาญาว่ากระทำความผิดมีสิทธิที่จะได้รับความช่วยเหลือจากล่าม หากบุคคลนั้นไม่สามารถเข้าใจหรือพูดภาษาที่ใช้ในศาลได้”

2.1.1.4 สิทธิที่จะได้รับการพิจารณาคดีโดยเปิดเผย รวดเร็ว ต่อเนื่องและเป็นธรรม แยกพิจารณาได้เป็น 3 ประเด็น คือ

1. การพิจารณาคดีโดยเปิดเผย เป็นลักษณะสำคัญของการพิจารณาคดีในศาลซึ่งแตกต่างจากลักษณะของการสอบสวน การพิจารณาคดีโดยเปิดเผยนอกจากจะเป็นประโยชน์ต่อการให้สาธารณชนได้รู้เห็นการทำงานของกระบวนการยุติธรรมทางอาญาในชั้นศาลอันเป็นส่วนหนึ่งของการตรวจสอบการ

¹³ International Covenant on Civil and Political Rights, Article 14 3. (f), “To have the free assistance of an interpreter if he cannot understand or speak the language used in court.”

ใช้อำนาจรัฐแล้วยังเกี่ยวข้องกับสิทธิของจำเลยในคดีอาญาที่จะได้เผชิญหน้ากับพยานโจทก์ เพื่อการพิสูจน์ความจริงในคดีอันจะเป็นประโยชน์ต่อการอำนวยความยุติธรรมด้วย

ในหลักกฎหมายไทยพิจารณาตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญามาตรา 172 วรรคแรก บัญญัติว่า “การพิจารณาและสืบพยานในศาล ให้ทำโดยเปิดเผยต่อหน้าจำเลย เว้นแต่บัญญัติไว้เป็นอย่างอื่น” อย่างไรก็ตามมาตรา 177 บัญญัติว่า “ศาลมีอำนาจสั่งให้พิจารณาเป็นการลับ เมื่อเห็นสมควรโดยผลการหรือโดยคำร้องขอของกลุ่มความฝ่ายใด แต่ต้องเพื่อประโยชน์แห่งความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชนหรือเพื่อป้องกันความลับอันเกี่ยวกับความปลอดภัยของประเทศมิให้ล่วงรู้ถึงประชาชน”

ในหลักสากล พิจารณาจากปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน (The Universal Declaration of Human Rights) ข้อ 10. บัญญัติว่า “ทุกคนย่อมมีสิทธิในความเสมอภาค อย่างเต็มที่ในการได้รับการพิจารณาคดีที่เป็นธรรมและเปิดเผยจากศาลที่อิสระและไม่ลำเอียงในการพิจารณา กำหนดสิทธิและหน้าที่ของตนและข้อกล่าวหาอาญาใดต่อตน”¹⁴ และตามกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง International Covenant on Civil and Political Rights) ข้อ 14 (3) ค. ซึ่งบัญญัติว่า “สิทธิที่จะได้รับการพิจารณาโดยไม่ชักช้าเกินความจำเป็น”¹⁵

2. การพิจารณาคดีอย่างรวดเร็วและต่อเนื่อง เป็นหลักการที่สำคัญ โดยถือว่าความล่าช้ามีผลเป็นการปฏิเสธความยุติธรรม เพราะบุคคลที่เข้ามาเกี่ยวข้องในคดีต่างต้องเสียเวลา ผู้ถูกกล่าวหา นอกจากอาจถูกคุมขังเป็นเวลาที่เนิ่นนานแล้ว ยังต้องเสียชื่อเสียงและโอกาสต่างๆ ส่วนพยานหลักฐานไม่ว่าในด้านใดก็อาจสูญหายไปในช่วงนั้น โดยเฉพาะความไม่ต่อเนื่องของการสืบพยานยังทำให้ผู้ที่

¹⁴ The Universal Declaration of Human Rights, Article 10, “Everyone is entitled in full equality to a fair and public hearing by an independent and impartial tribunal, in the determination of his rights and obligations and of any criminal charge against him,”

¹⁵ International Covenant on Civil and Political Rights, Article 14 (3), “In the determination of any criminal charge against him, everyone shall be entitled to the following minimum guarantees, in full equality (c) To be tried without undue delay,”

เกี่ยวข้องกับจรรยาบรรณละเอียดสำคัญที่มาจากกรณีพิพาทในครั้งก่อนๆ ไม่ได้ันอาจทำให้เกิดความสับสน และกระทบต่อความยุติธรรมในคดีนี้ด้วย

ในกฎหมายไทยมีบัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 8 บัญญัติว่า “นับแต่เวลาที่ยื่นฟ้องแล้ว จำเลยมีสิทธิดังต่อไปนี้ (1) ได้รับการพิจารณาคดีด้วยความรวดเร็ว ต่อเนื่อง และเป็นธรรม...”

ในกฎหมายสากลได้มีการบัญญัติไว้ในกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง (International Covenant on Civil and Political Rights) ข้อ 9. (3)¹⁶ ดังนี้ “บุคคลใดที่ถูกจับกุมหรือควบคุมตัวในข้อหาทางอาญาจะต้องถูกนำตัวโดยพลันไปยังศาลหรือเจ้าหน้าที่อื่นที่มีอำนาจตามกฎหมายที่จะใช้อำนาจทางตุลาการ และจะต้องมีสิทธิได้รับการพิจารณาคดีภายในเวลาอันสมควร หรือได้รับการปล่อยตัวไป มิให้ถือเป็นหลักทั่วไปว่าจะต้องควบคุมบุคคลที่รอการพิจารณาคดี แต่ในการปล่อยตัวอาจกำหนดให้มีการประกันว่าจะมาปรากฏตัวในการพิจารณาคดี ในขั้นตอนของกระบวนการพิจารณา และจะมาปรากฏตัวเพื่อการบังคับตามคำพิพากษาเมื่อถึงวาระนั้น”

3. การพิจารณาคดีอย่างเป็นธรรม เป็นเรื่องที่สำคัญที่สุด เพราะวัตถุประสงค์ของการพิจารณาคดีก็เพื่อให้ผู้ที่เกี่ยวข้องได้รับความเป็นธรรม แต่ความเป็นธรรมมิใช่เป็นเพียงผลลัพธ์ที่กระบวนการยุติธรรมทางอาญาจะต้องทำให้เกิดขึ้นเท่านั้น หากแต่วิธีการและทุกขั้นตอนของการดำเนินการของกระบวนการยุติธรรมทางอาญาจะต้องเป็นธรรมด้วย เพราะหากวิธีการไม่ถูกต้องจะไปคาดหวังว่าผลจะต้องถูกต้องนั้นคงเป็นไปได้ยาก ในกฎหมายไทยได้บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 8 บัญญัติว่า “นับแต่เวลาที่ยื่นฟ้องแล้ว จำเลยมีสิทธิดังต่อไปนี้ (1) ได้รับการพิจารณาคดีด้วยความรวดเร็ว ต่อเนื่อง และเป็นธรรม...” เช่นกัน

¹⁶ International Covenant on Civil and Political Rights, Article 9. (3), “Anyone arrested or detained on a criminal charge shall be brought promptly before a judge or other officer authorized by law to exercise judicial power and shall be entitled to trial within a reasonable time or to release. It shall not be the general rule that persons awaiting trial shall be detained in custody, but release may be subject to guarantees to appear for trial, at any other stage of the judicial proceedings, and, should occasion arise, for execution of the judgment,”

ตามหลักสากลได้กำหนดไว้ในปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน (The Universal Declaration of Human Rights) ข้อ 10.¹⁷ ซึ่งบัญญัติว่า “ทุกคนย่อมมีสิทธิในความเสมอภาค อย่างเต็มที่ ในการได้รับการพิจารณาคดีที่เป็นธรรมและเปิดเผยจากศาลที่อิสระและไม่ลำเอียงในการ พิจารณา กำหนดสิทธิและหน้าที่ของตนและข้อกล่าวหาอาญาใดต่อตน” และตามกติการะหว่างประเทศว่าด้วย สิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง (International Covenant on Civil and Political Rights) ข้อ 9.¹⁸ ดังที่ได้กล่าวมาแล้วนั้น

ข้างต้นแสดงให้เห็นว่าทั้งประเทศไทย และสากลได้ให้ความสำคัญในสิทธิของจำเลยเป็นอย่างมาก โดยมีการกำหนดสิทธิขั้นพื้นฐานเอาไว้หลายประการ เพื่อให้จำเลยได้รับทราบสิทธิที่ตนมี และสามารถต่อสู้คดีได้อย่างเต็มที่¹⁹

2.1.2 แนวคิดและวิวัฒนาการของการมีล่ามในชั้นพิจารณาคดีอาญาในประเทศไทย

จากการศึกษาพบว่าประเทศไทยติดต่อกับชาวต่างประเทศมานาน ทั้งในด้านการค้า การเมือง การศึกษาและการต่างประเทศ จากการศึกษาที่พบว่าในช่วงแรกนั้น เป็นการติดต่อระหว่าง ประเทศที่ใกล้เคียงกัน มีพรมแดนติดกัน ต่อมาเมื่อวิวัฒนาการต่างๆ ได้เจริญมากขึ้น ก็เริ่มมีการติดต่อกับประเทศต่างๆ เพิ่มมากขึ้น เช่น ในสมัยอยุธยา ก็เริ่มมีการติดต่อกับประเทศในแถบตะวันตก และเริ่มมี วิวัฒนาการมาเรื่อยๆ จนถึงสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น เริ่มมีการส่งชนชาติไทยไปศึกษาต่อที่ ต่างประเทศอันทำให้ได้รับวัฒนธรรม ตลอดจนความรู้ทางด้านต่างๆ รวมทั้งค่านิยมมาปรับปรุง ใช้ในประเทศไทย จากการติดต่อกับชาวต่างชาติในสมัยดังกล่าวนี้เองที่ทำให้ประเทศไทยเริ่ม เปลี่ยนแปลงทางด้านระบบกฎหมายครั้งยิ่งใหญ่ เริ่มจากปัญหาชาวต่างชาติที่เข้ามาติดต่อกับประเทศ ไทยและยังเห็นว่าระบบกฎหมายไทยของเราล้าหลัง รวมทั้งคนไทยบางกลุ่มก็เข้าไปอาศัยสิทธิของ

¹⁷ Ibid.

¹⁸ Ibid.

¹⁹ ชาติ ชัยเดชสุริยะ, มาตรการทางกฎหมายในการคุ้มครองสิทธิมนุษยชนในกระบวนการยุติธรรมทางอาญา,

ประเทศเหล่านั้น ประเทศไทยจึงค่อยๆ พัฒนาระบบกฎหมายของเราเพื่อให้เป็นที่ยอมรับของชาวต่างประเทศ และเพื่อให้ระบบกฎหมายเรามีความทันสมัยและทัดเทียมกับประเทศอื่นๆ มากขึ้น

ในส่วนของวิวัฒนาการของล้ามในประเทศไทยนั้น เริ่มมีการจัดทำและรวบรวมกฎหมาย โดยได้รับอิทธิพลจากชาวตะวันตก ตั้งแต่ในสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวและในการริเริ่มจัดทำประมวลกฎหมายนี้ก็มีจุดมุ่งหมายให้ประเทศไทยได้รับเอกราชทางศาล เพื่อให้ชาวตะวันตกยอมรับในกฎหมายไทยและยอมรับขึ้นศาลไทย เพื่อยกเลิกสิทธิภายนอกอาณาเขตของชาวตะวันตกจนมีการจัดทำประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาแล้วเสร็จและประกาศใช้ในปี พุทธศักราช 2478 ในสมัยพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวอานันทมหิดล ซึ่งเป็นยุคหลังจากที่ประเทศไทยเปลี่ยนแปลงการปกครองใหม่ๆ เรียกว่า พระราชบัญญัติให้ใช้ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา พุทธศักราช 2477 ในส่วนที่เกี่ยวกับการจัดล้ามให้กับผู้ต้องหาและจำเลยนี้บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญามาตรา 13 ดังนี้

“มาตรา 13 การสอบสวน ไล่สวนมูลฟ้อง หรือพิจารณาให้ใช้ภาษาไทย แต่ถ้ามีการจำเป็นต้องแปลภาษาไทยเป็นภาษาต่างประเทศ หรือภาษาต่างประเทศเป็นภาษาไทย ก็ให้ใช้ล้ามแปล

เมื่อมีล้ามแปลคำให้การ คำพยานหรืออื่นๆ ล้ามต้องแปลให้ถูกต้อง ต้องสาบานหรือปฏิญาณตนว่าจะทำหน้าที่โดยสุจริต จะไม่เพิ่มเติมหรือตัดทอนสิ่งที่แปล

ให้ล้ามลงชื่อล้ามแปลนั้น”

เมื่อเปรียบเทียบประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา พุทธศักราช 2477 มาตรา 13 ที่บัญญัติขึ้นใช้ใหม่แทนที่พระราชบัญญัติวิธีพิจารณาความมีโทษสำหรับใช้ไปพลางก่อน ร.ศ.115 ในส่วนที่เกี่ยวกับบทบัญญัติเรื่องล้าม ซึ่งพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาความมีโทษสำหรับใช้ไปพลางก่อน ร.ศ.115 มาตรา 15 กำหนดให้นำข้อบังคับสำหรับการสืบพยานตามพระราชบัญญัติลักษณะพยาน ร.ศ.113²⁰ มาใช้บังคับทุกประการ ซึ่งตามพระราชบัญญัติลักษณะพยาน ร.ศ.113 มาตรา 34 และมาตรา 35 มีบทบัญญัติกำหนดหลักเกณฑ์ให้จัดล้ามไว้ค่อนข้างชัดเจนว่าต้องมีการจัดล้ามให้กับคู่ความ ถ้าคู่ความเป็นคนต่างชาติที่ไม่รู้ภาษาไทย และในกรณีที่คู่ความอ้างคนต่างประเทศเป็นพยานศาลก็มีอำนาจ

²⁰ พระราชบัญญัติลักษณะพยาน ร.ศ.113

ที่จะจัดให้มีล่ามเพื่อแปลคำให้การของพยานคนนั้น โดยคู่ความฝ่ายที่อ้างพยานที่เป็นคนต่างประเทศ ต้องจ่ายค่าธรรมเนียมสำหรับล่ามนั้นในอัตราไม่เกินกว่าวันละ 30 บาท และไม่น้อยกว่า 5 บาท ตามตารางหมายเลข 3 ทำยกกฎหมายลักษณะพยาน ร.ศ.113 แต่ปรากฏว่าตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา พุทธศักราช 2477 กลับไม่มีบทบัญญัติเกี่ยวกับหลักเกณฑ์ในการจัดล่ามให้กับผู้ต้องหา และจำเลยอย่างชัดเจน โดยมีหลักเกณฑ์กว้างๆตามที่กำหนดไว้ในมาตรา 13 เท่านั้นว่า “ถ้ามีความจำเป็นต้องแปลภาษาไทยเป็นภาษาต่างประเทศหรือจากภาษาต่างประเทศเป็นภาษาไทยก็ให้ใช้ล่ามแปล” อันเป็นการเปิดโอกาสให้องค์กรหรือหน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้องในการดำเนินคดีอาญาต่อผู้ต้องหาและจำเลยใช้ดุลพินิจได้อย่างกว้าง แม้ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 15 จะบัญญัติไว้ว่า

“มาตรา 15 วิธีพิจารณาข้อใดซึ่งตามประมวลกฎหมายนี้มีได้บัญญัติไว้โดยเฉพาะ ให้นำบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาใช้บังคับได้เท่าที่พอจะใช้บังคับได้”

เมื่อพิจารณาตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งแล้วปรากฏว่า มีบทบัญญัติที่เกี่ยวข้องกับเรื่องนี้เพียงมาตราเดียว คือ มาตรา 46 ซึ่งบัญญัติว่า

“มาตรา 46 บรรดากระบวนพิจารณาเกี่ยวด้วยการพิจารณา และการชี้ขาดตัดสินคดีแพ่ง ทั้งหลายซึ่งศาลเป็นผู้ทำนั้น ให้ทำเป็นภาษาไทย

บรรดาคู่ความและเอกสารหรือแผ่นกระดาษไม่ว่าอย่างใดๆ ที่คู่ความหรือศาลหรือเจ้าพนักงานศาลได้ทำขึ้นซึ่งประกอบเป็นสำนวนของคดีนั้น ให้เขียนเป็นหนังสือไทยและเขียนด้วยหมึกหรือสีดิมพ์หรือดีดิมพ์ ถ้ามีผิดตกที่ใดห้ามมิให้ขูดลบออก แต่ให้ขีดฆ่าเสียแล้วเขียนลงใหม่ และผู้เขียนต้องลงชื่อไว้ที่ริมกระดาษ ถ้ามีข้อความตกเติมให้ผู้ตกเติมลงลายมือชื่อ หรือลงชื่อย่อไว้เป็นสำคัญ

ถ้าต้นฉบับเอกสารหรือแผ่นกระดาษไม่ว่าอย่างใดๆ ที่ส่งต่อศาลได้ทำขึ้นเป็นภาษาต่างประเทศ ให้ศาลส่งคู่ความฝ่ายที่ส่งให้นำคำแปลทั้งฉบับหรือเฉพาะแต่ส่วนที่สำคัญโดยมีคำรับรองมายื่นเพื่อแนบไว้กับต้นฉบับ

ถ้าคู่ความฝ่ายใดหรือบุคคลใดที่มาศาลไม่เข้าใจภาษาไทย หรือเป็นใบ้หรือหูหนวก และอ่านเขียนหนังสือไม่ได้ ให้คู่ความที่เกี่ยวข้องจัดหาล่าม”²¹

ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 46 ข้างต้น กำหนดให้เป็นหน้าที่ของกลุ่มความฝ่ายที่เกี่ยวข้องจัดหาล่ามเอง เมื่อพิจารณาจากตารางท้ายประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง ก็ไม่ปรากฏว่ามีการกำหนดในเรื่องอัตราค่าธรรมเนียมของล่ามไว้ แต่มีกฎกระทรวงที่เกี่ยวข้องกับล่ามคือ กฎกระทรวงฉบับที่ 8 ซึ่งมีรายละเอียดที่เกี่ยวข้องตามข้อ 2 และข้อ 3 ว่า

ข้อ 2 ล่ามที่จะแปลถ้อยคำของกลุ่มความหรือบุคคลใดในศาลนั้นต้องสาบานตนตามลัทธิศาสนาหรือจารีตประเพณีแห่งชาติตน หรือกล่าวคำปฏิญาณเสียก่อนว่าจะแปลถ้อยคำตามสัตย์จริง

ข้อ 3 ค่าป่วยการของล่ามนั้น

- (1) ให้ศาลคำนวณตามเวลาและงานที่ล่ามได้กระทำไปแต่ไม่เกินวันละหนึ่งร้อยบาท และ
- (2) ให้ศาลกำหนดค่าพาหนะเดินทางของล่ามที่ใช้จ่ายไปตามสมควร....”

ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 46 ข้างต้น และกฎกระทรวงฉบับที่ 8 กำหนดไว้ชัดเจนว่า ให้คู่ความฝ่ายที่เกี่ยวข้องจัดหาล่ามเองซึ่งแตกต่างกับที่บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 13 ที่บัญญัติว่า “ถ้ามีการจำเป็นก็ให้ใช้ล่ามแปล” จึงไม่อาจนำหลักเกณฑ์ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 46 และกฎกระทรวงฉบับที่ 8 ซึ่งกำหนดเกี่ยวกับค่าป่วยการของล่ามมาใช้บังคับในคดีอาญาได้ ในทางปฏิบัติหากจะนำหลักเกณฑ์ในเรื่องการกำหนดค่าป่วยการของล่ามมาเทียบเคียงใช้ ก็ปรากฏว่าอัตราค่าป่วยการของล่าม ดังกล่าวประกาศใช้ตั้งแต่ปีพุทธศักราช 2502 ซึ่งกำหนดค่าป่วยการไว้วันละไม่เกินหนึ่งร้อยบาท เป็นอัตราค่าตอบแทนที่น้อยมากเมื่อเปรียบเทียบกับปัจจุบัน

ต่อมามีการแก้ไขประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาอีกหลายครั้ง แต่ในบทบัญญัติที่เกี่ยวข้องกับการจัดหาล่ามให้กับผู้ต้องหา และจำเลยก็ไม่มีเปลี่ยนแปลง จนกระทั่งเมื่อมีการแก้ไขประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ยกตัวอย่างดังนี้

²¹ ศรีธนา เลิศศาสตรวัฒนา, “สิทธิของผู้ต้องหาและจำเลยในการมีล่ามในการดำเนินคดีอาญา,”

(วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2539)

ตามพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (ฉบับที่ 19) พุทธศักราช 2539²² เริ่มมีการแก้ไขหลักเกณฑ์ในการจัดหาลำโพงให้กับผู้ต้องหาและจำเลย ดังนี้

“มาตรา 3 ให้เพิ่มความต่อไปนี้เป็นวรรคสี่และวรรคห้าของมาตรา 13 แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา

ในกรณีที่ผู้เสียหาย ผู้ต้องหา จำเลย หรือพยานไม่สามารถพูดหรือเข้าใจภาษาไทยได้และไม่มีล่าม ให้พนักงานสอบสวน พนักงานอัยการ หรือศาลจัดหาลำโพงให้โดยมิชักช้า

ให้พนักงานสอบสวน พนักงานอัยการ หรือศาลส่งจ่ายค่าป่วยการแก่ล่ามที่จัดหาให้ตามมาตรานี้ตามระเบียบที่กระทรวงมหาดไทย สำนักงานอัยการสูงสุด หรือกระทรวงยุติธรรมแล้วแต่กรณี กำหนดโดยได้รับความเห็นชอบจากกระทรวงการคลัง”

พระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (ฉบับที่ 19) พุทธศักราช 2539 ประกาศใช้ในราชกิจจานุเบกษาเมื่อวันที่ 17 พฤศจิกายน 2539 มีผลบังคับใช้เมื่อวันที่ 18 พฤศจิกายน 2539 โดยหลักการและเหตุผลของการแก้ไขประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ตามพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (ฉบับที่ 19) พุทธศักราช 2539 มีเหตุผลดังนี้ว่า

“โดยที่ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาที่ใช้บังคับอยู่ในปัจจุบันยังมีบทบัญญัติบางประการที่เป็นอุปสรรคต่อการสอบสวนดำเนินคดี อันเป็นผลให้การสอบสวนดำเนินคดีเป็นไปได้โดยล่าช้า และทำให้ผู้เสียหาย ผู้ต้องหา หรือจำเลยได้รับการปฏิบัติไม่เท่าเทียมและไม่สามารถต่อสู้คดีได้อย่างเต็มที่ สมควรแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาโดยกำหนดให้พนักงานสอบสวน พนักงานอัยการ หรือศาลจัดหาลำโพงให้แก่ผู้เสียหาย ผู้ต้องหา จำเลย หรือพยานที่ไม่สามารถพูดหรือเข้าใจภาษาไทยและไม่มีล่าม... ทั้งนี้เพื่อให้การสอบสวนดำเนินคดีลุล่วงไปโดยเร็ว และเพื่อให้ผู้เสียหาย ผู้ต้องหา และจำเลยได้รับความช่วยเหลือทางกฎหมายโดยเท่าเทียมกัน และจำเลยได้มีโอกาสต่อสู้คดีอย่างเต็มที่จึงจำเป็นต้องตราพระราชบัญญัตินี้...”

²² พระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (ฉบับที่ 19) พุทธศักราช 2539

ต่อมามีการแก้ไขประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาอีกครั้ง คือ พระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (ฉบับที่ 28) พุทธศักราช 2551

มาตรา 3 ให้ยกเลิกความในมาตรา 13 แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (ฉบับที่ 19) พุทธศักราช 2539 และให้ใช้ความต่อไปนี้แทน

“มาตรา 13 การสอบสวน ใต้วงมูลฟ้องหรือพิจารณา ให้ใช้ภาษาไทยแต่ถ้ามีการจำเป็นต้องแปลภาษาไทยท้องถิ่นหรือภาษาถิ่นหรือภาษาต่างประเทศเป็นภาษาไทย หรือต้องแปลภาษาไทยเป็นภาษาไทยท้องถิ่นหรือภาษาถิ่นหรือภาษาต่างประเทศก็ให้ใช้ล่ามแปล

ในกรณีที่ผู้เสียหาย ผู้ต้องหา จำเลย หรือพยานไม่สามารถพูดหรือเข้าใจภาษาไทยหรือสามารถพูดหรือเข้าใจเฉพาะภาษาไทยท้องถิ่นหรือภาษาถิ่นและไม่มีล่าม ให้พนักงานสอบสวน พนักงานอัยการ หรือศาลจัดหาล่ามให้โดยมิชักช้า

ในกรณีที่ผู้เสียหาย ผู้ต้องหา จำเลย หรือพยานไม่สามารถพูดหรือได้ยินหรือสื่อความหมายได้และไม่มีล่ามภาษามือ ให้พนักงานสอบสวน พนักงานอัยการหรือศาลจัดหาล่ามภาษามือให้หรือจัดให้ถามตอบหรือสื่อความหมายโดยวิธีอื่นที่เห็นสมควร

เมื่อมีล่ามแปลคำให้การ คำพยานหรืออื่นๆ ล่ามต้องแปลให้ถูกต้อง ล่ามต้องสาบานหรือปฏิญาณตนว่าจะทำหน้าที่โดยสุจริต จะไม่เพิ่มเติมหรือตัดทอนสิ่งที่แปล

ให้ล่ามลงลายมือชื่อในคำแปลนั้น

ให้พนักงานสอบสวน พนักงานอัยการ หรือศาลสั่งจ่ายค่าป่วยการ ค่าพาหนะและค่าเช่าที่พักแก่ล่ามที่จัดหาให้ตามมาตรานี้ตามระเบียบที่กระทรวงมหาดไทย กระทรวงยุติธรรม สำนักงานอัยการสูงสุด หรือกระทรวงยุติธรรมแล้วแต่กรณีกำหนด โดยได้รับความเห็นชอบจากกระทรวงการคลัง”²³

กล่าวโดยสรุปได้ว่าตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญามาตรา 13 ที่แก้ไขตามพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (ฉบับที่ 19) พุทธศักราช 2539

²³ พระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (ฉบับที่ 28) พุทธศักราช 2551

ได้เริ่มบัญญัติหลักเกณฑ์ในเรื่ององค์กรที่มีหน้าที่จัดหาล่าม และหลักเกณฑ์ในการจัดหาล่ามให้กับผู้เสียหาย ผู้ต้องหาและจำเลย หรือพยานที่ไม่สามารถพูดหรือเข้าใจภาษาไทยได้ และไม่มีล่าม โดยมีการกำหนดหลักเกณฑ์ในเรื่องการจ่ายค่าป่วยการล่ามไว้ด้วย โดยให้กระทรวงมหาดไทย สำนักงานอัยการสูงสุด และกระทรวงยุติธรรมจัดทำระเบียบในการจ่ายค่าป่วยการตามความเห็นชอบจากกระทรวงการคลัง และตามพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (ฉบับที่ 28) พุทธศักราช 2551 ที่แก้ไขเนื้อความให้ชัดเจน และเรียบเรียงความมาตรา 13 ใหม่

2.2 การช่วยเหลือทางกฎหมายแก่ผู้ถูกกล่าวหาว่ากระทำผิดทางอาญา

การให้ความช่วยเหลือทางกฎหมาย (Legal Aid) แก่ผู้ถูกกล่าวหาว่ากระทำผิดทางอาญาถือเป็นสิ่งสำคัญในกระบวนการพิจารณาคดี ซึ่งจากที่ผู้เขียนกล่าวมาแล้วว่าในประเทศไทยได้รับรองไว้ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา เช่น สิทธิที่จะพบและปรึกษาผู้ซึ่งจะเป็นทนายความเป็นการเฉพาะตัว สิทธิที่จะได้รับการพิจารณาโดยเปิดเผย รวดเร็ว ต่อเนื่อง และเป็นธรรม เป็นต้น

การที่กฎหมายต้องให้มีการช่วยเหลือทางกฎหมาย มาจากการที่รัฐต้องการที่จะช่วยเหลือคุ้มครองผู้ต้องหาหรือจำเลยให้ได้รับความเป็นธรรมในการต่อสู้คดี เพราะต้องพิจารณาคดีด้วยความเป็นธรรม โดยคำนึงถึงสภาพร่างกาย จิตใจ วุฒิภาวะ การศึกษา โดยเฉพาะอย่างยิ่งการสื่อสารของจำเลยชาวต่างชาติ โดยรัฐจึงจำเป็นต้องจัดหาคนกลางในการช่วย เช่นการจัดหาล่ามในด้านกฎหมาย และให้คำปรึกษาในคดี เช่นการจัดหาทนายความ เป็นต้น

หลักเกณฑ์วิธีการพิจารณาตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาดังต่อไปนี้ ถือว่ามี ความสำคัญมากและจะเป็นหลักที่อธิบายถึงความเท่าเทียมกันของจำเลยผู้ซึ่งถูกกล่าวหาในการพิจารณาคดีอาญาซึ่งถือเป็นประธานแห่งคดี ดังนี้

2.2.1 หลักฟังความทุกฝ่าย

หลักฟังความทุกฝ่าย หมายความว่า จะต้องเปิดโอกาสให้ผู้ถูกกล่าวหาที่จะแก้ข้อกล่าวหาได้ กล่าวคือ ผู้ถูกกล่าวหาที่มี “สิทธิที่จะโต้แย้งคัดค้าน” ซึ่งใน “ระบบกล่าวหา” ผู้ถูกกล่าวหาเป็น “ประธานในคดี” ผู้ถูกกล่าวหาจึงมีสิทธิต่างๆ ในอันที่จะสามารถต่อสู้คดีได้อย่างเต็มที่ โดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้ถูก

กล่าวหาจะต้องได้รับทราบว่าเขาถูกฟ้องว่าอย่างไร²⁴ เพื่อเขาจะได้มีโอกาสให้การแก้ข้อหาในฟ้องในชั้นศาลได้อย่างถูกต้อง

จาก“หลักฟังความทุกฝ่าย” นี้เอง จึงได้มีบัญญัติกฎหมายเพื่อใช้ในชั้นพิจารณาดังนี้
มาตรา 172 วรรคหนึ่ง บัญญัติว่า “การพิจารณาและสืบพยานในศาล ให้ทำโดยเปิดเผยต่อหน้าจำเลย เว้นแต่บัญญัติไว้เป็นอย่างอื่น”

บทบัญญัติแห่งมาตรานี้ก็มีส่วนสัมพันธ์กับ“หลักฟังความทุกฝ่าย” ด้วย เพราะคำว่า “ทำต่อหน้าจำเลย” นั้น หมายความว่า ในการพิจารณาและสืบพยานนั้นจำเลยมี “สิทธิที่จะอยู่ร่วมด้วยในการดำเนินคดี” ซึ่งสิทธิดังกล่าวนี้เป็น “สิทธิในทางกระทำ” ที่สำคัญที่เป็นหลักประกันในการต่อสู้คดี

2.2.2 หลักวาทา

“หลักวาทา” หมายความว่า ในการดำเนินการในศาลนั้น ต้องมีการสอบวาทากันในทุกๆ เรื่อง การพิจารณาคดีต้องกระทำด้วยวาจา จำเลยต้องให้การด้วยวาจา แม้จำเลยจะให้การเป็นหนังสือได้แต่ต้องมีการสอบวาทากันอีก การสืบพยานก็ต้องทำด้วยวาจาและเฉพาะสิ่งที่ได้กระทำด้วยวาทากันมาแล้วเท่านั้นที่จะยกมาวินิจฉัยคดีได้ ความรู้ที่ได้มานอกการพิจารณาของศาลนั้น ศาลจะหยิบยกขึ้นวินิจฉัยคดีนั้น ไม่ได้ นอกจากนั้นศาลจะหยิบยกเอาสิ่งอื่นใดนอกสำนวนมาเป็นข้อวินิจฉัยคดีก็ไม่ได้คู่กัน แม้สิ่งนั้นจะเป็นที่ทราบกันอยู่แก่ทุกคนในคดี และแม้จำเลยเองจะได้ยินยอมเห็นชอบที่จะให้หยิบยกขึ้นวินิจฉัยก็ตาม

“หลักวาทา” นี้ใช้เฉพาะในเรื่องเกี่ยวกับข้อเท็จจริงที่เป็นข้อสนับสนุนในการพิพากษาคดีเกี่ยวกับผู้กระทำผิด เกี่ยวกับความผิด และเกี่ยวกับมาตรการบังคับทางอาญา (โทษ วิธีการเพื่อความปลอดภัย หรือมาตรการบังคับทางอาญาอื่น) เท่านั้น หลักวาทานี้ไม่ใช้กับการลงความเห็นในข้อเท็จจริงอื่นที่มีได้เป็นพื้นฐาน โดยตรงของคำวินิจฉัยเกี่ยวกับความผิดและมาตรการบังคับทางอาญา เป็นต้นว่า

²⁴ ประมวลวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 158(5) “ฟ้องต้องทำเป็นหนังสือและมี (5) การกระทำทั้งหลายที่อ้างว่าจำเลยได้กระทำผิด ข้อเท็จจริงและรายละเอียดที่เกี่ยวกับเวลาและสถานที่ ซึ่งเกิดการกระทำนั้นๆอีกทั้งบุคคลหรือสิ่งของที่เกี่ยวข้องด้วยพอสมควรเท่าที่จะให้จำเลยเข้าใจข้อหาได้ดี

ในคดีหมิ่นประมาท ถ้อยคำพูด หนังสือ ภาพเขียนขีดเขียนหรือสิ่งอื่นอันเกี่ยวกับข้อหมิ่นประมาท ให้กล่าวไว้โดยบริบูรณ์หรือติดมาท้ายฟ้อง”

การวินิจฉัยเกี่ยวกับเงื่อนไขในการที่จะดำเนินการกระบวนการพิจารณา โดยเฉพาะอย่างยิ่งเกี่ยวกับการวินิจฉัยเรื่อง “เงื่อนไขให้อ่านคำวินิจฉัย” หรือ “เงื่อนไขระงับคดี”

บทบัญญัติที่แสดงถึงหลักจากก็มีในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา เช่น

มาตรา 11 บัญญัติว่า “บันทึกหรือถ้อยคำสำนวนนั้นให้เจ้าพนักงานหรือศาลอ่านให้ผู้ให้ถ้อยคำฟัง ถ้ามีข้อความแก้ไข ทักท้วง หรือเพิ่มเติม ให้แก้ไขถูกต้องหรือมิฉะนั้นก็ให้บันทึกไว้ และให้ผู้ให้ถ้อยคำลงลายมือชื่อรับรองว่าถูกต้องแล้ว”

มาตรา 172 บัญญัติว่า “การพิจารณาและสืบพยานในศาล ให้ทำโดยเปิดเผย ต่อหน้าจำเลย เว้นแต่บัญญัติไว้เป็นอย่างอื่น

เมื่อโจทก์หรือทนายโจทก์และจำเลยมาอยู่ต่อหน้าศาลแล้ว และ ศาลเชื่อว่าเป็นจำเลยจริงให้อ่านและอธิบายฟ้องให้จำเลยฟัง และ ถามว่าได้กระทำผิดจริงหรือไม่ จะให้การต่อสู้อย่างไรบ้าง คำให้การ ของจำเลยให้จดไว้ ถ้าจำเลยไม่ยอมให้การ ก็ให้ศาลจดรายงานไว้ และดำเนินการพิจารณาต่อไป

ในการสืบพยาน เมื่อได้พิเคราะห์ถึงเพศ อายุ ฐานะ สุขภาพอนามัย ภาวะแห่งจิตของพยาน หรือความเกรงกลัวที่พยานมีต่อจำเลยแล้ว จะดำเนินการโดยไม่ให้พยานเผชิญหน้าโดยตรงกับจำเลยก็ได้ ซึ่งอาจกระทำโดยการใช้อุปกรณ์บังกรปิด ล้ออิเล็กทรอนิกส์ หรือวิธีอื่นตามที่กำหนดในข้อบังคับของประธานศาลฎีกา และจะให้สอบถามผ่านนักจิตวิทยา นักสังคมสงเคราะห์ หรือบุคคลอื่นที่พยานไว้วางใจด้วยก็ได้

ในการสืบพยาน ให้มีการบันทึกคำเบิกความพยาน โดยใช้วิธีการบันทึกลงในวัสดุ ซึ่งสามารถถ่ายถอดออกเป็นภาพและเสียงซึ่งสามารถตรวจสอบถึงความถูกต้องของการบันทึกได้ และให้ศาลอุทธรณ์ศาลฎีกาใช้การบันทึกดังกล่าวประกอบการพิจารณาคดีด้วย ทั้งนี้ ตามหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขที่กำหนดในข้อบังคับของประธานศาลฎีกา

ข้อบังคับของประธานศาลฎีกาตามวรรคสามและวรรคสี่ เมื่อได้รับความเห็นชอบจากที่ประชุมใหญ่ของศาลฎีกา และประกาศในราชกิจจานุเบกษาแล้วให้ใช้บังคับได้”

มาตรา 237 บัญญัติว่า “บันทึกคำเบิกความพยานชั้นไต่สวนมูลฟ้องหรือพิจารณานั้น ให้ศาลอ่านให้พยานฟังต่อหน้าจำเลย เว้นแต่ในกรณีดังบัญญัติไว้ใน มาตรา 165 วรรคสาม

ในกรณีที่คู่ความตกลงกันศาลอาจอนุญาตให้ถือเอาบันทึกคำเบิกความพยานในชั้นไต่สวนมูลฟ้อง เป็นคำเบิกความพยานในชั้นพิจารณา โดยพยานไม่ต้องเบิกความใหม่หรือให้พยานเบิกความตอบคำถามค้านของจำเลยไปทันทีได้ เว้นแต่ในข้อหาความผิดที่กฎหมายกำหนดอัตราโทษอย่างต่ำจำคุกตั้งแต่ห้าปีขึ้นไป หรือโทษสถานที่หนักกว่านั้น”²⁵

2.2.3 หลักยกประโยชน์แห่งความสงสัยให้จำเลย

หลักนี้เป็นหลักสากลในกรณีที่ยังมีความสงสัยอยู่ว่า จำเลยเป็นผู้กระทำความผิดจริงหรือไม่ ถึงแม้ว่าจะมีการสืบพยานหลักฐานจนเสร็จสิ้นแล้ว จะต้องถือว่าจำเลยเป็นผู้บริสุทธิ์ โดยมองว่าการลงโทษบุคคลใดจะต้องปรากฏหลักฐานที่ปราศจากข้อสงสัยว่าผู้นั้นกระทำความผิด (proof beyond reasonable doubt) หลักนี้ปรากฏอยู่ในประมวลวิธีพิจารณาคriminal มาตรา 227²⁶

2.2.4 หลักความเสมอภาค

แนวความคิดเรื่องหลักความเสมอภาค ในปัจจุบันได้รับการยอมรับอย่างชัดเจน โดยถือว่าบุคคลทุกคนย่อมมีความเสมอภาคที่จะได้รับการรับรองและคุ้มครองตามกฎหมายอย่างเท่าเทียมกัน ซึ่งหมายถึงที่เป็นการยอมรับสิทธิเสรีภาพอันเป็นสาระสำคัญของมนุษย์ที่ติดตัวมาตั้งแต่กำเนิดและไม่อาจพรากไปได้²⁷ จึงเป็นการแสดงให้เห็นถึงการยอมรับตามทฤษฎีกฎหมายธรรมชาติ ซึ่งผู้ที่มีความคิดเช่นนี้ได้แสดงความคิดเห็นต่อต้านลัทธิสมบูรณาญาสิทธิราชย์โดยต้องการกีดกันพระมหากษัตริย์ไม่ให้ใช้พระราชอำนาจผิดทำนองครองธรรมโดยอ้างถึงหลักกฎหมายที่ว่า “บุคคลทุกคนเกิดมามีเสมอภาคกันและมีสิทธิบางประการ เช่น สิทธิในชีวิต ร่างกาย ทรัพย์สิน ติดตัวมา สิทธินี้ไม่สามารถจำหน่าย

²⁵ คณิต ณ นคร, กฎหมายวิธีพิจารณาคriminal, พิมพ์ครั้งที่ 8 (กรุงเทพมหานคร:วิญญูชน, 2555)

²⁶ สาลินี ภู่งรุ่งเรืองผล, คำอธิบายกฎหมายวิธีพิจารณาคriminalในชั้นศาล (ฉบับเข้าใจง่าย), (เชียงใหม่: พลอยการพิมพ์, 2558), น.2.

²⁷ ทศนีย์ แก้วพิลา, “สิทธิการมีมนุษยธรรมในคดีอาญา, (วิทยานิพนธ์มหาวิทยาลัย คณະนิตศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2527)

โอนได้”²⁸ ดังนั้นหลักความเสมอภาคจึงเป็นหลักการที่ทำให้มีการปฏิบัติต่อบุคคลที่เกี่ยวข้องกับเรื่องนั้นๆ อย่างเท่าเทียมกันหรือไม่เลือกปฏิบัติ (non-discrimination)²⁹

2.3 สิทธิในการมีล่ามของจำเลย

2.3.1 มาตรการในการจัดหาล่ามให้กับจำเลยในชั้นพิจารณาคดีอาญา

ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญามาตรา 13 ให้อำนาจศาลและเจ้าพนักงานตำรวจใช้ดุลพินิจในการจัดหาล่ามให้ผู้ต้องหาและจำเลย ในกรณีที่เห็นว่าเป็นการจำเป็นต้องแปลภาษาไทยเป็นภาษาต่างประเทศ หรือภาษาต่างประเทศเป็นภาษาไทย จากการศึกษาพบว่าในทางปฏิบัติเมื่อมีคดีขึ้นมาสู่การพิจารณาของศาล ศาลจะจัดหาล่ามให้กับจำเลยตามดุลพินิจของศาลในชั้นที่มีการอ่านและอธิบายฟ้องให้จำเลยฟังและสอบถามคำให้การจำเลย และในชั้นสืบพยานศาลจะจัดหาล่ามให้เฉพาะในช่วงที่มีการสืบพยานตัวจำเลย ล่ามที่จัดหาให้กับจำเลยจะเป็นล่ามที่ประจำอยู่ที่ศาลนั้นๆ ในบางศาลที่ไม่มีล่ามจะขอล่ามจากกรมการต่างประเทศ กระทรวงยุติธรรม และกระทรวงยุติธรรมก็จะจัดล่ามให้ตามที่ขอ ในบางกรณีที่กระทรวงยุติธรรมไม่มีล่ามที่สามารถติดต่อสื่อสารกับผู้ต้องหาหรือจำเลย กระทรวงยุติธรรมจะทำหนังสือขอความร่วมมือจากสถานทูตที่จำเลยมีสัญชาติ ให้จัดหาล่ามให้ แต่ในทางปฏิบัติเนื่องจากศาลมีที่ทำการอยู่ทั่วราชอาณาจักร จึงมีปัญหาข้อขัดข้องในการจัดหาล่ามให้กับจำเลยชาวต่างชาติอยู่เสมอ³⁰

2.3.2 การกำหนดการจ่ายค่าป่วยการล่ามตามกฎหมายในปัจจุบัน

กระทรวงยุติธรรมจึงออกระเบียบสำนักงานศาลยุติธรรมว่าด้วยการจ่ายค่าป่วยการ ค่าพาหนะเดินทาง และค่าเช่าที่พักล่ามที่ศาลจัดให้เกี่ยวกับการจ่ายค่าป่วยการแก่ล่ามโดยอาศัยอำนาจตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญามาตรา 13 วรรคหก แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความ

²⁸ สมยศ เชื้อไทย, คำอธิบายหลักรัฐธรรมนูญทั่วไป, (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์วิญญูชน, 2535), น.138.

²⁹ ณัฐลาดี ลีตระกูล, “สิทธิในการมีทนายความ: ศึกษาเปรียบเทียบผลการละเมิดสิทธิในชั้นสอบสวนและชั้นพิจารณา,” (วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ปริทัศน์ พนมยงค์ มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต, 2555), น.16.

³⁰ ธนา แสงพิทักษ์, “สิทธิที่จะได้รับทราบข้อกล่าวหา,” (วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ปริทัศน์ พนมยงค์ มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต, 2548)

อาญาซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (ฉบับที่ 28) พุทธศักราช 2551 สำนักงานศาลยุติธรรมโดยความเห็นชอบจากกระทรวงการคลังออกระเบียบไว้ดังต่อไปนี้

หมวด 2

ค่าป่วยการ

ข้อ 8 เมื่อศาลที่พิจารณาคดีสั่งจ่ายค่าป่วยการแก่ล่าว ภายหลังจากเสร็จสิ้นการปฏิบัติหน้าที่ในแต่ละครั้งตามระเบียบนี้ ให้ผู้อำนวยการสำนักงานประจำศาลหรือผู้อำนวยการสำนักอำนาจการประจำศาลนั้น แล้วแต่กรณี เป็นผู้เบิกจ่ายค่าป่วยการแก่ล่าวโดยเร็ว

ข้อ 9 ค่าป่วยการที่จ่ายให้แก่ล่าวในการพิจารณา ให้คิดเป็นรายชั่วโมง นับแต่เริ่มปฏิบัติหน้าที่จนเสร็จสิ้นการปฏิบัติหน้าที่ เศษของชั่วโมงให้เป็นดุลพินิจของศาลที่จะพิจารณาเห็นสมควร

ค่าป่วยการที่จ่ายให้แก่ล่าวให้คิดคนละไม่ต่ำกว่าชั่วโมงละห้าร้อยบาท แต่ไม่เกินชั่วโมงละแปดร้อยบาท ทั้งนี้ สำหรับการปฏิบัติหน้าที่ในครั้งหนึ่งจะต้องมีค่าป่วยการจำนวนไม่น้อยกว่าห้าร้อยบาท แต่ไม่เกินคนละสองพันสี่ร้อยบาทต่อวัน

ข้อ 10 ในการกำหนดอัตราค่าป่วยการตามข้อ 9 ให้คำนึงถึงความยากง่ายในการแปลหรือสื่อความหมาย คุณวุฒิและความเชี่ยวชาญของล่าว ตลอดจนพฤติการณ์อื่นใดที่ศาลเห็นสมควรนำมาประกอบการพิจารณาคด้วย

ข้อ 11 ในนัดที่ไม่มีมีการพิจารณา แต่ล่าวได้เดินทางมาศาลตามนัดแล้ว ศาลอาจกำหนดค่าป่วยการให้แก่ล่าวโดยให้คิดค่าป่วยการคนละห้าร้อยบาทต่อครั้ง

ข้อ 12 ล่าวที่มีสิทธิได้รับค่าป่วยการตามหมวดนี้ ไม่รวมถึงผู้ที่ดำรงตำแหน่งพนักงานแปลและได้รับค่าตอบแทนเป็นรายเดือนจากเงินงบประมาณของศาลยุติธรรม และสำนักงานศาลยุติธรรม

หมวด 3

ค่าพาหนะเดินทาง และค่าเช่าที่พัก

ข้อ 13 เมื่อศาลที่พิจารณาคดีสั่งจ่ายค่าพาหนะเดินทาง และค่าเช่าที่พักแก่ล่าวภายหลังจากเสร็จสิ้นการปฏิบัติหน้าที่ในแต่ละครั้งตามระเบียบนี้ ให้ผู้อำนวยการสำนักงานประจำศาลหรือผู้อำนวยการ

สำนักอำนวยการประจำศาลนั้น แล้วแต่กรณี เป็นผู้เบิกจ่ายค่าพาหนะเดินทาง และค่าเช่าที่พักแก่ล่วม โดยเร็ว

ข้อ 14 ล่วมมีสิทธิได้รับค่าพาหนะเดินทาง ดังนี้

(1) ล่วมที่เป็นข้าราชการ พนักงานราชการหรือลูกจ้างของทางราชการให้ใช้สิทธิเบิกค่าพาหนะตามกฎหมายว่าด้วยค่าใช้จ่ายในการเดินทางไปราชการโดยอนุโลม

(2) ล่วมที่ไม่ใช่บุคคลตาม (1) ให้ใช้สิทธิเบิกจ่ายได้ตามกฎหมายว่าด้วยค่าใช้จ่ายในการเดินทางไปราชการโดยอนุโลม โดยเทียบตำแหน่งเท่ากับข้าราชการศาลยุติธรรมประเภทวิชาการระดับปฏิบัติการ

ข้อ 15 ในกรณีที่ศาลเห็นว่าล่วมจำเป็นต้องเช่าที่พัก ล่วมมีสิทธิได้รับค่าเช่าที่พักตามกฎหมายว่าด้วยค่าใช้จ่ายในการเดินทางไปราชการโดยอนุโลม โดยการใช้สิทธิให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์ ตามข้อ 14

หมวด 4

ค่าป่วยการ ค่าพาหนะเดินทาง และค่าเช่าที่พัก ในการพิจารณาโดยการประชุมทางจอภาพ

ข้อ 16 ในการพิจารณาโดยใช้การประชุมทางจอภาพที่ต้องใช้ล่วม เมื่อศาลที่พิจารณาคดีสั่งจ่ายค่าป่วยการ ค่าพาหนะเดินทาง และค่าเช่าที่พัก ให้มีการเบิกจ่าย ณ สถานที่ดังนี้

(1) ล่วมปฏิบัติหน้าที่ ณ ศาลใดให้ดำเนินการเบิกจ่ายเงินให้แก่ล่วม ณ ศาลนั้น

(2) ล่วมปฏิบัติหน้าที่ ณ สถานที่แห่งอื่นนอกเหนือจาก (1)

(ก) ในเขตกรุงเทพมหานคร ให้ดำเนินการเบิกจ่ายเงินให้แก่ล่วม ณ กองการต่างประเทศ สำนักงานศาลยุติธรรม

(ข) นอกเขตกรุงเทพมหานคร ให้ดำเนินการเบิกจ่ายเงินให้แก่ล่วม ณ ศาลที่ได้มอบหมายจากศาลที่พิจารณาคดี

(3) ล่วมที่มีภูมิลำเนาหรือถิ่นที่อยู่ในต่างประเทศ และได้ปฏิบัติหน้าที่ ณ สถานที่ในต่างประเทศนั้น ให้ดำเนินการเบิกจ่ายค่าป่วยการ ค่าพาหนะเดินทาง และค่าเช่าที่พักให้แก่ล่วม ณ กองการต่างประเทศ สำนักงานศาลยุติธรรม ดังนี้

(ก) ค่าป่วยการล่ามให้คิดคนละไม่ต่ำกว่าชั่วโมงละหกร้อยบาท แต่ไม่เกินชั่วโมงละสองพันบาท ทั้งนี้ สำหรับการปฏิบัติหน้าที่ในครั้งหนึ่งจะต้องมีค่าป่วยการจำนวนไม่น้อยกว่าหกร้อยบาท แต่ต้องไม่เกินคนละหกพันบาทต่อวัน

(ข) ค่าพาหนะเดินทางให้เหมาจ่ายหรือเท่าที่จ่ายจริง แต่ต้องไม่เกินสามพันบาทต่อครั้งต่อคน ทั้งนี้ ตามหลักเกณฑ์ที่สำนักงานศาลยุติธรรมกำหนด

(ค) ค่าเช่าที่พักให้จ่ายตามกฎหมายว่าด้วยค่าใช้จ่ายในการเดินทางไปราชการ ตามบัญชีค่าเช่าที่พักในการเดินทางไปราชการต่างประเทศชั่วคราวโดยอนุโลม³¹

2.3.3 บทลงโทษล่าม

นอกจากประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 13 และระเบียบต่างๆ ของกระทรวงยุติธรรม สำนักงานอัยการสูงสุด กระทรวงมหาดไทย และกรมตำรวจ ที่มีหลักเกณฑ์เกี่ยวกับการจัดล่ามให้กับผู้ต้องหาและจำเลยข้างต้นแล้ว ในการปฏิบัติหน้าที่ของล่าม ซึ่งศาลสำนักงานสอบสวน แต่งตั้งให้ตามกฎหมาย อาจได้รับโทษทางอาญาหากเจตนาแปลข้อความหรือความหมายผิดไปในข้อสำคัญตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 178, 181, 182 และ 183 ดังนี้

มาตรา 178 ผู้ใดซึ่งเจ้าพนักงานในตำแหน่งตุลาการ พนักงานอัยการ ผู้ว่าคดี หรือพนักงานสอบสวน ให้แปลข้อความหรือความหมายใด แปลข้อความหรือความหมายนั้นให้ผิดไปในข้อสำคัญต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินสามปี หรือปรับไม่เกินหกพันบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

มาตรา 181 ถ้าการกระทำความผิดตามมาตรา 174 มาตรา 175 มาตรา 177 มาตรา 178 หรือมาตรา 180

(1) เป็นการกระทำในกรณีแห่งข้อหาว่า ผู้ใดกระทำความผิดที่มีระวางโทษจำคุกตั้งแต่สามปีขึ้นไป ผู้กระทำต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่หกเดือนถึงเจ็ดปี และปรับตั้งแต่หนึ่งพันบาทถึงหนึ่งหมื่นสี่พันบาท

³¹ ระเบียบกระทรวงยุติธรรมว่าด้วยการจ่ายค่าป่วยการแก่ล่ามและล่ามภาษามือที่ศาลจัดหาให้

(2) เป็นการกระทำในกรณีแห่งข้อหาว่า ผู้ใดกระทำความผิดที่มีระวางโทษถึงประหารชีวิต หรือจำคุกตลอดชีวิต ผู้กระทำความผิดต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่หนึ่งปีถึงสิบห้าปี และปรับตั้งแต่สองพันบาท ถึงสามหมื่นบาท

มาตรา 182 ผู้ใดกระทำความผิดตามมาตรา 177 หรือมาตรา 178 แล้วลู่แก่วโทย และกลับแจ้งความจริงต่อศาลหรือเจ้าพนักงานก่อนจับคำเบิกความ หรือการแปล ผู้นั้นไม่ต้องรับโทษ

มาตรา 183 ผู้ใดกระทำความผิดตามมาตรา 177 มาตรา 178 หรือมาตรา 180 แล้วลู่แก่วโทย และกลับแจ้งความจริงต่อศาลหรือเจ้าพนักงานก่อนมีคำพิพากษา และก่อนตนถูกฟ้องในความผิดที่ได้กระทำ ศาลจะลงโทษน้อยกว่าที่กฎหมายกำหนดไว้สำหรับความผิดนั้นเพียงใดก็ได้

ฐานแปลข้อความหรือความหมายผิดไปในข้อสัญญาตามมาตรา 178, 181, 182 และ 183 นี้ ผู้กระทำความผิดคือผู้มีหน้าที่แปลข้อความหรือความหมาย แปลข้อความคือแปลจากภาษาอื่นเป็นภาษาไทยหรือจากภาษาไทยเป็นภาษาอื่นซึ่งหน้าที่แปลนี้ได้รับมอบหมายจากเจ้าพนักงานในตำแหน่งตุลาการ พนักงานอัยการ ผู้ว่าคดีหรือพนักงานสอบสวน ในการกระทำหน้าที่ของเจ้าพนักงานนั้นเช่นตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 13 แต่ไม่หมายความรวมถึงการแปลข้อความตามความต้องการของเจ้าพนักงานอื่น ผู้มีหน้าที่แปลอาจเป็นบุคคลธรรมดา ไม่ใช่เจ้าพนักงานก็ได้ เช่นล่ามที่คู่ความจัดมาให้แปลคำเบิกความของพยานในศาล เป็นต้น³²

การกระทำผิดตามมาตราดังกล่าวข้างต้น คือ ผู้แปลเจตนา กล่าวคือผู้แปล รู้ว่าข้อความหรือความหมายที่ตนจะแปลนั้นไม่ถูกต้อง และผู้แปล ต้องการแปลเช่นนั้น³³ ความผิดตามมาตรา 178 สำเร็จเมื่อผู้แปลข้อความหรือความหมายให้ศาลหรือเจ้าพนักงานนั้นๆทราบข้อความที่แปลแล้ว ข้อความหรือความหมายนั้นต้องเป็นข้อสำคัญ ข้อสำคัญในที่นี้หมายถึงข้อสำคัญแห่งข้อความหรือความหมายนั้น ไม่จำกัดเฉพาะข้อความสำคัญในคดี อาจเป็นข้อความสำคัญในการปฏิบัติหน้าที่ของพนักงานอัยการ หรือ

³² จิตติ ดิงศภัทย์, กฎหมายอาญาภาค 2, ตอน 1,6, (กรุงเทพมหานคร : บริษัทกรุงสยามพรีนติ้งกรุ๊ป จำกัด, 2536), น. 144.

³³ คณิต ณ นคร, กฎหมายอาญาภาคความผิด 2, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2557), น. 338.

พนักงานสอบสวนก็ได้³⁴ โดยผู้แปลอาจได้รับโทษหนักขึ้นตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา 181 ถ้าได้แปลในคดีที่ความผิดมีระวางโทษจำคุกตั้งแต่สามปีขึ้นไปตามมาตรา 181(1) และอาจได้รับโทษหนักมากขึ้น ถ้าคดีที่ทำการแปลมีระวางโทษถึงประหารชีวิตหรือจำคุกตลอดชีวิตตามมาตรา 181(2)

การกระทำความผิดตามมาตรา 178, 181 สำหรับตั้งแต่ผู้ได้เริ่มเบิกความหรือเริ่มแปลไปบ้างแล้วไม่ต้องรอจนจบคำเบิกความ กรณีที่ผู้แปลจะไม่ต้องรับโทษตามประมวลกฎหมายอาญามาตรา 182 คือ ผู้แปลแจ้งความจริงต่อศาลหรือเจ้าพนักงานก่อนจบคำเบิกความ หรือการแปลคำเบิกความจบลงเมื่อศาลได้อ่านคำเบิกความให้พยานฟังและลงลายมือชื่อไว้แล้วตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญามาตรา 121 มาตรา 11 ประกอบมาตรา 237 ฉะนั้นถ้ายังไม่จบคำเบิกความ ผู้แปลแก้ไขได้และจะลงโทษผู้แปลไม่ได้ เพราะยังอยู่ในระยะที่อาจมีการกลับแจ้งความจริงได้³⁵ กรณีถูกถามค้านจึงกลับคำให้การและแปลตามจริงก็ไม่ต้องได้รับโทษตามมาตรานี้เช่นกัน

ส่วนในกรณีตามประมวลกฎหมายอาญามาตรา 183 นี้ เป็นบทบัญญัติที่ให้อำนาจศาลในการใช้ดุลยพินิจในการลงโทษต่อผู้แปล โดยศาลอาจจะลงโทษน้อยลงเพียงใดก็ได้ หรือศาลอาจจะไม่ลงโทษก็ได้ แต่ศาลจะไม่ลงโทษไม่ได้ เหตุที่จะลดโทษตามมาตรานี้ประกอบด้วยหลักเกณฑ์สองประการคือผู้กระทำ

1. กลับแจ้งความจริงต่อศาลหรือเจ้าพนักงานผู้มีหน้าที่ในการให้แปลข้อความตามมาตรา 178 และ
2. การแจ้งต้องทำก่อนศาลมีคำพิพากษาและก่อนที่ผู้แปล จะถูกฟ้องในความผิดนั้นๆ เช่น ระหว่างศาลจดรายงานกระบวนการพิจารณาผู้แปล กลับแจ้งความจริงต่อศาล

อนึ่งบุคคลผู้มีสิทธิฟ้องคดีอันเนื่องมาจากการกระทำความผิดของผู้แปลหรือล่ามตามประมวลกฎหมายอาญามาตรา 178, 181, 182 และ 183 ข้างต้นได้แก่ รัฐและคู่ความที่ได้รับความสะดวกเสียหายจากการที่ผู้แปลหรือล่ามเจตนาแปลข้อความหรือความหมายให้ผิดไปในข้อสำคัญ

³⁴ จิตติ ดิงศักดิ์, กฎหมายอาญาภาค 2, ตอน 1, เท่งอ้อ.

³⁵ เท่งอ้อ.

นอกจากกฎหมายและระเบียบต่างๆเกี่ยวกับการมีล่ามภาษาต่างประเทศในการดำเนินคดีข้างต้นแล้ว ในหัวข้อต่อไปจะได้ศึกษาถึงการปฏิบัติงานของหน่วยงานหรือองค์กรที่เกี่ยวข้องกับการจัดหาล่ามให้กับจำเลยได้แก่ ศาล ดังนี้

2.3.4 ตัวอย่างคำพิพากษาฎีกาเกี่ยวกับการจัดหาล่ามให้จำเลยในชั้นพิจารณาคดีอาญา

1. คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1736/2527

ตามแบบพิมพ์คำให้การของ จ.พยาน โจทก์ว่า พยาน ได้สาบานตัวแล้ว จำเลยมิได้โต้แย้งคัดค้านในขณะที่พยานเบิกความว่าพยาน ไม่ได้สาบานตัว เพิ่งยกขึ้นอ้างในชั้นฎีกา กรณี จึงต้องฟังว่าพยานได้สาบานตัวก่อนเข้าเบิกความแล้ว

ศาลชั้นต้นมิได้บันทึกไว้ในคำให้การพยานว่า ล่ามได้สาบานตนแล้วทั้งล่ามก็มีได้ลงลายมือชื่อในคำแปลนั้นอันเป็น การขัดต่อประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 13 เมื่อพยานดังกล่าวเป็นพยานสำคัญที่สุดในคดีเพียงปากเดียว ศาลฎีกาจึงยื่นสำนวนให้ศาลชั้นต้นพิจารณาและพิพากษาใหม่ให้ถูกต้องตาม ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 208 ประกอบด้วยมาตรา 225

2. คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 7567/2544

การที่ศาลชั้นต้นจะต้องปฏิบัติตามที่บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 13 วรรคสองหรือไม่ เป็นปัญหาข้อกฎหมายที่เกี่ยวกับความสงบเรียบร้อยจำเลยหยิบยกขึ้นอ้างในชั้นฎีกาได้ ตามมาตรา 195 วรรคสองประกอบด้วยมาตรา 225

การที่ ร. ซึ่งเป็นทนายจำเลยทำหน้าที่เป็นล่ามให้จำเลยซึ่งไม่สามารถพูดหรือเข้าใจภาษาไทยได้ ไม่ได้สาบานตน หรือปฎิญาณตนว่าจะแปลถ้อยคำของจำเลยให้ถูกต้องและทำหน้าที่โดยสุจริตใจไม่เพิ่มเติมหรือตัดทอนสิ่งที่แปล และ ร. มิได้ลงลายมือชื่อในคำแปลนั้นเลย การดำเนินกระบวนการพิจารณาของศาลชั้นต้นจึงเป็นการฝ่าฝืนต่อประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 13 วรรคสอง

3. คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 3939/2554

จำเลยเป็นชาวเขาเผ่าว่าไม่เข้าใจภาษาไทยและต้องสื่อสารกันด้วยภาษามือ กับจำเลยต้องเบิกความผ่านล่าม เชื่อว่าจำเลยไม่รู้และเข้าใจภาษาไทย การที่พันตำรวจโท ช. สอบปากคำจำเลยโดยไม่ได้จัดล่ามแปลให้จำเลยตาม ป.วิ.อ. มาตรา 13 จึงยังถือไม่ได้ว่า จำเลยเข้าใจข้อหาและให้การรับสารภาพด้วยความสมัครใจ ถ้อยคำรับสารภาพของจำเลยจึงไม่สามารถรับฟังเป็นพยานหลักฐานเพื่อพิสูจน์ความผิดของจำเลยได้ตาม ป.วิ.อ. มาตรา 134/4

บทที่ 3

สิทธิของจำเลยในการมีล่ามและการกำหนดคุณสมบัติของล่ามในชั้นพิจารณา คดีอาญาตามกฎหมายต่างประเทศ

การบัญญัติกฎหมายเพื่อคุ้มครองสิทธิจำเลย เป็นหลักประกันสิทธิที่สำคัญอย่างหนึ่ง เพื่อให้พวกเขาทราบและเข้าใจสิทธิที่พวกเขาพึงมีและได้รับ และในที่ย่อมหมายรวมถึงจำเลยชาวต่างชาติที่ไม่เข้าใจภาษาที่ใช้ดำเนินการพิจารณาคดี โดยคำนึงถึงความเท่าเทียมกันและเป็นธรรมสำหรับจำเลยทุกคนซึ่งถือเป็นเรื่องสำคัญในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาเป็นอย่างมาก โดยเฉพาะสิทธิของการมีล่ามในชั้นศาล ผู้ซึ่งจะเป็นผู้อธิบายหลักเกณฑ์และข้อเท็จจริงให้จำเลยฟัง เพื่อให้เขามีสิทธิที่จะต่อสู้คดีได้อย่างเต็มที่ รวมถึงคุณสมบัติของล่ามและแนวทางปฏิบัติ ทั้งนี้กฎหมายภายในของแต่ละประเทศอาจมีรูปแบบของกฎหมายภายในที่กำหนดมาตรการ วิธีการ ขั้นตอนที่แตกต่างกันออกไป อันเป็นผลมาจากระบบกฎหมายของแต่ละประเทศ ผู้เขียนจึงขอยกตัวอย่างกลุ่มประเทศที่ใช้กฎหมายแบบจารีตประเพณี (Common law) มาเพื่อให้เกิดการเปรียบเทียบและเห็นความแตกต่างของแต่ละประเทศ และส่วนที่ต่างจากประเทศไทย

3.1 ประเทศสหรัฐอเมริกา

3.1.1 ระบบการดำเนินกระบวนการพิจารณาคดีทางอาญาและสิทธิของจำเลยตามรัฐธรรมนูญของสหรัฐอเมริกา

ระบบศาลของประเทศสหรัฐอเมริกามีลักษณะพิเศษ กล่าวคือ เป็นระบบศาลที่มี ลักษณะซ้อนกันอยู่สองชั้น ได้แก่ ระบบศาลรัฐบาลกลาง (federal court system) และ ระบบศาลมลรัฐ (state court system) ในขณะที่ศาลแต่ละระบบมีความรับผิดชอบที่จะพิจารณาคดีบางประเภทเท่านั้น แต่ก็

ไม่ได้หมายความว่าศาลแต่ละระบบจะเป็นอิสระแยกกันโดยสิ้นเชิง ระบบศาลรัฐบาลกลางและระบบศาลมลรัฐก็ยังคงมีการประสานการทำงานร่วมกันอยู่ ทั้งนี้เนื่องจากศาลทั้งสองระบบต่างก็มีความมุ่งหมายที่จะชี้ขาดข้อพิพาททางกฎหมายและให้ความคุ้มครองสิทธิของประชาชนตามกฎหมาย¹ และรัฐธรรมนูญของสหรัฐอเมริกาได้ประกาศใช้เมื่อปี พุทธศักราช 2330 (ค.ศ. 1787) และมีบทบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมเรื่อยมา รวม 25 ฉบับ ซึ่งบทบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมฉบับที่ 1 ถึง ฉบับที่ 10 นี้ได้บัญญัติคุ้มครองสิทธิของบุคคล จึงมีชื่อเรียกว่า The Bill of Rights ซึ่งเป็นที่มาของกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาในปัจจุบัน

ระบบกฎหมายของอเมริกาเป็นระบบกฎหมายแบบคอมมอนลอว์ (Common Law) ซึ่งมีรากฐานและแนวความคิดมาจากประเทศอังกฤษ โดยได้นำส่วนที่ดีมาใช้ แต่ยังคงเอกภาพทางศาลไว้ โดยยึดหลักว่าระบบตุลาการจะต้องปลอดจากอำนาจทางการเมือง โดยมีพนักงานอัยการเท่านั้นเป็นผู้มีอำนาจหน้าที่ฟ้องร้องคดีอาญาต่อศาลในนามของประชาชนและยังเป็นผู้รับผิดชอบขั้นตอนในการสอบสวนของพนักงานสอบสวนในทางอาญา นอกจากนี้ยังมีหน้าที่แนะนำลูกขุน (Jurors) และคณะลูกขุนใหญ่ (Grand Jury)² อันเป็นลักษณะการดำเนินคดีอาญาโดยรัฐ (Public Prosecution) ซึ่งแต่ละสหพันธรัฐและมลรัฐจะมีความแตกต่างกัน

การพิจารณาคดีอาญา (trial) หมายถึงกระบวนการพิจารณาในชั้นศาลภายหลังจากที่ศาลได้ทำการชี้สองสถานหรือสอบคำให้การจำเลย (Arraignment) และจำเลยให้การปฏิเสธ (not-guilty plea) โดยปกติแล้ววันชี้สองสถานหรือวันสอบคำให้การจำเลย ศาลจะกำหนดวันพิจารณาหรือวันนัดสืบพยานโจทก์ และจะเป็นการพิจารณาคดีแบบรวดเดียวจบจนกว่าจะเสร็จ โดยศาลจะพิจารณาสืบคดีนั้นติดต่อกันไปซึ่งอาจใช้เวลาทั้งวันหรือสองสามวันแล้วแต่จะตกลงกัน

¹ ดวงจิตต์ กำประเสริฐ, กฎหมายเองโกลเมริกันเบื้องต้น, (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง, ม.ป.ป), น.43.

² รุ่งเรือง ฤตยพงษ์, “ระบบอัยการในประเทศสหรัฐอเมริกา,” วารสารอัยการ, น. 36 (2534).

โดยสิทธิของจำเลย ตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมที่เกี่ยวข้องมีดังนี้

1.บทบัญญัติของรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมที่ 5 (Fifth Amendment) บัญญัติคุ้มครองสิทธิของบุคคล ได้แก่ ในคดีอาญาที่มีระวางโทษประหารชีวิตหรือคดีอุกฉกรรจ์จะต้องได้รับแจ้งเป็นลายลักษณ์อักษรให้พิจารณาคดีจากคณะลูกขุนใหญ่ (Grand Jury) ก่อน เว้นแต่เป็นคดีเกี่ยวกับทหารที่ตกอยู่ในภัยสงครามหรือสถานการณ์ฉุกเฉิน³ ห้ามลงโทษบุคคลซ้ำในการกระทำผิดครั้งเดียว (double jeopardy)⁴ ห้ามบังคับบุคคลให้ปรักปรำตนเอง⁵ ห้ามกระทำการใดๆ อันเป็นการจำกัดสิทธิในชีวิต เสรีภาพ หรือทรัพย์สินของบุคคล โดยไม่ผ่านกระบวนการยุติธรรมแห่งกฎหมาย (due process of law)⁶ และห้ามนำทรัพย์สินส่วนตัวไปเป็นของสาธารณะ โดยยังมีได้กำหนดค่าปรับในคดี⁷

2.บทบัญญัติของรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมที่ 6 ของสหรัฐอเมริกา (The Sixth Amendment) บัญญัติในสิทธิแก่ผู้ต้องหาและจำเลยในคดีอาญา ได้แก่ ผู้ต้องหาหรือจำเลยมีสิทธิได้รับการพิจารณาคดีโดยเปิดเผย รวดเร็ว ต่อเนื่อง และเป็นธรรม ตามกำหนดว่า “ในการดำเนินคดีอาญาทั้งปวง จำเลยพึงมีสิทธิที่จะได้รับการพิจารณาคดีอย่างรวดเร็วและเปิดเผย โดยคณะลูกขุนที่เป็นกลางของรัฐและท้องถิ่นที่ความผิดนั้นเกิดขึ้น กับจะต้องได้รับแจ้งถึงเหตุผลและลักษณะของข้อกล่าวหาที่ฟ้องตนนั้น กับพึงมี

³ U.S. Constitution, Fifth Amendment “No person shall be held to answer for a capital, or otherwise infamous crime, unless on a presentment or indictment of a Grand Jury, except in cases arising in the land or naval forces, or in the Militia, when in actual service in time of War or public danger,”

⁴ U.S. Constitution, Fifth Amendment “nor shall any person be subject for the same offence to be twice put in jeopardy of life or limb.”

⁵ U.S. Constitution, Fifth Amendment “nor shall be compelled in any criminal case to be a witness against himself,”

⁶ U.S. Constitution, Fifth Amendment “nor be deprived of life, liberty, or property, without due process of law,”

⁷ U.S. Constitution, Fifth Amendment “nor shall private property be taken for public use, without just compensation,”

สิทธิเผชิญหน้ากับพยานที่ให้การในทางยืนยันความผิดของตน”⁸ วัตถุประสงค์ของการกำหนดให้ต้องพิจารณาคดีโดยเปิดเผยมีหลายประการ ได้แก่ เป็นการให้หลักประกันแก่จำเลยในคดีอาญาว่าจะต้องได้รับการพิจารณาคดีอย่างเป็นธรรมและถูกต้องไม่ว่าจะมีคำวินิจฉัยว่าจำเลยกระทำผิดหรือเป็นผู้บริสุทธิ์ก็ตาม โดยเป็นการแสดงออกถึงความชอบธรรม ตลอดจนลดพฤติกรรมที่มีชอบของผู้ที่เกี่ยวข้องในคดี⁹ นอกจากนี้ศาลยังได้แสดงออกต่อสาธารณชนว่ากระบวนการยุติธรรมทำงานกันอย่างไร รวมทั้งทำให้ประชาชนได้มีส่วนร่วมรู้เห็นการจัดการกับอาชญากรรมด้วย¹⁰ สิทธิที่จะได้รับทราบถึงลักษณะและเหตุแห่งข้อกล่าวหา โดยสืบเนื่องจากตามรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมฉบับที่ 6 (The Sixth Amendment) ของสหรัฐกำหนดว่า ผู้ต้องหาจะต้องได้รับการแจ้งให้ทราบถึงลักษณะของข้อหา¹¹ ดังนั้น การแจ้งแต่เพียงว่าผู้ต้องหาถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิดในฐานความผิดอะไร โดยไม่บอกว่าผู้ต้องหาได้กระทำอะไรและผิดอย่างไร ครอบคลุมประกอบความผิดฐานนั้นอย่างไรย่อมเป็นการแจ้งข้อกล่าวหาที่ไม่สมบูรณ์ เพราะนอกจากจะเป็นการยากที่ประชาชนทั่วไปจะเข้าใจถ้อยคำกฎหมาย โดยเฉพาะข้อความสั้น ๆ เช่น กรณีที่เจ้าหน้าที่บอกแต่เพียงแค่ชื่อฐานความผิด นอกจากนี้การที่เพียงแต่กล่าวถึงถ้อยคำตามบทบัญญัติของกฎหมายเกี่ยวกับความผิดฐานนั้น ๆ ก็ไม่เป็นการแจ้งข้อกล่าวหาที่สมบูรณ์เช่นเดียวกัน หากแต่จะต้องระบุถึงข้อเท็จจริงตามสมควรเพื่อแสดงให้เห็นว่าผู้ต้องหาถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิดอย่างไร¹² แต่อย่างไรก็ดีไม่จำเป็นต้องทำถึงขนาดที่จะต้องให้สำเนาข้อกล่าวหาเป็นลายลักษณ์อักษรแก่ผู้ต้องหา สิทธิที่จะได้รับทราบข้อกล่าวหานี้ถือเป็นหลักการพื้นฐาน

⁸ U.S. Constitution, Fifth Amendment “In all criminal prosecutions, the accused shall enjoy the right to a speedy and public trial, by an impartial jury of the State and district wherein the crime shall have been committed, which district shall have been previously ascertained by law,”

⁹ มาตราการทางกฎหมายในการคุ้มครองสิทธิมนุษยชนในกระบวนการยุติธรรมทางอาญา, *เพ็งอ้วง*.

¹⁰ *Estes v. Texas*, 381 U.S. 532, 538-39 (1965); *Richmond Newspapers v. Virginia*, 448 U.S. 555, 569-73 (1980); Cf. *Sheppard v. Maxwell*, 384 U.S. 333 (1966)

¹¹ U.S. Constitution. Sixth Amendment “to be informed of the nature and cause of the accusation,”

¹² *United State v. Carll*, 105 U.S.611 (1882) ดังนั้นการไม่อธิบายให้ผู้ต้องหาทราบดังกล่าวย่อมเป็นการแจ้งข้อกล่าวหาที่ไม่ถูกต้อง (*United State v. Cook*, 84 U.S. (17 Wall.) 168, 174 (1872))

ของหลักนิติธรรมซึ่งรัฐจะต้องปฏิบัติตาม¹³ เชนิอูหน้ากับพยานที่เป็นปฏิปักษ์ (ได้รับการพิจารณาโดยเปิดเผย)¹⁴ เรียกพยานซึ่งเป็นประโยชน์แก่ตัวเองมาให้การ¹⁵ และได้รับความช่วยเหลือจากทนายในการต่อสู้คดี¹⁶ ซึ่งตามหลักกฎหมายอเมริกันถือว่าสิทธิของผู้ต้องหาและจำเลยกรณีนี้เป็นสิทธิขั้นพื้นฐานอันชอบธรรม โดยกำหนดว่าผู้ถูกกล่าวหาที่มีสิทธิที่จะได้รับความช่วยเหลือจากที่ปรึกษากฎหมายในเรื่องที่ถูกกล่าวหา อันนำไปสู่การวางหลักสืบเนื่องจาก การที่ผู้ต้องหาได้รับสารภาพในชั้นสอบสวนอันนำไปสู่การฟ้องคดีอาญาในคดีนั้น โดยที่ผู้ต้องหาได้รับอนุญาตให้มีทนายอยู่ฟังในการสอบปากคำผู้ต้องหา นั้น ถือได้ว่าเป็นกระบวนการที่มีชอบเนื่องจากการปฏิเสธสิทธิขั้นพื้นฐานดังกล่าวและไม่อาจรับฟังคำให้การรับสารภาพดังกล่าวได้¹⁷

อีกทั้งสิทธิที่จะไม่ถูกฟ้องคดีโดยไม่เป็นธรรม ตามหลักกฎหมายอเมริกัน เนื่องจากการฟ้องคดีอาญาในความผิดร้ายแรงตามที่กฎหมายกำหนดจะต้องสืบพยานให้คณะลูกขุนใหญ่ (Grand Jury) ได้พิจารณาก่อนว่าคดีมีมูลหรือไม่ หากคณะลูกขุนใหญ่พิจารณาแล้วเห็นว่าคดียังไม่มีมูล ก็จะไม่มีการประทับรับฟ้องไว้พิจารณา ดังนั้นก่อนที่อัยการจะยื่นฟ้องคดีนั้นย่อมจะต้องตรวจสอบและชั่งน้ำหนักพยานหลักฐานอย่างดีแล้วว่าคดีมีมูล มิใช่จะเสี่ยงฟ้องไปโดยที่พยานหลักฐานยังมีไม่เพียงพอ เพราะจะเกิดความเสียหายอย่างเห็นได้ชัด¹⁸ นอกจากนี้เมื่อมีการฟ้องคดีอาญาแล้ว อัยการอาจเสนอในลักษณะคล้ายเป็นข้อเสนอนั้นต่อศาลด้วยว่าในคดีนั้น ศาลควรลงโทษเท่าไร อย่างไร

ศาลสหรัฐได้กำหนดกฎของสหรัฐในการดำเนินกระบวนการทางอาญา (Federal Rules of Criminal Procedure)¹⁹ ซึ่งได้พูดถึงเรื่องของการมีทนายในข้อ 28. โดยบัญญัติว่า “ศาลอาจเลือก

¹³ In re Oliver, 333 U.S. 257, 273 (1948); Cole v. Arkansas, 333 U.S. 196, 201 (1948); Rabe v. Washington, 405 U.S. 313 (1972)

¹⁴ U.S. Constitution, Sixth Amendment “to be confronted with the witnesses against him,”

¹⁵ U.S. Constitution, Sixth Amendment “to have compulsory process for obtaining witnesses in his favor,”

¹⁶ U.S. Constitution, Sixth Amendment “and to have the Assistance of Counsel for his defence,”

¹⁷ Spano v. New York, 360 U.S. 315 (1959); EDWARDS V. ARIZONA, 451 U.S. 477 (1981)

¹⁸ “Findlaw, U.S. Constitution,” สืบค้นเมื่อวันที่ 12 กันยายน 2559, จาก

<http://caselaw.lp.findlaw.com/data/constitution/amedment05/01.html>

¹⁹ Federal Rules of Criminal Procedure, The committee on judiciary house of representative, (2015).

กำหนดค่า และกำหนดค่าใช้จ่ายให้แก่ล่ามก็ได้ โดยให้จ่ายจากเงินที่กฎหมายกำหนด ซึ่งจ่ายจากศาล²⁰ และเป็นที่เข้าใจโดยทั่วกันว่า ล่ามในศาลเป็นบุคคลที่ช่วยทำให้ปัญหาในการสื่อสารหมดไปซึ่งเกือบทุกประเทศก็ให้ความสำคัญกับการมีล่ามในศาลโดยเฉพาะคดีอาญา²¹

การกำหนดสิทธิของจำเลยตามรัฐธรรมนูญของสหรัฐอเมริกา และสิทธิของการมีล่ามในศาลตามกฎหมายของสหรัฐในการดำเนินกระบวนการทางอาญาก็ดี แสดงให้เห็นว่า ประเทศสหรัฐอเมริกาให้ความสำคัญกับจำเลย โดยกำหนดสิทธิของจำเลยอย่างเต็มที่ และจำเลยชาวต่างชาติเช่นเดียวกัน อีกทั้งมลรัฐต่างๆ ก็ได้กำหนดคุณสมบัติของล่ามในศาลเอาไว้ เพื่อให้เกิดมาตรฐานและทำให้จำเลยได้รับประโยชน์สูงสุด ซึ่งจะพูดถึงในหัวข้อถัดๆ ไป

3.1.2 สิทธิของจำเลยในการมีล่ามและการกำหนดคุณสมบัติล่ามในชั้นพิจารณาคดีอาญา

ประเทศสหรัฐอเมริกาได้ให้ความสำคัญในการมีล่ามในศาล ตั้งแต่ช่วงปลายปี 1960 ซึ่งได้มีการแปลภาษาต่างประเทศในศาลของอเมริกาเป็นการทั่วไป และมีอัตราของจำเลย พยาน ซึ่งเป็นชาวต่างชาติเพิ่มขึ้นเรื่อยๆ การมีล่ามทำให้การพิจารณาคดียุติธรรมมากขึ้น เนื่องจากผู้ที่ไม่สามารถเข้าใจภาษาอังกฤษได้ สามารถรับทราบสิทธิที่ตนพึงมีในการต่อสู้คดี²²

บทบัญญัติเกี่ยวกับการกำหนดคุณสมบัติของล่ามในกรณีของบุคคลทั่วไปจะมีบทบัญญัติที่เกี่ยวข้องคือกฎหมายลักษณะพยานข้อ 604 ได้วางหลักไว้ว่าล่ามต้องมีคุณสมบัติตรงตามที่กำหนดและจะต้องให้คำสาบานหรือยืนยันที่จะทำการแปลให้ถูกต้อง²³

การแต่งตั้งล่ามในศาลของศาลสหรัฐนี้ บทบัญญัติที่เกี่ยวข้องคือ Court Interpreters Act, 28 U.S.C. ข้อ 1827²⁴ ซึ่งมีหลักเกณฑ์เกี่ยวกับล่ามในศาลสหรัฐ (Federal Court Interpreters) บัญญัติขึ้นเพื่อใช้กับล่ามในกระบวนการของศาลสหรัฐ ซึ่งเกี่ยวข้องกับการสื่อสารในภาษาที่ไม่ใช่ภาษาอังกฤษ เพื่อ

²⁰ Federal Rules of Criminal Procedure, Rule 28.

²¹ Holly, Mikkelson, *Introduction to court interpreting*, (2000), p.1.

²² Berk- Seligson, Susan, *The Bilingual Courtroom*, (2002), p.1.

²³ Rule of evidence 604 Interpreter, “An interpreter must be qualified and must give an oath or affirmation to make a true translation,”

²⁴ 28 U.S. Code § 1827 - Interpreters in courts of the United States

ทำให้การพิจารณาคดีดำเนินไปด้วยความยุติธรรม แก่จำเลยและผู้มีส่วนได้เสียคนอื่นๆ ซึ่งในข้อกำหนดดังกล่าว ได้มีการกำหนดให้มีผู้อำนวยการสำนักงานบริหารของศาลสหรัฐอเมริกา (The Director of the Administrative Office of the United States Courts) เป็นผู้ที่กำหนดโปรแกรมเพื่อจะใช้ในการรับรองและคัดเลือกบุคคลที่มีคุณสมบัติที่จะทำหน้าที่ล่ามในกระบวนการยุติธรรม ซึ่งนอกจากล่ามนั้นจะต้องได้รับการรับรองแล้วยังจะต้องประกอบไปด้วยคุณสมบัติอื่นๆ เช่นเป็นบุคคลที่สามารถพูดภาษาอื่นนอกจากภาษาอังกฤษได้เป็นอย่างดี อีกทั้งมีความรู้ความเข้าใจขั้นตอนและหลักเกณฑ์ที่ใช้ในกระบวนการพิจารณาในศาลสหรัฐ เพราะศาลกลางของสหรัฐจะมีการพิจารณาคดีที่มีความซับซ้อนสูง ดังนั้นการสื่อสารในศาลจึงถือเป็นเรื่องสำคัญ โดยผู้อำนวยการของสำนักงานจะจัดทำรายชื่อของล่ามทั้งหมดที่ได้รับการรับรองและทำรายงานประจำปีของจำนวนครั้งที่ล่ามได้รับการแต่งตั้งและความมีประสิทธิภาพของการทำงานของล่าม²⁵ ส่วนในกรณีที่ไม่สามารถจัดหาล่ามที่ได้รับการรับรองได้นั้น เจ้าหน้าที่ศาลซึ่งอยู่ในห้องพิจารณา (The Presiding Judicial Officer) จะเป็นผู้ตัดสินใจที่จะเรียกใช้บริการจากล่ามอื่นที่มีความสามารถและหากไม่สามารถจัดหาล่ามได้ก็จะขอความช่วยเหลือไปยังเจ้าหน้าที่ของศาล (The Clerk of Court) หรือผู้อำนวยการของสำนักงานบริหารของศาลสหรัฐอเมริกา (The Director of the Administrative Office of the United States Courts) พนักงานอัยการ (The United States Attorney) คู่ความหรือพยาน โดยเจ้าหน้าที่ของศาลที่อยู่ในห้องพิจารณา (The Presiding Judicial Officer) จะยกเลิกการใช้ล่ามคนนั้นและจัดหาล่ามคนอื่นที่ได้รับการรับรองแล้วแทน เพื่อให้ศาลแต่งตั้งล่ามคนใหม่ปฏิบัติหน้าที่ในศาลแทนก็ได้²⁶

ผู้อำนวยการสำนักงานบริหารของศาลสหรัฐอเมริกา ได้แบ่งล่ามออกเป็น 3 ประเภท ได้แก่

1. ล่ามที่ได้รับการรับรอง (Certified interpreters) ล่ามประเภทนี้ต้องผ่านการสอบซึ่งกำหนดมาตรฐานการสอบโดยผู้อำนวยการสำนักงานบริหารของศาลสหรัฐอเมริกา โดยหลักสูตรนี้เมื่อก่อนพัฒนาเพื่อภาษาสเปน (Spanish) ภาษาสำหรับชนเผ่านาวาโฮ (Navajo) และภาษาสำหรับ

²⁵ Elena M. de Jongh, From the Classroom to the Courtroom: A guide to interpreting in the U.S. justice system, (2012), p..29.

²⁶ ลิขสิทธิ์ของผู้ต้องหาและจำเลยในการมีล่ามในการดำเนินคดีอาญา, เพ็งอ้วง, น. 92

ประเทศเฮติ (Haitian Creole) แต่ในปัจจุบันมีเพียงภาษาสเปนเท่านั้น ซึ่งผู้พิพากษาจะเลือกผู้ซึ่งผ่านหลักสูตรจากผู้อำนวยการสำนักงานบริหารของศาลสหรัฐอเมริกา หากผู้พิพากษาเห็นว่าจำเป็นและสมควร

โดยหลักสูตรดังกล่าวข้างต้น เช่นหลักสูตร Spanish-English Federal Court Interpreter Certification Examination²⁷ จะมีการสอบข้อเขียนและสอบปากเปล่า โดยผู้สมัครต้องผ่านการสอบข้อเขียนก่อนเท่านั้น จึงจะมีสิทธิ์สอบปากเปล่าได้ ซึ่งการสอบปากเปล่านั้นจะวัดผลของการทำงานว่าสามารถแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้า หรือแปลได้อย่างถูกต้องหรือไม่

ส่วนในภาษาอื่นๆ ต้องติดต่อ local federal courts (district court) เพื่อสำรวจดูว่า ต้องการให้มีล่ามในภาษาใดบ้าง ซึ่งบางครั้งอาจจะต้องใช้ล่ามที่มีคุณสมบัติเชี่ยวชาญเป็นพิเศษ หรือล่ามที่แปลภาษาได้

2. ล่ามที่มีคุณสมบัติเชี่ยวชาญเป็นพิเศษ (Professionally qualified interpreters) หรือย่อว่า “P.Q.” ล่ามประเภทนี้ใช้กับล่ามในทุกภาษา ยกเว้นล่ามที่ได้รับการรับรอง (ในภาษาสเปน (Spanish) ภาษาสำหรับชนเผ่านาวาโฮ (Navajo) และภาษาสำหรับประเทศเฮติ (Haitian Creole) ล่ามประเภทนี้ต้องมีความเชี่ยวชาญเป็นพิเศษ ซึ่งต้องมีเอกสารมายืนยันและรับรอง และต้องผ่านคุณสมบัติ 1 ในข้อเหล่านี้

2.1 ต้องผ่านการอบรมหรือสัมมนา และสอบผ่านการเป็นล่ามในภาษาอีกภาษาหนึ่ง นอกจากภาษาอังกฤษ และเป็นภาษาที่มีการใช้บ่อย ซึ่งหลักสูตรจัดขึ้น โดยกระทรวงการต่างประเทศของอเมริกา (U.S. Department of State)

2.2 ต้องสอบผ่านการเป็นล่ามในองค์การสหประชาชาติ ในภาษาอีกภาษาหนึ่งนอกจากภาษาอังกฤษและเป็นภาษาที่มีการใช้บ่อย

²⁷ United States Court, “Federal Court Interpreter Certification Examination,” สืบค้นเมื่อวันที่ 8 กันยายน 2559, จาก <http://www.uscourts.gov/services-forms/federal-court-interpreters/federal-court-interpreter-certification-examination>

2.3 เป็นสมาชิกปัจจุบัน ของ the Association Internationale des Interprètes de Conférence (AIIC) หรือ The American Association of Language Specialists (TAALS) และมีคุณสมบัติในภาษาอีกภาษาหนึ่งนอกจากภาษาอังกฤษและเป็นภาษาที่มีการใช้บ่อย

3. ล่ามที่ได้ทักษะทางภาษา (Language Skilled/Ad Hoc interpreters) ล่ามผู้ซึ่งไม่ได้ผ่านคุณสมบัติของล่ามผู้ที่มีความเชี่ยวชาญเป็นพิเศษ แต่เป็นล่ามผู้มีประสบการณ์ทำงานในศาล โดยการแปลจากภาษาอังกฤษไปสู่ภาษาอื่นๆ และจากภาษาอื่นๆ ไปสู่ภาษาอังกฤษ ซึ่งล่ามที่ได้รับการรับรอง และ ล่ามที่มีคุณสมบัติเชี่ยวชาญเป็นพิเศษ จะได้รับค่าตอบแทนสูงกว่าล่ามประเภทนี้

ค่าตอบแทนล่ามในศาลของประเทศสหรัฐอเมริกา ได้กำหนดเอาไว้ดังนี้

1. สำหรับล่ามที่ได้รับการรับรอง (Certified interpreters) และล่ามที่มีคุณสมบัติเชี่ยวชาญเป็นพิเศษ (Professionally qualified interpreters) มีอัตราค่าตอบแทนดังนี้

ทั้งวัน: \$418 (เหรียญสหรัฐอเมริกา) หรือประมาณ 14,805 บาท

ครึ่งวัน: \$226 (เหรียญสหรัฐอเมริกา) หรือประมาณ 8,005 บาท

นอกเวลาทำการ: \$59 (เหรียญสหรัฐอเมริกา) ต่อชั่วโมง หรือประมาณ 2,090 บาท

2. สำหรับล่ามที่ได้ทักษะทางภาษา (ไม่ได้ผ่านการรับรอง) (Language Skilled (Non-Certified interpreters) มีอัตราค่าตอบแทนดังนี้

ทั้งวัน: \$202 (เหรียญสหรัฐอเมริกา) หรือประมาณ 7,155 บาท

ครึ่งวัน: \$111 (เหรียญสหรัฐอเมริกา) หรือประมาณ 3,932 บาท

นอกเวลาทำการ: \$35 (เหรียญสหรัฐอเมริกา) ต่อชั่วโมง หรือประมาณ 1,240 บาท^{28 29}

²⁸ U.S. court, “Fees for Court Interpreters,” สืบค้นเมื่อวันที่ 19 ตุลาคม 2559, จาก <http://www.uscourts.gov/services-forms/federal-court-interpreters>>

²⁹ “อ้างอิงอัตราแลกเปลี่ยนเงินตราระหว่างประเทศ ประจำวันที่ 13 มกราคม 2560 ของธนาคารแห่งประเทศไทย,” สืบค้นเมื่อวันที่ 13 มกราคม 2560, จาก

https://www.bot.or.th/thai/statistics/financialmarkets/exchangerate/_layouts/application/exchangerate/exchangerate.aspx

จากบทบัญญัติข้างต้น กล่าวถึงกรณีที่ผู้อำนวยความสะดวกของสำนักงานบริหารของศาลสหรัฐ จะต้องเลือกคำที่มีคุณสมบัติและได้รับการรับรอง และมีการกำหนดคุณสมบัติของล่ามแต่ละประเภทไว้ อย่างไรก็ตามก็ตีทางรัฐบาลกลางของประเทศสหรัฐอเมริกาได้มีการวางรูปแบบเกี่ยวกับล่ามไว้ในพระราชบัญญัติแบบอย่างว่าด้วยล่ามของศาล (Model Court Interpreter Act)³⁰ โดยพระราชบัญญัตินี้จะเป็นแนวทางและเป็นการวางรูปแบบในการบัญญัติหรือปรับปรุงกฎหมายเกี่ยวกับล่าม รวมถึงเพื่อเป็นแนวทางและมาตรฐานให้มลรัฐต่าง ๆ นำหลักเกณฑ์ รูปแบบไปปรับปรุงกฎหมายเกี่ยวกับการจัดหาล่ามของตน โดยพระราชบัญญัตินี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อคุ้มครองสิทธิตามรัฐธรรมนูญของบุคคลที่ไม่สามารถสื่อสารหรือเข้าใจภาษาอังกฤษได้ ซึ่งบุคคลดังกล่าวนี้ได้มาปรากฏตัวในศาลหรือเข้ามาเกี่ยวข้องในทางใดทางหนึ่งในกระบวนการยุติธรรม จึงเป็นความมุ่งหมายของพระราชบัญญัตินี้ที่ต้องการที่จะให้มีการจัดหาล่ามเพื่อที่จะปกป้องสิทธิของบุคคลดังกล่าว

โดยพระราชบัญญัติแบบอย่างว่าด้วยล่ามของศาลได้ให้คำนิยามในข้อบิว่า “ผู้ที่พูดภาษาอังกฤษไม่ได้ (Non-English speaking person)” หมายความว่า คู่ความฝ่ายใดหรือพยานซึ่งเข้าร่วมในการพิจารณาคดีอาญา ผู้ซึ่งถูกจำกัดด้วยการที่ไม่สามารถพูดหรือเข้าใจภาษาอังกฤษได้ และในข้อบิคำว่า “การพิจารณาคดีอาญา (Legal Proceeding) หมายความว่า คดีแพ่ง คดีอาญา คดีภายใน คดีเด็กและเยาวชน ซึ่งประกอบด้วยบุคคลที่ไม่เข้าใจภาษาอังกฤษ ซึ่งเป็นคู่ความในคดีหรือเป็นพยาน และข้อบิกล่าวว่า “ล่ามที่ได้รับการรับรอง” (Certified Interpreter) หมายความว่า

- 1) บุคคลซึ่งสามารถแปลภาษาอังกฤษไปเป็นภาษาของบุคคลซึ่งไม่สามารถพูดภาษาอังกฤษได้และจากภาษาของบุคคลนั้นไปเป็นภาษาอังกฤษในเวลาเดียวกันโดยต่อเนื่อง
- 2) บุคคลที่ได้รับการรับรองว่ามีคุณสมบัติตามกระบวนการพิจารณาของศาลสูงสุด (The Supreme Court)

³⁰ Model Court Interpreter Act, “Court Interpretation: Model Guides for Policy and Practice in the State Courts,” สืบค้นเมื่อวันที่ 20 ตุลาคม 2559, จาก

http://www.unco.edu/marie/pdfs/For%20Legal%20Interpreters/Resources%20about%20Legal%20Interpreting/Model_Court_Interpreter_Act.pdf

3) บุคคลที่มีมาตรฐานตามที่กำหนดไว้และตามที่ประกาศตามพระราชบัญญัตินี้และตามประมวลกฎหมายแบบอย่างว่าด้วยความรับผิดชอบในวิชาชีพของล่าม (The Code of Professional Responsibility for Interpreters)³¹

จากคำนิยามข้างต้นจะพบว่ามีหลักเกณฑ์ที่ให้ศาลสูงสุดเป็นผู้วางมาตรฐานและกระบวนการพิจารณาในเรื่องของคุณสมบัติของล่าม และในเรื่องอื่น ๆ ของล่าม ซึ่งเป็นไปตาม United States Code ข้อ 1827

ตามกฎหมายแบบอย่างว่าด้วยความรับผิดชอบในวิชาชีพของล่าม (The Code of Professional Responsibility for Interpreters) มีวัตถุประสงค์ในการบัญญัติกฎหมาย คือ

1) เพื่อให้เกิดความชัดเจนของหลักการซึ่งได้รับการแนะนำให้รวมเข้าด้วยกันในกฎหมายที่คล้ายที่อาจจะนำมาใช้ในหลายรัฐหรือในเขตอำนาจศาลท้องถิ่น

2) เพื่อใช้เป็นข้อมูลอ้างอิงซึ่งล่าม ผู้พิพากษาและผู้จัดการศาลใช้ในการปรึกษาในกรณีที่ไม่มีความรู้หรือกฎเกณฑ์อื่นที่น่าเชื่อถือมาบังคับใช้

3) เพื่อใช้เป็นพื้นฐานสำหรับการศึกษาและการฝึกอบรมล่ามอื่น ๆ ตามกฎหมาย

นอกจากนี้ยังกำหนดหลักเกณฑ์เกี่ยวกับการปฏิบัติหน้าที่ของบุคคล องค์กร และหน่วยงานที่จัดการควบคุมดูแลการใช้ล่ามหรือส่งล่ามมาปฏิบัติหน้าที่ในกระบวนการพิจารณาคดี

เนื่องจากสหรัฐอเมริกา มีระบบการปกครองในแบบสหพันธรัฐ โดยประกอบไปด้วยมลรัฐต่าง ๆ แต่ละมลรัฐก็จะมีออกกฎหมายไว้ใช้เอง ผู้เขียนจึงขอยกตัวอย่างมลรัฐที่มีการนำหลักเกณฑ์ต่าง ๆ รวมทั้งที่เกี่ยวกับคุณสมบัติของล่ามตามที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัติแบบอย่างว่าด้วยล่ามของศาล (Model Court Interpreter Act) และประมวลกฎหมายแบบอย่างว่าด้วยความรับผิดชอบในวิชาชีพของล่าม (The Code of Professional Responsibility of Interpreter) มาเป็นแบบอย่างในการร่างกฎหมายเกี่ยวกับการกำหนดคุณสมบัติของล่าม และการจัดหาล่ามของจำเลยรัฐธรรมนูญของมลรัฐแคลิฟอร์เนีย

³¹ เติ้งฮ้าง.

บัญญัติว่า “ผู้ซึ่งถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิดอาญาและเป็น ผู้ที่ไม่สามารถเข้าใจภาษาอังกฤษ มีสิทธิที่จะมีล่ามจนจบสิ้นกระบวนการ”³² ศาลแคลิฟอร์เนียมีล่ามอยู่ 2 ประเภทคือ

1) ล่ามที่ได้รับการรับรอง (Certified court interpreters) คือล่ามที่ผ่านการสอบข้อเขียนจากภาษาอังกฤษเป็นหนึ่งใน 12 ภาษาต่อไปนี้คือ ภาษาอาหรับ ภาษาอาร์เมเนียนตะวันออก ภาษาอาร์เมเนียนตะวันตก ภาษาจีนกวางตุ้ง ภาษาญี่ปุ่น ภาษาเกาหลี ภาษาจีนกลาง ภาษาโปรตุเกส ภาษารัสเซีย ภาษาสเปน ภาษาตากาล็อก และภาษาเวียดนาม นอกจากนี้ยังต้องลงชื่อกับสภาตุลาการ

2) ล่ามขึ้นทะเบียน (Registered court interpreters) คือล่ามที่แปลภาษาที่ไม่ได้กำหนดไว้ตาม 12 ภาษาข้างต้น และต้องผ่านการทดสอบความชำนาญภาษาอังกฤษและลงชื่อกับสภาตุลาการ³³

ตาม กฎหมาย มาตรา 68562. (d) และ (e) และ 68564. ได้ให้อำนาจสภาตุลาการ (The Judicial Council of California) กำหนดระเบียบ มาตรฐาน และคุณสมบัติของล่ามในศาลในด้านต่าง ๆ เช่น มาตรฐานการพิจารณาถึงความจำเป็นถึงการมีล่ามในกรณีพิเศษหรือมีเหตุจำเป็น มาตรฐานในการตรวจสอบความเข้าใจในคำศัพท์ทางกฎหมาย ศัพท์ทางเทคนิค และวิธีการพิจารณาในชั้นศาล³⁴ หรือการกำหนดมาตรฐานและข้อกำหนดสำหรับการต่ออายุการรับรองความชำนาญของล่าม และควมมี

³² California Constitution, art.I, § 14 “Felonies shall be prosecuted as provided by law, either by indictment or, after examination and commitment by a magistrate, by information.

A person charged with a felony by complaint subscribed under penalty of perjury and on file in a court in the county where the felony is triable shall be taken without unnecessary delay before a magistrate of that court. The magistrate shall immediately give the defendant a copy of the complaint, inform the defendant of the defendant's right to counsel, allow the defendant a reasonable time to send for counsel, and on the defendant's request read the complaint to the defendant. On the defendant's request the magistrate shall require a peace officer to transmit within the county where the court is located a message to counsel named by defendant.

A person unable to understand English who is charged with a crime has a right to an interpreter throughout the proceedings.

³³ Judicial council of California, “Court Interpreter,” สืบค้นเมื่อวันที่ 19 ตุลาคม 2559, จาก <http://www.courts.ca.gov/1095.htm>

³⁴ California Government Code Section 68564 (a),(b),(c)

ระเบียบวินัย³⁵ หรือการจัด โปรแกรมสำหรับการสรรหาล่าม การฝึกอบรมและการประเมินผลการปฏิบัติงานของล่าม³⁶

สภาตุลาการได้กำหนดคุณสมบัติสำหรับการเป็นล่ามที่ได้รับการรับรองในศาล (A certified court interpreter)

1) ต้องได้รับการศึกษาและมีความชำนาญทั้งภาษาอังกฤษและภาษาที่จะทำการแปลใกล้เคียงกับเจ้าของภาษา

2) แสดงให้เห็นถึงความรู้ทั่วไปที่ได้รับจากการที่เรียนในมหาวิทยาลัยอย่างน้อยสองปี

3) แสดงให้เห็นถึงการแปลความในสามรูปแบบหลัก ๆ กล่าวคือ การแปลอย่างต่อเนื่อง การแปลฉับพลันพร้อมต้นฉบับ หรือการแปลควบคู่กันไป ฟังการแปลปากเปล่าจากการอ่านต้นฉบับ

อีกนัยหนึ่ง ล่ามในศาลจะต้องมีความชำนาญในระดับสูงทั้งสองภาษา และมีความสามารถและมีทักษะในด้านการแปล ล่ามศาลจะต้องแสดงออกถึงความชำนาญและทักษะในการแปลแต่ละรูปแบบ โดยคงไว้ซึ่งน้ำเสียงของผู้พูด และจะไม่แก้ไขหรือเพิ่มเติมสิ่งใดลงในการพูดดังกล่าว โดยล่ามจะต้องให้ความช่วยเหลือในรูปแบบที่สัมพันธ์กับมาตรฐานวิชาชีพและจริยธรรมสำหรับล่ามศาล แคลิฟอร์เนียและนโยบายเกี่ยวกับการตีความของศาล³⁷

สภาตุลาการยังได้กำหนดความรู้ ทักษะและความสามารถที่จำเป็นสำหรับการแปลความในศาล ไม่ว่าจะเป็นในด้านภาษาที่ล่ามจะต้องมีความชำนาญในภาษาที่แปลใกล้เคียงกับเจ้าของภาษา มีความรู้และใช้คำศัพท์ได้หลากหลาย รวมถึงศัพท์ทางกฎหมาย เป็นต้น หรือทักษะการพูด ล่ามจะต้องพูดด้วยสำเนียงที่ถูกต้อง เลือกใช้คำและน้ำเสียงที่ถูกต้อง หรือทักษะการแปล โดยล่ามจะต้องสามารถประมวลผลภาษาได้อย่างรวดเร็ว สามารถตัดสินใจได้อย่างรวดเร็วในการเลือกใช้คำศัพท์ มีความสามารถในการสื่อสาร และสามารถแปลได้อย่างถูกต้อง ทั้งนี้ยังได้กำหนดเลยไปถึงพฤติกรรม

³⁵ Government Code Section 68562 (d)

³⁶ Government Code Section 68562 (e)

³⁷ Judicial Council of California, “Qualifications and Self-Assessment For Court Interpreting Certification Exams,” สืบค้นเมื่อวันที่ 20 ตุลาคม 2559, จาก <http://www.courts.ca.gov/documents/cip-Self-Assessment-Qualifications.pdf>

ของล่ามว่าจะต้องสามารถฝึกฝนและปฏิบัติตามมาตรฐานทางจริยธรรม มีความมั่นใจในตนเอง สามารถปฏิบัติงานได้ในสถานการณ์หรือสภาวะการณ์ต่าง ๆ เป็นต้น³⁸

จากข้อกำหนดคุณสมบัติและข้อกำหนดความรู้ ทักษะและความสามารถของล่ามที่ออกโดยสภาตุลาการเห็นได้ว่าการกำหนดทั้งความสามารถในการแปล ความชำนาญและทักษะทางด้านภาษา ทักษะการพูด หรือทักษะการฟัง หรือแม้กระทั่งด้านพฤติกรรมก็มีการกำหนดไว้

3.2 ประเทศออสเตรเลีย

3.2.1 สิทธิของจำเลยในการมีล่ามในชั้นพิจารณาคดีอาญา

สิทธิในการมีล่ามของประเทศออสเตรเลียได้มีการกำหนดการมีล่ามเอาไว้ เช่นในรัฐวิกตอเรีย บัญญัติในเรื่องการมีล่ามไว้ใน พระราชบัญญัติวิธีพิจารณาความอาญา (Criminal Procedure Act 2009) ในมาตรา 335 ว่า การแปล “ หาก ข้อ(เอ) บุคคลผู้ถูกกล่าวหาว่ามีความผิดและถูกลงโทษจำคุก และ ข้อ(บี) หากศาลพิจารณาแล้วเห็นว่าบุคคลดังกล่าวไม่มีความรู้ทางด้านภาษาอังกฤษเพียงพอที่จะเข้าใจและสามารถเข้าร่วมการพิจารณาคดีได้ โดยศาลต้องไม่ฟังและไม่พิจารณาคดีโดยปราศจากล่ามในการแปล”³⁹ และ ในรัฐควีนส์แลนด์ มีบัญญัติในเรื่องการมีล่ามไว้ใน พระราชบัญญัติกฎหมายลักษณะพยาน ค.ศ. 1977 (Evident Act 1977) มาตรา 131 A ว่า “ ศาลจะต้องจัดหาล่ามในการพิจารณาคดีอาญา ศาลจะต้องจัดหาล่ามให้กับโจทก์ จำเลย หรือพยาน หากศาลเห็นสมควรเพื่อเป็นประโยชน์ต่อการพิจารณาคดี⁴⁰ และบางรัฐมิได้บัญญัติเอาไว้ชัดเจน แต่จะเป็นการตัดสินใจของผู้พิพากษาแต่ละคนโดยจะเป็นผู้ตรวจสอบว่าบุคคลที่เข้ามาเกี่ยวข้องกับการพิจารณาคดีนั้นๆ มีความชำนาญในภาษาอังกฤษพอที่จะเข้าใจการพิจารณาคดีหรือไม่ หากผู้พิพากษาเห็นว่าบุคคลนั้นไม่อาจ

³⁸ Judicial Council of California, “Knowledge, Skills and Abilities essential for Court Interpretation,” สืบค้นเมื่อวันที่ 20 ตุลาคม 2559, จาก <http://www.courts.ca.gov/documents/KSAs.pdf>

³⁹ Australian Criminal Procedure Act 2009, Sec 335

⁴⁰ Evident Act 1977, Sec 131 A

สื่อสารหรือเข้าใจภาษาอังกฤษได้ ผู้พิพากษาจะต้องแต่งตั้งล่ามให้⁴¹ ยกตัวอย่างเช่นในรัฐเซาท์ออสเตรเลีย (South Australia) มีกฎหมายลักษณะพยาน (Evidence Act) มาตรา 14 กำหนดให้พยานมีสิทธิที่จะมีล่ามคอยช่วยในการแปลได้ในกรณีที่พยานบุคคล และพยานบุคคลนั้นไม่สามารถสื่อสารภาษาอังกฤษได้⁴²

3.2.2 ประมวลจริยธรรมและประมวลจรรยาบรรณล่ามและผู้แปล

ทั้งนี้ประเทศออสเตรเลียมีประมวลจริยธรรม (Code of Ethics) และประมวลจรรยาบรรณ (Code of Conduct) ล่ามและผู้แปล ซึ่งถูกบัญญัติอยู่ใน AUSIT Code of Ethics and Code of Conduct ซึ่งทั้งประมวลจริยธรรมและประมวลจรรยาบรรณต่างมีจุดมุ่งหมายเพื่อที่จะควบคุมความประพฤติของสมาชิกซึ่งอยู่ในสถาบันล่ามและผู้แปลประเทศออสเตรเลีย (The Australian Institute of Interpreters and Translators inc, AUSIT) โดยประมวลจริยธรรมกำหนดหลักการที่เป็นแนวทางการตัดสินใจในการตีความและการแปลในทางปฏิบัติ ส่วนประมวลจรรยาบรรณกำหนดกรอบการตีความและการแปลที่จะต้องใช้ในกรณีที่มีการใช้ดุลพินิจในทางปฏิบัติ

(ก) ประมวลจริยธรรม (Code of Ethics) ได้กำหนดหลักการปฏิบัติของล่ามในหลาย ๆ ด้านดังต่อไปนี้

1) จรรยาบรรณวิชาชีพ

ล่ามและผู้แปลต้องทำหน้าที่ตลอดเวลา เพื่อให้สอดคล้องกับมาตรฐานความประพฤติและมารยาทที่เหมาะสมกับจุดมุ่งหมายของ AUSIT (The Australian Institute of Interpreters and Translators inc.)

2) การรักษาความลับ

ล่ามและผู้แปลจะรักษาความลับและไม่เปิดเผยข้อมูลซึ่งตนได้แปลหรือได้รับจากการทำงานโดยเด็ดขาด

⁴¹ In relation to criminal trials see *Dietrich v The Queen* [1992] HCA 57; in relation to civil proceedings see *Gradidge v Grace Bros Pty Ltd* (1988) 93 FLR 414.

⁴² Evidence Act 1929 (SA) Section 14.

3) ความสามารถ

ล่ามและผู้แปลจะรับเฉพาะงานที่พวกเขามีความชำนาญในภาษานั้น ๆ ซึ่งเป็นภาษาที่พวกเขาผ่านคุณสมบัติซึ่งได้รับการฝึกอบรมและมีหนังสือรับรองคุณสมบัติประกอบด้วย

4) ความเป็นธรรม

ล่ามและผู้แปลจะต้องมีความเป็นธรรมในการสื่อสาร โดยล่ามจะต้องไม่แสดงอคติในการสื่อสารแลกเปลี่ยนระหว่างผู้ที่มีส่วนร่วมในการที่ล่ามแปล และผู้แปลจะต้องไม่แสดงอคติต่อทั้งผู้เขียนเอกสารต้นฉบับหรือผู้ที่อ่านงานแปลของพวกเขา

5) ความถูกต้อง

ล่ามและผู้แปลจะต้องใช้ดุลพินิจของตนซึ่งเป็นที่เชื่อถือตลอดเวลาที่ตนได้สื่อสารโดยการแปลความหมายในข้อความหรือคำพูดนั้น

6) ขอบเขตหน้าที่

ล่ามและผู้แปลจะคงไว้ซึ่งขอบเขตที่ชัดเจนในการทำงานของพวกเขา โดยล่ามจะเป็นผู้อำนวยความสะดวกในการติดต่อสื่อสารด้วยวิธีการส่งต่อข้อความหรืองานใดๆที่ได้รับมอบหมายกับบุคคลอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง

7) การรักษาความสัมพันธ์ในวิชาชีพ

ล่ามและผู้แปลจะต้องมีความรับผิดชอบต่อคุณภาพของการทำงานไม่ว่าจะปฏิบัติงานในฐานะเป็นพนักงาน ล่ามอิสระหรือล่ามซึ่งทำงานตามสัญญาจ้างงานกับสถาบันแปล และพวกเขาจะต้องระลึกถึงข้อปฏิบัติในการทำงานแปลอยู่เสมอ รวมถึงการอำนวยความสะดวกต่างๆ สรุปข้อความอย่างถูกต้องและชัดเจน อีกทั้งพวกเขาต้องจัดสรรเวลาในการทำงานให้เพียงพอเพื่อจะทำงานให้สำเร็จลุล่วง

8) การพัฒนาอาชีพ

ล่ามและผู้แปลจะต้องพัฒนาความรู้ทางวิชาชีพและทักษะของตนเองอย่างต่อเนื่อง ซึ่งจะต้องหมั่นเรียนรู้หาข้อมูลอยู่ตลอดเวลา ซึ่งจะต้องพัฒนาความรู้เกี่ยวกับภาษาและการเข้าใจในวัฒนธรรมของประเทศนั้นๆ

9) ความเป็นน้ำหนึ่งใจเดียว

ล่ามและผู้แปลจะต้องเคารพและสนับสนุนเพื่อนร่วมอาชีพและจะรักษาชื่อเสียงและความน่าเชื่อถือของวิชาชีพนี้สืบไป⁴³

(ข) ประมวลจริยบรรณ (Code of Conduct) ในประเทศออสเตรเลีย ได้กำหนดแนวทางการปฏิบัติของล่ามในด้านต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

1) จริยบรรณวิชาชีพ

ตามประมวลจริยบรรณได้กำหนดข้อปฏิบัติในกรณีจริยบรรณวิชาชีพ เช่น ล่ามจะต้องมีความซื่อสัตย์และความเป็นอิสระ ล่ามจะต้องเตรียมการให้เหมาะสมกับงานที่ได้รับมอบหมายมา ล่ามจะต้องทำงานของตนที่ได้รับมอบหมายให้เสร็จสิ้น หากไม่สามารถทำงานได้ จะต้องมิเหตุผลที่สมควรประกอบด้วย ล่ามจะต้องตรงต่อเวลาที่นัดหมาย หรือล่ามจะไม่เรียกรับหรือร้องขอผลประโยชน์อื่นใดเป็นต้น

2) การรักษาความลับ

ตามประมวลจริยบรรณได้กำหนดข้อปฏิบัติในกรณีการรักษาความลับ เช่น ล่ามจะต้องปฏิบัติตามกฎระเบียบเรื่องการรักษาความลับอย่างเข้มงวด หากต้องทำงานกันเป็นทีม กฎเรื่องการรักษาความลับนี้ ต้องให้สมาชิกทั้งหมดของกลุ่มรับทราบด้วย ล่ามจะต้องไปหาประโยชน์ในข้อมูลที่ตนได้รับมาในขณะที่ตนแปลคำพูดหรือทำงานแปลเอกสาร หรือการเปิดเผยข้อมูลจะต้องได้รับอนุญาตจากลูกค้าเสียก่อน หรือการเปิดเผยข้อมูลเป็นกรณีที่กฎหมายให้อำนาจไว้ เป็นต้น

3) ความสามารถ

ตามประมวลจริยบรรณได้กำหนดข้อปฏิบัติเกี่ยวกับความสามารถของล่าม เช่น ล่ามหรือผู้แปลจะต้องยอมรับงานแปล โดยยืนยันว่าตนมีความสามารถที่จะทำงานนั้นให้ลุล่วงไปได้ ล่ามและผู้แปลต้องระบุนقصสมบัติของตน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในภาษาที่ลูกค้าเรียกร้อง หากงานเป็นที่เห็นได้ชัดว่าอยู่นอกเหนือความสามารถของตนเอง ล่ามหรือผู้แปลจะต้องบอกกล่าวให้ลูกค้าทราบทันที เพื่อหาวิธีการจัดการกับปัญหานี้ หรือถอนตัวเองออกจากงานเพื่อหาทางแก้ปัญหาอื่นต่อไป หรือหากลูกค้า

⁴³ The Australian Institute of Interpreters and Translators inc, (AUSIT) “Code of Ethics and Code of Conduct,” สืบค้นเมื่อวันที่ 8 ตุลาคม 2559, จาก http://ausit.org/AUSIT/Documents/Code_Of_Ethics_Full.pdf

มีความประสงค์จะเปลี่ยนภาษาที่จะต้องแปลเป็นภาษาที่ต่างกันออกไป สามารถทำได้หากล่ามหรือผู้แปลมีความสามารถในการแปลภาษานั้น ๆ เป็นต้น

4) ความเป็นธรรม

ตามประมวลจรรยาบรรณได้กำหนดข้อปฏิบัติเกี่ยวกับความเป็นธรรม เช่น การวางเฉยในงานที่ได้รับมอบหมายเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับการตีความและการแปลในทุกสถานการณ์ หรือในกรณีที่เป็นธรรมยากที่จะรักษาเพราะความเชื่อส่วนบุคคลหรือเพราะสถานการณ์อื่น ๆ ล่ามและผู้แปลจะไม่ยอมรับงานนั้นหรือต้องปฏิเสธข้อเสนองานดังกล่าว เป็นต้น

5) ความถูกต้อง

ตามประมวลจรรยาบรรณได้กำหนดข้อปฏิบัติในกรณีความถูกต้อง เช่น ล่ามและผู้แปลจะไม่เปลี่ยนแปลง เพิ่ม หรือละเว้นสิ่งใด ๆ จากเนื้อหาและความหมายของข้อความต้นฉบับล่ามและผู้แปลจะรีบทำการแก้ไขทันทีที่มีการแปลผิดพลาด หรือล่ามจะสอบถามกลับไปเพื่อให้อธิบายในทันทีหากมีอะไรที่ล่ามไม่เข้าใจในข้อความ เป็นต้น

6) ความชัดเจนในบทบาทหน้าที่

ตามประมวลจรรยาบรรณได้กำหนดข้อปฏิบัติเกี่ยวกับความชัดเจนในบทบาทหน้าที่ เช่น ล่ามและผู้แปลจะเคารพขอบเขตอาชีพของผู้อื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องในงานที่ได้รับมอบหมาย ล่ามและผู้แปลจะดึงความสนใจในสถานการณ์ใดที่บุคคลอื่นเข้าใจผิดเกี่ยวกับบทบาทของล่ามหรือมีความคาดหวังที่ไม่เหมาะสมเกี่ยวกับล่าม หรือล่ามต้องเข้าใจและทำให้ผู้อื่นเข้าใจในความแตกต่างระหว่างงานและเรื่องส่วนตัว เป็นต้น

7) รักษาความสัมพันธ์ในวิชาชีพ

ตามประมวลจรรยาบรรณได้กำหนดข้อปฏิบัติในกรณีการรักษาความสัมพันธ์ในวิชาชีพ เช่น ผู้ปฏิบัติจะต้องปฏิบัติตามประมวลจริยธรรมนี้ เมื่อใดก็ตามที่ต้องแปลทางคำพูดหรือการเขียนไม่ว่าจะในฐานะเป็นพนักงาน ล่ามอิสระหรือล่ามซึ่งทำงานตามสัญญาจ้างงานกับสถาบันแปล หรือในฐานะผู้บังคับบัญชาหรือนายจ้างของล่ามและผู้แปลอื่น ๆ เมื่อทำงานเป็นล่ามอิสระ จะต้องติดต่อกับลูกค้าด้วยความซื่อสัตย์ สุจริตและโปร่งใส หรือเมื่อทำงานกับสถาบันแปล ล่ามและผู้แปลจะรักษา

มาตรฐานเช่นเดียวกับเมื่อทำงานร่วมกับลูกความทั่วไป หรือล่ามและผู้แปลจะต้องทราบถึงข้อมูลอ้างอิงและข้อมูลพื้นฐานก่อนที่จะเริ่มทำงาน เป็นต้น

8) การพัฒนาอาชีพ

ตามประมวลจรรยาบรรณได้กำหนดข้อปฏิบัติในกรณีการพัฒนาอาชีพล่าม เช่น ล่ามและผู้แปลจะคอยปรับปรุง พัฒนาทักษะและความรู้ด้วยการหมั่นศึกษาหาความรู้อยู่เสมอ ล่ามและผู้แปลจะรักษาความสามารถและความชำนาญในภาษาและวัฒนธรรมของประเทศที่ใช้ภาษาที่ตนได้ทำการแปล หรือล่ามและผู้แปลจะสนับสนุนและส่งเสริมการพัฒนาวิชาชีพในสาขาอาชีพของตนและในหมู่เพื่อนร่วมงาน เป็นต้น

9) ความเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกัน

ตามประมวลจรรยาบรรณได้กำหนดข้อปฏิบัติเกี่ยวกับความเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกัน เช่น ล่ามและผู้แปลจะต้องส่งเสริมสนับสนุนซึ่งผลประโยชน์ในสาขาอาชีพของตนและเพื่อนร่วมงานอีกทั้งจะคอยช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ล่ามและผู้แปลจะร่วมแก้ไขข้อพิพาทต่างๆ กับเพื่อนร่วมอาชีพเดียวกัน ด้วยความเป็นมืออาชีพ เป็นต้น⁴⁴

ดังนั้นเมื่อพิจารณาข้างต้นหากศาลพิจารณาแล้วเห็นว่าจำเลยชาวต่างชาติผู้ถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิดอาญาไม่สามารถสื่อสารและเข้าใจภาษาอังกฤษได้ ศาลจะต้องจัดหาล่ามให้ ซึ่งหน่วยงานที่เกี่ยวข้องจึงต้องแต่งตั้งล่ามที่มีคุณสมบัติ มีทักษะ ความรู้ความสามารถ และความประพฤติตามแนวทางที่ประมวลจริยธรรมและประมวลจรรยาบรรณได้กำหนดไว้

กล่าวโดยสรุปหลักเกณฑ์เกี่ยวกับสิทธิในการมีล่าม การจัดหาล่าม ตลอดจนการกำหนดคุณสมบัติของล่ามในคดีอาญาของจำเลยชาวต่างชาติ ผู้ถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิดของประเทศสหรัฐอเมริกาในส่วนของกฎหมายระดับมลรัฐนั้น กฎหมายของมลรัฐแคลิฟอร์เนีย ไม่ว่าจะเป็นรัฐธรรมนูญ กฎหมาย หรือระเบียบคุณสมบัติของล่ามที่กำหนดโดยสภาตุลาการ ในกรณีที่จำเลยชาวต่างชาติ ผู้ถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิด และจำเลยนั้น ไม่สามารถเข้าใจและสื่อสารภาษาอังกฤษได้

⁴⁴ *Ibid.*

ศาลจะต้องแต่งตั้งล่ามให้⁴⁵ โดยกำหนดให้ล่ามมีความรู้ความสามารถตามข้อกำหนดที่สภาตุลาการกำหนดไว้

ส่วนสิทธิในการมีล่าม การจัดหาล่าม ตลอดจนการกำหนดคุณสมบัติของล่ามในคดีอาญาของจำเลยผู้ถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิดของประเทศออสเตรเลีย สิทธิในการมีล่ามในศาลถูกกำหนดไว้อย่างชัดเจนในรัฐวิกตอเรียและรัฐควีนส์แลนด์ ว่าศาลจะต้องจัดหาล่ามให้ หากจำเลยหรือพยานไม่สามารถพูดหรือเข้าใจภาษาอังกฤษได้ และมีบางรัฐที่ให้ผู้พิพากษาแต่ละคนตัดสินใจและเป็นผู้ตรวจสอบว่าบุคคลที่เข้ามาเกี่ยวข้องกับกรณีคดีนั้นๆ มีความชำนาญในภาษาอังกฤษเพียงพอที่จะเข้าใจการพิจารณาคดีหรือไม่ หากผู้พิพากษาเห็นว่าบุคคลนั้นไม่อาจสื่อสารหรือเข้าใจภาษาอังกฤษได้ ผู้พิพากษาจะต้องแต่งตั้งล่ามให้ โดยจะมีประมวลจริยธรรม (Code of Ethic) คอยกำหนดหลักการที่เป็นแนวทางการตัดสินใจในทางปฏิบัติ และมีประมวลจรรยาบรรณ (Code of Conduct) กำหนดกรอบการตีความและการแปลที่จะต้องใช้ดุลพินิจในทางปฏิบัติ ซึ่งการคุ้มครองสิทธิของจำเลยกรณีสิทธิในการมีล่าม หากศาลพิจารณาแล้วเห็นว่าจำเลยชาวต่างชาติผู้ถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิดอาญาไม่สามารถสื่อสารและเข้าใจภาษาอังกฤษได้ ศาลจะต้องจัดหาล่ามให้ ดังนี้ศาล หรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องจึงต้องแต่งตั้งล่ามที่มีคุณสมบัติและมีทักษะ ความรู้ความสามารถและความประพฤติตามแนวทางที่ประมวลจริยธรรมและประมวลจรรยาบรรณได้กำหนดไว้

โดยคำตอบแทนของล่ามในการแปล จากการสอบถามล่าม⁴⁶ โดยเฉลี่ยต่อชั่วโมง ตามตารางด้านล่างดังนี้

⁴⁵ California Constitution. article.I, § 14.

⁴⁶ Sandra Hale, "Interpreter Policies, Practices and Protocols in Australian Courts and Tribunals A National Survey (2011)," สืบค้นเมื่อวันที่ 4 พฤศจิกายน 2559, จาก <http://www.ajja.org.au/online/Pub%20no89.pdf>

ตารางที่ 3.1 ค่าตอบแทนของล่ำมในการแปล จากการสอบถามล่ำม

	โดยเฉลี่ย (คน)	ร้อยละ
น้อยกว่า	30	21.7
\$35-50 ประมาณ 941-1,345 บาท	37	26.8
\$66-80 ประมาณ 1,775-2,144 บาท	59	42.8
มากกว่า	10	7.3
ไม่ขอตอบ	2	1.4
รวม	138	100.0

ที่มา: <http://www.aija.org.au/online/Pub%20no89.pdf>

ยกตัวอย่างว่าล่ำมที่ได้ค่าจ้างอยู่ในอัตรา \$35-50 หรือ ประมาณ 941-1,345 บาท ต่อชั่วโมงกว่า 50% ที่พวกเขาได้ค่าจ้างมากกว่า \$65 (เหรียญออสเตรเลีย) หรือประมาณ 1,749 บาท ต่อชั่วโมง และส่วนมากจะทำงานเป็นล่ำมอิสระ ซึ่งพวกเขาจะไม่ได้รับประโยชน์ต่างๆ เหมือนกับการทำงานเป็นพนักงานประจำ และหากศาลจ่ายให้เพื่อทำงานครึ่งวันหรือเต็มวัน ค่าจ้างเฉลี่ยอยู่ที่ \$200 (เหรียญออสเตรเลีย) หรือประมาณ 5,380 บาท ต่อวัน⁴⁷

⁴⁷ “อ้างอิงอัตราแลกเปลี่ยนเงินตราระหว่างประเทศ ประจำวันที่ 13 มกราคม 2560 ของธนาคารแห่งประเทศไทย,” สืบค้นเมื่อวันที่ 13 มกราคม 2560, จาก

https://www.bot.or.th/thai/statistics/financialmarkets/exchangerate/_layouts/application/exchangerate/exchangerate.aspx

บทที่ 4

วิเคราะห์เปรียบเทียบสิทธิของจำเลยในการมีล่ามและการกำหนดคุณสมบัติ ของล่ามในคดีอาญาตามกฎหมายของประเทศไทยและต่างประเทศ

จากการศึกษาบทที่ 2 และ บทที่ 3 ที่ผ่านมานั้น จะเห็นได้ว่ากฎหมายไทยเริ่มมีการพัฒนาไปตามหลักของกฎหมายสากลไม่ว่าจะเป็นสิทธิของจำเลยในการพิจารณาคดีของศาล รวมถึงสิทธิของจำเลยในการมีล่าม ที่ได้เริ่มบัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 13 แล้วนั้น อย่างไรก็ตามในส่วนของคุณสมบัติล่ามในศาล ซึ่งในประเทศไทยได้ถูกกำหนดไว้อย่างกว้างและยังไม่สามารถนำมาใช้ในทางปฏิบัติมากเท่าที่ควร หรือค่าป่วยการล่าม ซึ่งถูกกำหนด ในอัตราที่จัดได้น้อย เมื่อเทียบกับค่าครองชีพในปัจจุบัน ดังนี้ในบทที่ 4 ผู้เขียนจะวิเคราะห์ประเด็นต่างๆ เช่นเรื่องสิทธิในการมีล่ามของจำเลยในชั้นพิจารณาคดีอาญา คุณสมบัติของล่าม การกำหนดค่าตอบแทนของล่ามว่ามีความเหมาะสมเพียงใด และเหตุผลในการมีล่ามของจำเลยชาวต่างชาติ เพื่อเปรียบเทียบการบัญญัติกฎหมายและวิธีการดำเนินการในทางปฏิบัติในประเทศไทยและในต่างประเทศดังนี้

4.1 วิเคราะห์ปัญหาและผลกระทบเกี่ยวกับหลักประกันสิทธิและสิทธิในการมีล่ามของจำเลย

สิทธิถือเป็นประโยชน์ที่กฎหมายรับรองและคุ้มครองให้บุคคล ซึ่งเป็นกรณีที่กฎหมายบัญญัติให้เป็นประโยชน์แก่บุคคลไว้โดยเจาะจงและบุคคลจะได้รับประโยชน์โดยการใช้สิทธิทางศาลได้¹ แม้บุคคลนั้นจะต้องตกอยู่ในฐานะของจำเลย แต่ตราบใดที่ยังไม่มีคำตัดสินออกมา ต้องถือว่าผู้นั้นเป็นผู้บริสุทธิ์ และเราไม่สามารถลงโทษเขาได้ โดยยังไม่มีเหตุผลอันสมควร ดังนั้นเขาก็ยังสมควรที่จะต้องได้รับความคุ้มครองเช่นเดียวกับบุคคลทั่ว ๆ ไปโดยถือว่าเป็นสิทธิขั้นพื้นฐานของมนุษย์อันสำคัญ

¹ หุุด แสงอุทัย, *ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับกฎหมายทั่วไป*, (กรุงเทพมหานคร: ประกายพริก, 2542)

ที่พึงมี และต้องได้รับความคุ้มครองอย่างเสมอภาคและเท่าเทียมกัน เมื่อบุคคลตกเป็นจำเลย สิทธิต่างๆ ของบุคคลเหล่านี้ย่อมถูกระงับกระเทือนมากที่สุด² แต่จำเลยก็ควรมีสสิทธิต่าง ๆ ในอันที่จะสามารถต่อสู้คดีได้อย่างเต็มที่ จึงจำเป็นที่จะต้องมีบทบัญญัติในการคุ้มครองสิทธิของจำเลย ไม่ว่าจะเป็นสิทธิรับรู้กระบวนการพิจารณาในชั้นต่าง ๆ หรือหลักประกันสิทธิในการต่อสู้คดี เช่น สิทธิได้รับการสันนิษฐานไว้ก่อนว่าเป็นผู้บริสุทธิ์ ตามมาตรา 39³ สิทธิที่จะไม่ให้การ ตามมาตรา 172⁴ หรือสิทธิที่จะมีทนายความตามบทบัญญัติแห่งมาตรา 173⁵ ดังนั้นหากไม่มีบทบัญญัติคุ้มครองสิทธิของจำเลย ก็จะทำให้จำเลยไม่สามารถเข้าใจสภาพและข้อหาแห่งการกระทำความผิด ไม่ทราบถึงสิทธิต่าง ๆ ที่ตนเองมี รวมถึงไม่สามารถที่จะต่อสู้คดีได้อย่างเต็มที่ ซึ่งในกรณีที่จำเลยไม่สามารถสื่อสารหรือเข้าใจภาษาไทยได้ ล่ามจึงมีบทบาทสำคัญในการปกป้องสิทธิของจำเลย ดังนั้นการจ้ดหาล่ามให้กับจำเลยว่ากระทำความผิดจึงเป็นการรับรองสิทธิในการรับรู้กระบวนการพิจารณาของจำเลยและเป็นการประกันสิทธิของจำเลย เพื่อให้โอกาสได้ต่อสู้คดีได้อย่างเต็มที่ ดังนั้นหากจำเลยไม่สามารถสื่อสารหรือเข้าใจภาษาไทยได้ การให้ความคุ้มครองแก่จำเลยนั้นก็มิอาจที่จะบรรลุวัตถุประสงค์ได้อย่างแน่แท้

เมื่อมีการคุ้มครองสิทธิของจำเลยแล้ว การจะคุ้มครองสิทธิของจำเลยชาวต่างชาติก็ยิ่งต้องมีความระมัดระวังขึ้นไป เพราะจำเลยชาวต่างชาติไม่สามารถเข้าใจภาษาที่ใช้ในการดำเนินคดี อีกทั้งไม่สามารถเข้าใจกระบวนการพิจารณาคดีอาญา ในเรื่องของกฎหมายต่างๆ หรือสิทธิต่างๆ ที่ตัวเขาพึงมี ปัญหาเรื่องการกำหนดคุณสมบัติล่าม รวมถึงหน้าที่ วิธีปฏิบัติและหน้าที่ต่างๆ ผู้เขียนเห็นว่าเป็นประการสำคัญที่กฎหมายไทยควรให้ความสำคัญกับเรื่องดังกล่าว เพื่อให้สิทธิของจำเลยชาวต่างชาติเป็นไปตามสิทธิที่จะได้รับการพิจารณาคดีอย่างเป็นธรรมและได้สิทธิในการต่อสู้คดีอย่างเต็มที่

² เกียรติจิจร วัจนะสวัสดิ์, หลักกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาว่าด้วยการดำเนินคดีในชั้นตอนก่อนการพิจารณา, (ประเทศไทย: สยาม พรินติ้ง, 2553), น. 5.

³ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 39

⁴ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 172

⁵ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 173

4.1.1 วิเคราะห์สิทธิในการมีล่ามของจำเลยตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา

ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 13 บัญญัติถึงการจัดหาล่ามไว้ว่าในการสอบสวน การไต่สวนมูลฟ้อง หรือการพิจารณาให้ใช้ภาษาไทย แต่ถ้ามีความจำเป็นต้องแปลภาษาไทยท้องถิ่นหรือภาษาถิ่นหรือภาษาต่างประเทศเป็นภาษาไทยหรือต้องแปลภาษาไทยเป็นภาษาไทยท้องถิ่นหรือภาษาถิ่นหรือภาษาต่างประเทศให้ใช้ล่ามแปล หรือในกรณีที่ผู้เสียหาย ผู้ต้องหา จำเลย หรือพยานไม่สามารถพูดหรือเข้าใจภาษาไทย หรือสามารถพูดหรือเข้าใจเฉพาะภาษาไทยท้องถิ่นหรือภาษาถิ่นและไม่มีล่าม ให้พนักงานสอบสวน พนักงานอัยการหรือศาลจัดหาล่ามให้โดย มีชักช้า หรือในกรณีที่ผู้เสียหาย ผู้ต้องหา จำเลย หรือพยานไม่สามารถพูดหรือได้ยิน หรือสื่อความหมายได้ และไม่มีล่ามภาษา มือ ให้พนักงานสอบสวน พนักงานอัยการหรือศาล จัดหาล่ามภาษามือให้หรือจัดให้ถาม ตอบ หรือสื่อความหมายโดยวิธีอื่นที่เห็นสมควร⁶

ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญามีหลักเกณฑ์เกี่ยวกับการจัดหาไว้เพียงมาตราเดียวคือ มาตรา 13 และไม่ปรากฏว่ามาตราดังกล่าวได้กำหนดหลักเกณฑ์เกี่ยวกับคุณสมบัติของล่ามไว้แต่อย่างใด ทั้ง ๆ ที่การกำหนดคุณสมบัติของล่ามเป็นปัญหาสำคัญในการจัดหาล่ามให้แก่จำเลย เนื่องจากแม้จำเลยนั้นจะได้รับการจัดหาล่ามให้แล้ว แต่หากล่ามนั้นไม่มีมาตรฐานหรือคุณสมบัติที่จะแปลหรือสื่อสารให้เกิดความเข้าใจระหว่างจำเลยกับบุคคลอื่น ๆ ในกระบวนการพิจารณา การคุ้มครองสิทธิหรือการประกันสิทธิของจำเลยทุกคนก็ไม่อาจจะบรรลุผลได้ ทั้งยังอาจก่อให้เกิดผลกระทบต่อสิทธิในการรับรู้กระบวนการพิจารณาคดีของจำเลย ยกตัวอย่างเช่น ล่ามนั้นมีความรู้ในภาษาที่แปลไม่เพียงพอและไม่มีความรู้ความเข้าใจในพื้นฐานของกฎหมายเลย ดังนั้นก็อาจทำให้จำเลยเข้าใจความหมายของกฎหมายคลาดเคลื่อนหรือไม่ทราบสิทธิในการสู้คดีที่ตนพึงมีทั้งหมด หรือการแต่งตั้งล่ามซึ่งมีส่วนได้เสียในคดี ก็อาจทำให้การทำหน้าที่ของล่ามไม่ตรงไปตรงมา หรือ มีการแปลเข้าข้างบุคคลผู้มีส่วนได้เสียในคดี ซึ่งตัวอย่างทั้งสองกรณีนี้แสดงให้เห็นว่า แม้จะมีการแต่งตั้งหรือจัดหาล่ามให้ตามที่กฎหมายกำหนดแล้วแต่หากล่ามนั้นไม่มีมาตรฐานหรือไม่มีคุณสมบัติที่ดีพอ แทนที่จำเลยจะได้ประโยชน์ในการคุ้มครองสิทธิของตน แต่กลับก่อให้เกิดผลเสียแก่จำเลยเสียเอง ซึ่งการกำหนดคุณสมบัติของล่ามนี้เป็น

⁶ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 13

อีกวิธีการหนึ่งที่จะช่วยคุ้มครองสิทธิของจำเลยในกระบวนการพิจารณาคดี เนื่องจากหากล่ามที่แต่งตั้งหรือจัดหานั้น มีความรู้ความสามารถในการแปล แต่กลับแปลไม่ถูกต้องครบถ้วน ไม่เข้าใจภาษาที่ตนต้องแปลได้ทั้งหมด หรือไม่เข้าใจกระบวนการพิจารณาคดีพอสมควร หรือล่ามนั้นมีส่วนได้เสีย ไม่มีความเป็นกลาง เป็นต้น หากมีเหตุดังกล่าวนี้การคุ้มครองสิทธิของจำเลยผู้ถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิดก็ไม่สามารถบรรลุวัตถุประสงค์ได้

4.2 วิเคราะห์เปรียบเทียบคุณสมบัติ มาตรการในการจัดหาล่ามให้จำเลยในชั้นพิจารณาคดีอาญา และแนวทางปฏิบัติของล่ามตามกฎหมายประเทศไทยและกฎหมายต่างประเทศ

4.2.1 วิเคราะห์เปรียบเทียบคุณสมบัติ และมาตรการในการจัดหาล่ามตามกฎหมายไทยและกฎหมายต่างประเทศ

(ก) ประเทศไทย

ในประเทศไทยมิได้มีการกำหนดคุณสมบัติของการเป็นล่ามไว้อย่างชัดเจน เช่นล่ามควรผ่านการสอบหรือไม่ ล่ามมีกี่ประเภท หรือล่ามควรมีความรู้ความเชี่ยวชาญทางด้านภาษาหรือด้านกฎหมายอย่างไร มีเพียงการกำหนดมาตรการในการจัดหาล่าม ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญามาตรา 13 ให้อำนาจศาลและเจ้าพนักงานตำรวจใช้ดุลพินิจในการจัดหาล่ามให้ผู้ต้องหาและจำเลยในกรณีที่เห็นว่าเป็นการจำเป็นต้องแปลภาษาไทยเป็นภาษาต่างประเทศ หรือภาษาต่างประเทศเป็นภาษาไทย จากการศึกษาพบว่าในทางปฏิบัติเมื่อมีคดีขึ้นมาสู่การพิจารณาของศาล ศาลจะจัดหาล่ามให้กับจำเลยตามดุลพินิจของศาล ในชั้นที่มีการอ่านและอธิบายฟ้องให้จำเลยฟังและสอบถามคำให้การจำเลย และในชั้นสืบพยานศาลจะจัดหาล่ามให้เฉพาะในช่วงที่มีการสืบพยานตัวจำเลย ล่ามที่จัดหาให้กับจำเลยจะเป็นล่ามที่ประจำอยู่ที่ศาลนั้นๆ ในบางศาลที่ไม่มีล่ามจะขอล่ามจากกรมการต่างประเทศ กระทรวงยุติธรรม และกระทรวงยุติธรรมก็จะจัดล่ามให้ตามที่ขอ ในบางกรณีที่กระทรวงยุติธรรมไม่มีล่ามที่สามารถติดต่อสื่อสารกับผู้ต้องหาหรือจำเลย กระทรวงยุติธรรมจะทำหนังสือขอความร่วมมือจากสถานทูตที่จำเลยมีสัญชาติ ให้จัดหาล่ามให้ แต่ในทางปฏิบัติเนื่องจากศาลมีที่ทำการอยู่ทั่วราชอาณาจักร จึงมีปัญหาข้อขัดข้องในการจัดหาล่ามให้กับจำเลยชาวต่างชาติอยู่เสมอ

(ข) ประเทศสหรัฐอเมริกา

ตามกฎหมายสหรัฐ (Federal Law) มีการกล่าวถึงคุณสมบัติของล่ามในกฎหมายลักษณะพยานว่าล่ามต้องมีคุณสมบัติและจะต้องให้คำสาบานหรือยืนยันที่จะทำให้การแปลที่แท้จริง และตาม United States Code⁷ ซึ่งมีหลักเกณฑ์เกี่ยวกับล่ามในศาลซึ่งให้ผู้อำนวยการสำนักงานบริหารของศาลสหรัฐ (The Director of the Administrative Office of the United States Courts) เป็นผู้ตัดสินใจและคัดเลือกบุคคลที่มาทำหน้าที่ล่ามซึ่งจะต้องเป็นผู้ที่ได้รับการรับรอง โดยการกำหนดคุณสมบัติของล่ามในศาลเอาไว้ นอกจากนี้ยังมีการวางรูปแบบเกี่ยวกับล่ามในพระราชบัญญัติแบบอย่างว่าด้วยล่ามของศาล (Model Court Interpreter Act)

หลักเกณฑ์เกี่ยวกับสิทธิในการมีล่าม การจัดล่าม ตลอดจนการกำหนดคุณสมบัติของล่ามในคดีอาญาของจำเลยชาวต่างชาติผู้ถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิดของประเทศสหรัฐอเมริกาในส่วนของกฎหมายระดับมลรัฐนั้น มีความชัดเจนคือกฎหมายของมลรัฐแคลิฟอร์เนีย ไม่ว่าจะป็นรัฐธรรมนูญ กฎหมาย หรือระเบียบคุณสมบัติของล่ามที่กำหนดโดยสภาตุลาการ จำเลยชาวต่างชาติผู้ถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิด และไม่สามารถเข้าใจและสื่อสารภาษาอังกฤษได้ ศาลจะต้องแต่งตั้งล่ามให้⁸ โดยศาลจึงต้องแต่งตั้งล่ามที่มีคุณสมบัติและมีทักษะ ความรู้ความสามารถตามข้อกำหนดที่สภาตุลาการกำหนดไว้

การจัดล่ามโดยศาลในกรณีที่จำเลยเป็นชาวต่างชาติตามกฎหมายของประเทศไทยจะมีความแตกต่างกับวิธีการแต่งตั้งล่ามของศาลในมลรัฐแคลิฟอร์เนีย เนื่องจากตามกฎหมายไทยกำหนดให้จำเลยผู้ถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิดไม่สามารถสื่อสารหรือไม่เข้าใจภาษาไทยให้จัดล่ามให้ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญามาตรา 13 แต่ไม่ปรากฏหลักเกณฑ์เกี่ยวกับการกำหนดคุณสมบัติของล่าม หรือมาตรฐานของล่ามไว้และไม่มีการกล่าวถึงระเบียบหรือกฎเกณฑ์เกี่ยวกับการคัดเลือกบุคคลที่จะเป็นล่าม แม้จะมีประมวลจริยธรรมล่ามซึ่งมีการกำหนดหน้าที่ของล่ามไว้ในหลาย ๆ ข้อ แต่หน้าที่ที่กำหนดไว้เหล่านั้นต่างเป็นการกำหนดที่ไม่ชัดเจนและไม่เป็นรูปธรรมอย่างเพียงพอ

⁷ 28 U.S. Code § 1827 - Interpreters in courts of the United States

⁸ Cal. Const. art.I, § 14.

เช่น กำหนดให้ล่ามจะต้องมีความรู้และความเข้าใจในภาษาที่แปลอย่างถ่องแท้ ซึ่งการวัดความรู้และความเข้าใจในภาษาที่แปล ว่าตัวล่ามเองนั้นเข้าใจอย่างถ่องแท้หรือไม่นั้น ควรที่จะมีการทดสอบหรือเข้ารับการอบรมเพื่อที่จะได้เป็นผู้เชี่ยวชาญในภาษานั้น ๆ ซึ่งการกำหนดให้มีการทดสอบหรือเข้ารับการอบรมจะเป็นสิ่งที่ยืนยันได้ระดับหนึ่งว่าหากผ่านมาตรฐานที่ได้กำหนดขึ้นมาได้อย่างเป็นรูปธรรมหรือกรณีการที่กำหนดให้ล่ามต้องแสดงหนังสือรับรองการฝึกอบรม ก็ไม่ชัดเจนว่าเป็นการอบรมหลักสูตรใด ใครเป็นผู้จัดขึ้น และจะต้องมีการอบรมหลักสูตรความรู้กฎหมายเบื้องต้นเพื่อใช้ประกอบอาชีพล่ามในศาลหรือไม่ และในเรื่องบทลงโทษ แม้จะมีบทลงโทษของล่ามตามประมวลอาญากำหนดเอาไว้ แต่ก็ยังไม่มีการกำหนดชัดเจนว่า อะไรที่เรียกว่าผิดตามกฎหมายมาตรฐานนั้น อีกทั้งยังไม่มีการกำหนดบทลงโทษในกรณีที่ล่ามนั้นไม่ประพฤติตามประมวลจริยธรรมล่ามในศาลเป็นต้น แตกต่างจากการจัดหาล่ามของศาลตามกฎหมายของมลรัฐแคลิฟอร์เนีย โดยการจะเข้ามาเป็นล่ามศาลได้นั้นจะต้องมีการสอบวัดความรู้ก่อนเพื่อเป็นการประเมินความสามารถ ทักษะและความชำนาญในด้านภาษาของล่าม โดยล่ามจะต้องสอบทั้งข้อสอบข้อเขียนและสอบปากเปล่า⁹ โดยมีการอธิบายเรื่องการสอบไว้อย่างชัดเจน และทำให้ผู้ที่สอบเป็นล่ามทราบว่าต้องเตรียมตัวอย่างไร มีการสอบอย่างไร และล่ามยังได้แบ่งออกเป็นสองประเภทกล่าวคือ ล่ามที่ได้รับการรับรองกับล่ามที่ขึ้นทะเบียนซึ่งแบ่งตามความชำนาญในภาษาที่จะทำการแปล การที่ศาลจะแต่งตั้งล่ามนั้น ได้จะต้องเป็นล่ามที่มีคุณสมบัติตามที่สภาตุลาการกำหนดไว้ ไม่ว่าจะเป็นในด้านความสามารถในการแปล ความชำนาญและทักษะทางด้านภาษา ทักษะการพูด หรือทักษะการฟัง หรือแม้กระทั่งด้านพฤติกรรม เป็นต้น จึงเห็นได้ว่าการจะมาเป็นล่ามได้นั้นต้องผ่านทั้งการทดสอบความรู้ความสามารถ ทั้งยังต้องผ่านคุณสมบัติในด้านต่าง ๆ จึงทำให้ล่ามที่ผ่านเกณฑ์ดังกล่าวมานั้นเป็นล่ามที่มีคุณภาพและเชี่ยวชาญในภาษาที่จะทำการแปลจริง ๆ ดังนี้เมื่อได้ล่ามที่มีคุณภาพเข้ามาเป็นสื่อกลางในการสื่อสารในการพิจารณาคดีย่อมทำให้หลักประกันสิทธิต่าง ๆ ที่ต้องการจะคุ้มครองผู้ถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิดย่อมบรรลุผลได้อย่างแท้จริง

⁹ “Exam Information. Judicial Council of California,” สืบค้นเมื่อวันที่ 20 ตุลาคม 2559, จาก

(ค) ประเทศออสเตรเลีย

สิทธิในการมีล่าม การจัดหาล่าม ตลอดจนการกำหนดคุณสมบัติของล่ามในคดีอาญาของจำเลยชาวต่างชาติผู้ถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิดของประเทศออสเตรเลียสิทธิในการมีล่ามถูกกำหนดไว้อย่างชัดเจนในรัฐวิคตอเรียและรัฐควีนส์แลนด์ และในบางรัฐ กำหนดให้เป็นการตัดสินใจของผู้พิพากษาแต่ละคนโดยจะเป็นผู้ตรวจสอบว่าบุคคลที่เข้ามาเกี่ยวข้องกับกรณีคดีนั้น ๆ มีความชำนาญในภาษาอังกฤษพอที่จะเข้าใจการพิจารณาคดีหรือไม่ หากผู้พิพากษาเห็นว่าบุคคลนั้นไม่อาจสื่อสารหรือเข้าใจภาษาอังกฤษได้ ผู้พิพากษาจะต้องแต่งตั้งล่ามให้ โดยจะมีประมวลจริยธรรม (Code of Ethic) คอยกำหนดหลักการที่เป็นแนวทางการตัดสินใจในการตีความและการแปลในทางปฏิบัติ ส่วนประมวลจรรยาบรรณ (Code of Conduct) กำหนดกรอบการตีความและการแปลที่จะต้องใช้ในกรณีที่มีการใช้ดุลพินิจในทางปฏิบัติ ซึ่งถือว่ามีความเหมาะสมทั้งในแง่ของทฤษฎีและแง่ของการปฏิบัติงานล่ามในศาลอย่างแท้จริง เพราะมีการบัญญัติโดยยกตัวอย่างหน้าที่ของล่ามไว้ในประมวลจรรยาบรรณด้วย

การจัดหาล่ามโดยศาลของประเทศออสเตรเลียในมลรัฐควีนส์แลนด์ก็มีความคล้ายคลึงกับประเทศไทย คือให้ศาลจัดหาให้ หากศาลพิจารณาแล้วว่าบุคคลนั้นไม่สามารถพูดหรือเข้าใจภาษาที่ใช้ในการพิจารณาคดีได้อย่างถ่องแท้ โดยล่ามที่ได้รับการแต่งตั้งนั้นจะต้องอยู่ภายใต้ประมวลจริยธรรมและประมวลจรรยาบรรณซึ่งออกโดยสถาบันล่ามและผู้แปลประเทศออสเตรเลีย (The Australian Institute of Interpreters and Translators inc.)¹⁰ ทั้งนี้ประมวลจริยธรรมและประมวลจรรยาบรรณจะ

¹⁰ The Australian Institute of Interpreters and Translators (AUSIT) is the national association for the translating and interpreting profession.

จุดมุ่งหมายของ AUSIT

- 1) เป็นตัวแทนผลประโยชน์ของวิชาชีพทั้งในประเทศออสเตรเลียและต่างประเทศ
- 2) ให้การรับรองว่าล่ามและผู้แปลจะดำรงไว้ซึ่งมาตรฐานและจริยธรรมอย่างสูงสุด
- 3) ส่งเสริมอาชีพการแปลและตีความทั้งในภาครัฐและภาคเอกชน
- 4) ส่งเสริมและจัดกิจกรรมซึ่งพัฒนาอาชีพ รวมทั้งการประชุมและการสัมมนา
- 5) จัดให้มีการแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับการศึกษาและการพัฒนาเกี่ยวกับองค์ความรู้ การฝึกปฏิบัติและ

ขั้นตอนการแปลและตีความ

กำหนดแนวทางการปฏิบัติ แนวทางการตัดสินใจ และกรอบการใช้ดุลพินิจในกรณีต่าง ๆ ของล่ามไว้ ทำให้การปฏิบัติงานของล่ามเป็นไปในทิศทางเดียวกันและปฏิบัติงานได้อย่างมีคุณภาพ ซึ่งส่งผลดีแก่ผู้ถูกกล่าวหาและบุคคลที่เกี่ยวข้องกับการพิจารณาคดีดังกล่าวทำให้ได้รับการคุ้มครองสิทธิอย่างมีประสิทธิภาพ

4.2.2 วิเคราะห์แนวทางปฏิบัติของล่ามในชั้นพิจารณาคดีอาญา

สำนักงานศาลยุติธรรมได้ตระหนักถึงความสำคัญของการทำหน้าที่ล่าม จึงจัดทำประมวลจริยธรรมล่ามในศาลยุติธรรม¹¹ ทั้งหมด 5 ข้อ เพื่อให้การทำหน้าที่ล่ามเป็นไปในแนวทางเดียวกันโดยมีสาระสำคัญดังต่อไปนี้

ข้อที่ 1 หน้าที่ที่สำคัญของล่ามในศาลยุติธรรมคือ แปลภาษาไทยท้องถิ่น ภาษาถิ่น ภาษาต่างประเทศ ภาษามือ หรือสื่อความหมายโดยวิธีอื่น โดยจักต้องปฏิบัติหน้าที่ด้วยความซื่อสัตย์ สุจริต เป็นกลาง ปราศจากอคติ ประพฤติตนตามกฎหมายและทำนองคลองธรรมอยู่ในกรอบศีลธรรม และจริยธรรม มีความรู้และความเข้าใจในภาษาที่แปลอย่างถ่องแท้และมีความพร้อมที่จะเสียสละเพื่อส่วนรวมเป็นสำคัญ ทั้งจักต้องแสดงให้เห็นที่ประจักษ์แก่สาธารณชนด้วยว่าตนปฏิบัติเช่นนี้อย่างเคร่งครัดครบถ้วน

ข้อที่ 2 ในขณะที่ปฏิบัติหน้าที่ ล่ามต้องปฏิบัติหน้าที่ให้อยู่ในขอบเขตของการแปลและไม่ให้คำแนะนำ หรือแสดงความคิดเห็นแก่บุคคลที่ตนปฏิบัติหน้าที่เป็นล่าม ทั้งต้องไม่กระทำการใด ๆ ที่อาจถือได้ว่าเป็นการทำหน้าที่อื่นนอกจากการแปล

ข้อที่ 3 ล่ามต้องปฏิบัติหน้าที่ด้วยความเรียบร้อยและเคารพนับถือศาล ทั้งควรทราบและปฏิบัติตามกระบวนการพิจารณาคดีในศาล ระเบียบกฎเกณฑ์ ตลอดจนขั้นตอนในการแปล

ข้อที่ 4 กรณีที่ศาลมีคำสั่ง ล่ามต้องแสดงหนังสือรับรองการฝึกอบรมหรือประสบการณ์ที่เกี่ยวข้องกับการแปลอย่างถูกต้องและครบถ้วน

6) สร้างความเข้าใจแก่สาธารณชนเกี่ยวกับอาชีพการแปลและตีความ

7) ทำงานเพื่อให้แน่ใจว่าคนที่ไม่สามารถพูดภาษาอังกฤษสามารถเข้าถึงบริการล่ามที่มีคุณภาพและได้รับการรับรองจากเจ้าหน้าที่

¹¹ ประมวลจริยธรรมล่ามในศาลยุติธรรม ข้อ 1-5 โดยสำนักคณะกรรมการตุลาการศาลยุติธรรม

ข้อที่ 5 ล่ามต้องรักษาข้อมูลเกี่ยวกับคตินิยมปฏิบัติหน้าที่ไว้เป็นความลับ

จากประมวลจริยธรรมล่ามในศตวรรษที่ 21 นี้จะเห็นได้ว่าแม้จะมีการกำหนดหน้าที่ของล่ามแต่หน้าที่ที่กำหนดไว้เหล่านั้นต่างเป็นการกำหนดที่ไม่ชัดเจนและไม่เป็นรูปธรรมอย่างเพียงพอ ยกตัวอย่างเช่น จากข้อที่ 1 “...มีความรู้และความเข้าใจในภาษาที่แปลอย่างถ่องแท้...” การวัดความรู้และความเข้าใจในภาษาที่แปล ตัวล่ามเองนั้นเข้าใจอย่างถ่องแท้หรือไม่นั้น ควรที่จะมีการทดสอบหรือเข้ารับการอบรมเพื่อที่จะได้เป็นผู้เชี่ยวชาญในภาษานั้น ๆ ซึ่งการกำหนดให้มีการทดสอบหรือเข้ารับการอบรมจะเป็นสิ่งที่ยืนยันได้ระดับหนึ่งถึงการผ่านมาตรฐานของการเป็นล่ามในศาลที่ได้กำหนดขึ้นมาได้อย่างเป็นรูปธรรมมากขึ้น และเมื่อเปรียบเทียบกับประมวลจริยธรรมและประมวลจรรยาบรรณของประเทศออสเตรเลียซึ่งได้กำหนดเกี่ยวกับความสามารถและความชำนาญในภาษาที่ล่ามทำการแปลว่า ล่ามจะรับงานเฉพาะงานที่พวกเขามีความชำนาญในภาษานั้น ซึ่งเป็นภาษาที่พวกเขาต้องผ่านคุณสมบัติซึ่งได้รับการฝึกอบรมและมีหนังสือรับรอง และล่ามจะต้องระบุขอบเขตและความสามารถของตนให้อยู่ในภาษาที่ตนทำการแปลได้ หรือต้องพิจารณาดู เป็นกรณีไป หากมีการร้องขอจากลูกความ ซึ่งหากล่ามไม่สามารถแปลได้ ก็ให้แจ้งต่อลูกความทันที เพื่อหาทางแก้ต่อไป ทั้งนี้ยังกำหนดในรายละเอียดเกี่ยวกับการแปลไว้ดีกว่าล่ามจะไม่เปลี่ยนแปลง เพิ่ม หรือละเว้นสิ่งใด ๆ จากเนื้อหาและความตั้งใจของข้อความต้นฉบับ หรือล่ามจะรีบแก้ไขทันทีที่มีการตีความหรือแปลความผิดพลาด เป็นต้น หรือในข้อที่ 2 “... ล่ามต้องปฏิบัติหน้าที่ให้อยู่ในขอบเขตของการแปลและไม่ให้คำแนะนำ หรือแสดงความคิดเห็นแก่บุคคลที่ตนปฏิบัติหน้าที่เป็นล่าม” หากเป็นกรณีเช่นนี้ ควรมีการทดสอบโดยการท้าทาย (challenge) จากคู่ความ ศาล ทนายความหรืออัยการ เพื่อทดสอบความถูกต้องในการแปลของล่ามหรือไม่ หรือจากข้อที่ 3 “... ตลอดจนขั้นตอนในการแปล” ควรบัญญัติกฎหมายให้ชัดเจนว่าล่ามมีขั้นตอนในการแปลอย่างไร หรือต้องปฏิบัติตนอย่างไรเมื่ออยู่ในศาล ซึ่งก็ควรมาจากการจัดอบรมและชี้แจงที่สำนักงานศาลยุติธรรมควรจัดอบรมและเปิดสอบการเป็นล่าม หรือจากข้อที่ 4 “...ล่ามต้องแสดงหนังสือรับรองการฝึกอบรมหรือประสบการณ์ที่เกี่ยวข้องกับการแปลอย่างถูกต้อง...” ข้อที่ 4 นี้ได้กล่าวถึงการรับการฝึกอบรมหรือประสบการณ์ที่เกี่ยวข้องกับการแปล โดยไม่ได้กล่าวว่าเป็นเข้ารับการฝึกอบรมหลักสูตรใด หน่วยงานใดเป็นผู้จัดทำหลักสูตร ซึ่งเห็นควรให้เป็นหลักสูตรที่จัดทำขึ้น

โดยศาลยุติธรรมเอง ส่วนประสบการณ์ในการแปลงอย่างถูกต้องและครบถ้วนนั้น หน่วยงานใดเป็นผู้ตรวจสอบความถูกต้องและจะต้องถูกต้องมากน้อยเพียงใดจึงจะได้มาตรฐานตามที่กำหนดไว้ หรือตามข้อ 5 “ล้ามต้องรักษาข้อมูลเกี่ยวกับคดีที่ตนปฏิบัติหน้าที่ไว้เป็นความลับ” ดังนั้นล้ามต้องไม่สนทนาบอกกล่าว หรือให้ความเห็นใดๆ ต่อสาธารณะเกี่ยวกับคดีที่ตนแปลหรือมีส่วนเกี่ยวข้อง แม้ว่าข้อมูลดังกล่าวจะมีใช่ข้อมูลลับเฉพาะหรือมีกฎหมายบัญญัติไว้ให้เป็นความลับก็ตาม¹² ซึ่งในประมวลจรรยาบรรณของประเทศออสเตรเลียกรณีเกี่ยวกับการรักษาความลับได้กำหนดไว้ว่า ล้ามและผู้แปลจะรักษาความลับและไม่เปิดเผยข้อมูลอันได้รับจากการทำงานของพวกเขา และยังสามารถรายละเอียดไว้อีกว่า ในกรณีที่มีการทำงานเป็นกลุ่ม การรักษาความลับนั้นครอบคลุมถึงสมาชิกทั้งหมดในกลุ่มหรือการเปิดเผยข้อมูลจะต้องได้รับอนุญาตจากลูกความเสียก่อนหรือต้องเป็นกรณีที่ถูกกฎหมายให้อำนาจเพื่อเปิดเผยข้อมูลเอาไว้ เป็นต้น แต่หากล้ามนำข้อมูลเกี่ยวกับคดีที่ตนปฏิบัติหน้าที่ไปเผยแพร่ยังสาธารณะ ล้ามนั้นจะได้รับบทลงโทษอย่างไร ซึ่งตามประมวลจริยธรรมของประเทศไทยไม่ได้บัญญัติไว้แต่อย่างใด เพราะหากมีการบังคับใช้และปฏิบัติตามประมวลจริยธรรมล้ามอย่างเคร่งครัด ย่อมเป็นหลักประกันความยุติธรรมให้กับประชาชนอีกทางหนึ่ง เพื่อสร้างความเชื่อมั่นให้กับประชาชนว่าทุกคนสามารถเข้าถึงความยุติธรรมได้โดยไม่มีการแบ่งแยกแม้จะต่างชาติต่างภาษาก็ตาม¹³ ปัญหาดังกล่าวย่อมส่งผลต่อแนวทางการปฏิบัติของล้ามและยังส่งผลกระทบต่อการคุ้มครองสิทธิของจำเลยชาวต่างชาติผู้ถูกกล่าวหาเป็นแน่แท้

4.3 วิเคราะห์เปรียบเทียบค่าตอบแทนของล้าม ในประเทศไทย ประกอบกับประเทศสหรัฐอเมริกาและในประเทศออสเตรเลีย

จากการศึกษาพบว่า ในประเทศไทยมีการแก้ไขเปลี่ยนแปลงค่าป่วยการล้ามอยู่หลายครั้ง ซึ่งล่าสุดได้กำหนดโดยกระทรวงยุติธรรมว่าด้วยระเบียบการจ่ายค่าป่วยการ ค่าพาหนะเดินทาง และค่า

¹² สราวุธ เบญจกุล, “จริยธรรมล้ามในศาลยุติธรรม,” สืบค้นเมื่อวันที่ 3 กุมภาพันธ์ 2559, จาก <http://www.manager.co.th/Daily/ViewNews.aspx?NewsID=954000048920>

¹³ เติ้งฮ้าง.

เช่าที่พักล่ามที่ศาลจัดให้เกี่ยวกับการจ่ายค่าป่วยการแก่ล่ามโดยอาศัยอำนาจตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญามาตรา 13 วรรคหก แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา โดยกำหนดให้จ่ายค่าป่วยการในชั่วโมงละ 500 บาท แต่ไม่เกิน 800 บาท และทั้งวันไม่เกิน 2,400 บาท ซึ่งวิเคราะห์แล้วเห็นว่า ล่ามในศาล เป็นอาชีพที่มีความเครียด เพราะต้องอยู่ในความคาดหวังของบุคคลผู้เกี่ยวข้องในคดีหลายฝ่าย อีกทั้งต้องหมั่นฝึกฝน และพัฒนาตัวเอง ด้วยการศึกษาค้นคว้าความรู้ทางด้านภาษา อีกทั้งทางด้านกระบวนการพิจารณาคดีตามกฎหมายอยู่เสมอ การที่จะทำงานเป็นล่ามอิสระ โดยมิได้ประกอบอาชีพอื่นเลย ด้วยอัตราค่าป่วยการดังกล่าวเป็นไปได้ยาก เพราะหากคำนวณตามอัตราค่าครองชีพในปัจจุบัน อีกทั้งในประเทศไทยยังไม่ได้กำหนดแยกค่าป่วยการระหว่างล่ามที่ได้รับการรับรองคุณสมบัติจากสำนักงานศาลยุติธรรมและล่ามที่มีความเชี่ยวชาญเป็นพิเศษ ด้วยเหตุผลนี้เอง คนจึงไม่ค่อยนิยมมาเป็นล่ามในศาลซักเท่าไร เพราะได้ค่าตอบแทนน้อย เมื่อเทียบกับค่าครองชีพในปัจจุบัน

หากเปรียบเทียบกับประเทศสหรัฐอเมริกาได้กำหนดค่าตอบแทนล่ามเอาไว้ โดยแบ่งเป็นล่ามที่มีทักษะทางด้านภาษาและล่ามที่มีความเชี่ยวชาญเป็นพิเศษซึ่งได้รับการรับรองจากโปรแกรมของผู้อำนวยการสำนักงานบริหารของศาลสหรัฐอเมริกา ซึ่งถือว่าการเพิ่มโอกาสในการได้ค่าตอบแทนที่สูงขึ้นให้กับล่าม และถือเป็นโอกาสที่ทำให้คนอยากมาเป็นล่ามมากขึ้น และเมื่อมีการเปิดสอบจากหน่วยงานเช่นศาลยุติธรรม ก็จะทำให้คนอยากหาความรู้เพิ่มเติม เพื่อมาสอบการขึ้นบัญชีล่ามที่มีความเชี่ยวชาญเป็นพิเศษ และถือเป็นประโยชน์กับกระบวนการยุติธรรม โดยเฉพาะจำเลยซึ่งถือเป็นประธานแห่งคดี

ในประเทศออสเตรเลีย ก็มีการกำหนดค่าตอบแทนของล่ามเอาไว้ ซึ่งข้อมูลนี้นักศึกษาของออสเตรเลียได้ทำการสอบถามล่าม พบว่าเกือบครึ่งหนึ่งของล่ามที่ไปสอบถาม ได้ค่าตอบแทนจากการเป็นล่าม เฉลี่ยชั่วโมงละ 1,700-2,100 บาท ก็ถือว่าเป็นค่าตอบแทนที่สูงเมื่อเทียบกับค่าตอบแทนล่ามในประเทศไทย และเมื่อพิจารณากับค่าครองชีพในปัจจุบัน

จากการวิเคราะห์ปัญหาทั้งหมดข้างต้น จะพบว่าในประเทศไทย เรื่องการแจ้งสิทธิของจำเลย โดยเฉพาะอย่างยิ่งจำเลยชาวต่างชาติ เพื่อให้เป็นไปตามหลักประสิทธิของจำเลยและเพื่อให้จำเลยต่อสู้คดีได้อย่างเต็มที่ มิได้มีการบัญญัติให้ศาลสอบถามจำเลยว่าต้องการล่ามหรือไม่ หากแต่เป็น

คุณพินิจของศาล ซึ่งในความเป็นจริงแล้ว ศาลอาจไม่สามารถรู้ได้ว่าจำเลยเข้าใจและรับรู้สิทธิของตนหรือไม่ เพียงใด เพราะอย่างที่กล่าวมาแล้วว่าจำเลยอาจได้อื่นคำพูดของศาล แต่จำเลยมิได้เข้าใจใจความหมายของคำพูดนั้นอย่างแท้จริง ซึ่งในหลายครั้งอาจทำให้จำเลยชาวต่างชาติมิได้ต่อสู้คดีอย่างเป็นธรรม และได้รับสิทธิที่ตนพึงมี เพียงเพราะปัญหาในการสื่อสารทางภาษา อีกทั้งคุณสมบัติของล่าม ก็มิได้บัญญัติไว้ชัดเจนว่าคุณสมบัติของล่าม ควรเป็นอย่างไร มีการสอบเพื่อให้เป็นมาตรฐานเดียวกันหรือไม่ และหากจะพิจารณาถึงประมวลจริยธรรมล่ามในประเทศไทย ก็บัญญัติไว้อย่างกว้างๆ ทำให้ในหลายครั้งแนวทางการปฏิบัติตนของล่ามในประเทศไทย ยังไม่ชัดเจนเท่าที่ควร และปัญหาในเรื่องค่าตอบแทนของล่าม ซึ่งหากเทียบกับค่าครองชีพในปัจจุบันจะเห็นได้ว่า มีการกำหนดค่าตอบแทนล่ามที่น้อยเกินไป เหล่านี้ถือเป็นปัญหาในการพิจารณาคดีในไทย ซึ่งควรได้รับการแก้ไขโดยเร็ว

บทที่ 5

บทสรุปและข้อเสนอแนะ

5.1 บทสรุป

การสื่อสารถือเป็นเรื่องสำคัญมาก ในด้านสังคม เศรษฐกิจ วัฒนธรรม การศึกษา รวมถึงกระบวนการพิจารณาคดี และยิ่งในยุคปัจจุบันมีการสื่อสารที่ไร้พรมแดนตามช่องทางต่างๆ เช่น อีเมลล์หรือสื่อโซเชียลต่างๆ จึงหลีกเลี่ยงไม่ได้ว่าในหลายครั้ง เราต้องติดต่อกับชาวต่างชาติ ซึ่งใช้ภาษาที่แตกต่างจากภาษาไทย ทำให้ “ล่าม” เป็นบุคคลที่มีบทบาทสำคัญ ในการช่วยสื่อสารระหว่างบุคคลที่สื่อสารต่างภาษากัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในการดำเนินกระบวนการพิจารณาคดีอาญา สิทธิของจำเลยนับว่าเป็นเรื่องที่สำคัญอย่างมาก เพราะในปัจจุบันนี้ ถือว่าจำเลยเป็น “ประธานแห่งคดี” จึงควรเป็นบุคคลที่ได้รับการคุ้มครองและมีสิทธิต่างๆ เช่นสิทธิที่จะได้รับการสันนิษฐานไว้ก่อนว่าเป็นผู้บริสุทธิ์ สิทธิที่จะไม่ให้การ สิทธิที่จะได้รับความช่วยเหลือทางกฎหมายและทางการสื่อสารในคดีอาญา เพื่อให้จำเลยมีหลักประกันสิทธิและได้ใช้สิทธิในการต่อสู้คดีอย่างเต็มที่ รัฐจึงจำเป็นต้องให้ความคุ้มครองบุคคลเหล่านี้ และทำให้การพิจารณาคดีอาญาเป็นไปอย่างรวดเร็วและเป็นธรรม สำหรับจำเลยชาวต่างชาติก็เช่นกัน หากตกเป็นผู้ถูกกล่าวหาแล้ว ควรทำให้พวกเขาสิทธิโดยเท่าเทียมกัน ด้วยการทำให้พวกเขาเข้าใจกระบวนการพิจารณาคดีอาญา คือการจัดให้มีล่ามในการปกป้องสิทธิของจำเลยชาวต่างชาติ โดยจะต้องเป็นผู้อธิบายและทำให้จำเลยชาวต่างชาติเข้าใจถึงสิทธิที่ตนพึงมีในการต่อสู้คดี และรับรู้กระบวนการพิจารณา และเป็นไปตามมาตรฐานเดียวกันกับจำเลยที่สามารถพูดและเข้าใจภาษาไทยได้ แต่ในปัจจุบัน ประเทศไทยมีเพียงประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญามาตรา 13 เท่านั้นที่บัญญัติเกี่ยวกับเรื่องการมีล่าม และเป็นการบัญญัติไว้ไม่ชัดเจนเท่าที่ควร เช่นในกระบวนการพิจารณาคดี ศาลควรจัดหาล่ามให้จำเลยชาวต่างชาติ โดยให้ถือเป็นหนึ่งในหลักประกันสิทธิของจำเลยชาวต่างชาติ เพราะชาวต่างชาติที่สามารถพูดภาษาไทยได้ อาจไม่เข้าใจในความหมายของภาษาไทย และอาจจะแปลความหมายผิดไปจากข้อเท็จจริง ทำให้พวกเขาเสียสิทธิต่างๆที่พวกเขาสมควรจะได้รับ เพียงเพราะพวกเขาไม่สามารถเข้าใจภาษาไทย

ในประเทศสหรัฐอเมริกา มีการบัญญัติสิทธิของจำเลยเอาไว้ในบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติม เช่นจำเลยมีสิทธิได้รับการพิจารณาคดีโดยเปิดเผย รวดเร็ว ต่อเนื่องและเป็นธรรม สิทธิที่จะได้รับทราบถึงลักษณะและเหตุแห่งข้อกล่าวหา สิทธิที่จะได้รับการช่วยเหลือจากทนายในการต่อสู้คดี เป็นต้น ซึ่งกฎของสหรัฐในการดำเนินกระบวนการทางอาญา ก็บัญญัติให้ศาลเลือก กำหนดคำถาม และค่าใช้จ่ายให้แก่คำถาม การแต่งตั้งคำถามในศาลสหรัฐ เพื่อให้การพิจารณาคดีดำเนินไปด้วยความยุติธรรมและ ได้กำหนดให้มีผู้อำนวยการสำนักงานบริหารของศาลสหรัฐอเมริกาเป็นผู้คัดเลือกบุคคลที่มีคุณสมบัติในการทำหน้าที่คำถาม โดยได้แบ่งคำถามออกเป็นประเภทอย่างชัดเจน ซึ่งคำตอบแทนคำถามก็จะแตกต่างกันไปตามประเภทของคำถาม หรือในมลรัฐแคลิฟอร์เนียก็ได้กำหนดให้จัดการสอบ โดยมีทั้งสอบข้อเขียนและสอบปากเปล่า โดยจะวัดผลทั้งความรู้ ความสามารถ ความเชี่ยวชาญ ประสบการณ์ของผู้ที่สมัครสอบ ให้เป็นมาตรฐานเดียวกัน

ในประเทศออสเตรเลีย ได้บัญญัติเรื่องคำถามไว้ใน พระราชบัญญัติวิธีพิจารณาความอาญา กล่าวคือหากศาลเห็นว่าบุคคลนั้นไม่มีความรู้ทางด้านภาษาอังกฤษเพียงพอที่จะเข้าใจและเข้าร่วมการพิจารณาคดี ศาลจะต้องไม่พิจารณาคดีโดยปราศจากคำถามในการแปล อีกทั้งประเทศออสเตรเลียได้กำหนดประมวลจริยธรรม เพื่อเป็นหลักการปฏิบัติของคำถาม ว่าคำถามควรมีหลักในการปฏิบัติตน หรือการทำงานอย่างไร รวมถึงกำหนดประมวลจรรยาบรรณคำถามเพื่อเป็นแนวทางการปฏิบัติตนของคำถามในกระบวนการยุติธรรม ในทางปฏิบัติ หากเกิดกรณีเช่นนี้ คำถามควรปฏิบัติตนอย่างไร อีกทั้งกำหนดคำตอบแทนคำถามอย่างเหมาะสมอีกด้วย

ดังนั้นเมื่อพิจารณาตามข้อมูลข้างต้น จะเห็นได้ว่าศาลจะต้องจัดคำถามให้จำเลยชาวต่างชาติ ที่ไม่สามารถสื่อสารและเข้าใจภาษาอังกฤษ โดยหน่วยงานที่เกี่ยวข้องจะต้องแต่งตั้งคำถามที่มีคุณสมบัติและมีทักษะ ความรู้ความสามารถ และความประพฤติตามแนวทางที่ประมวลจริยธรรมและประมวลจรรยาบรรณกำหนดไว้ แสดงให้เห็นว่าประเทศต่างๆ ก็ให้ความสำคัญกับจำเลยชาวต่างชาติ โดยการคุ้มครองสิทธิที่จำเลยพึงได้รับ เพื่อใช้ในการต่อสู้คดีได้อย่างเต็มที่ จำเลยชาวต่างชาติ ควรได้ทราบถึงสิทธิดังกล่าวข้างต้นด้วยการมีคำถามในการแปล และต้องแปลให้ถูกต้อง เข้าใจ และชัดเจนอีกด้วย

5.2 ข้อเสนอแนะ

จากบทสรุปจะเห็นได้ว่าบุคคลที่จะมาทำหน้าที่ล่ามของจำเลยในชั้นศาลสมควรที่จะต้องเป็นบุคคลที่มีความรู้ในภาษาที่ตนแปล ไม่ว่าจะเป็นภาษาพูด ภาษาทางการ หรือคำศัพท์กฎหมาย และจะต้องมีความรู้ในเรื่องกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาเบื้องต้นเพื่อที่จะสามารถถ่ายทอดให้จำเลยรับรู้และเข้าใจหลักประกันสิทธิที่ตนพึงมี อีกทั้งเข้าใจกระบวนการพิจารณาคดีอาญาในศาลได้อย่างถูกต้อง ผู้เขียนจึงมีข้อเสนอแนะในการแก้ไขปัญหาล่ามของจำเลยชาวต่างชาติในชั้นศาลเพื่อคุ้มครองสิทธิให้เท่าเทียมกับสิทธิของจำเลยชาวไทย โดยมีจุดประสงค์เพื่อให้จำเลยชาวต่างชาติสามารถต่อสู้คดีได้อย่างเต็มที่ ดังต่อไปนี้

5.2.1 ควรแก้ไขเพิ่มเติมหลักประกันสิทธิของจำเลยชาวต่างชาติให้เท่าเทียมกับจำเลยชาวไทย โดยการเพิ่มเติม ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 172 วรรคแรก “เมื่อโจทก์หรือทนายโจทก์และจำเลยมาอยู่ต่อหน้าศาลแล้ว และศาลเชื่อว่าเป็นจำเลยจริง ให้อ่านและอธิบายฟ้องให้จำเลยฟัง และถามว่าได้กระทำผิดจริงหรือไม่ จะให้การต่อสู้อย่างไรบ้าง คำให้การของจำเลยให้จดไว้ ถ้าจำเลยไม่ยอมให้การ ก็ให้ศาลจกรายงานไว้และดำเนินการพิจารณาต่อไป โดยหากเป็นจำเลยชาวต่างชาติ ศาลจะต้องถามว่าจำเลยต้องการล่ามด้วยหรือไม่” และกำหนดคุณสมบัติของล่ามในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 13 วรรค 7 โดยบัญญัติว่า “ทั้งนี้การกำหนดคุณสมบัติของล่ามให้เป็นไปตามมาตรฐานเดียวกัน โดยให้สำนักงานศาลยุติธรรมเป็นผู้กำหนดคุณสมบัติและเป็นผู้จัดให้มีการสอบตามระเบียบที่กำหนด ซึ่งเฉพาะล่ามที่ได้รับการรับรองและล่ามที่ได้ขึ้นทะเบียนโดยมีความเชี่ยวชาญเป็นพิเศษเท่านั้น จึงจะมาเป็นล่ามในศาลได้”

5.2.2 การกำหนดคุณสมบัติของล่าม มาตรการจัดหาล่ามให้จำเลยและแนวทางปฏิบัติของล่าม

กำหนดหน่วยงานหรือองค์กรที่มีหน้าที่รับผิดชอบในการจัดหาล่าม หรือฝึกอบรม ทดสอบคุณสมบัติและความสามารถของล่าม ทั้งนี้เพื่อให้เกิดมาตรฐานเดียวกันในชั้นพิจารณาในศาล ดังนั้นผู้เขียนมีข้อเสนอแนะว่าองค์กรที่มีหน้าที่รับผิดชอบมีหน้าที่ตั้งแต่ฝึกอบรม การทดสอบคุณสมบัติและความสามารถควรจะเป็นสำนักงานศาลยุติธรรม เนื่องจากในปัจจุบันนี้สำนักงานศาลยุติธรรมได้คอยจัดหาล่ามเพื่อมาทำหน้าที่ในการพิจารณาคดีอาญาให้กับศาลต่าง ๆ อยู่แล้ว

นอกจากนี้เพื่อให้ง่ายต่อการตรวจสอบและควบคุมมาตรฐานของล่าม ผู้เขียนมีข้อเสนอแนะเพิ่มเติมว่าควรจัดทำทะเบียนการขึ้นบัญชีเป็นล่าม โดยแบ่งล่ามออกเป็นสองประเภทได้แก่

(1) ล่ามที่ได้รับการรับรอง เป็นล่ามที่ต้องผ่านการสอบโดยสำนักงานศาลยุติธรรม โดยจะมีทั้งการสอบปากเปล่าและสอบข้อเขียน เพื่อวัดผลความรู้ทางด้านภาษาและความรู้เบื้องต้นในกระบวนการพิจารณาคดีตั้งแต่ชั้นสอบสวนจนถึงชั้นศาล และออกใบอนุญาตให้ล่ามยึดถือเอาไว้

การสอบนั้นก็จะเป็นการประเมินความสามารถ ทักษะ และความเชี่ยวชาญในด้านภาษาของล่าม โดยมีการอธิบายรายละเอียดการสอบอย่างชัดเจน

(2) ล่ามที่ขึ้นทะเบียนโดยมีความเชี่ยวชาญเป็นพิเศษ เช่นผ่านการอบรมหรือสัมมนา โดยโครงการขององค์กรรัฐที่มีหลักเกณฑ์กำหนดการคัดเลือกผู้ที่จะมาเป็นล่ามหรือผู้ที่มีความเชี่ยวชาญทางด้านกฎหมายเป็นพิเศษ หรือสอบผ่านการเป็นล่ามขององค์การสหประชาชาติ โดยจะต้องมีเอกสารมายืนยันและรับรองด้วย เป็นต้น

นอกจากนี้หากล่ามที่ได้ขึ้นทะเบียนไว้ แต่ประพฤติปฏิบัติตนดังข้อเท็จจริงต่อไปนี้ให้ผู้รับผิดชอบลบชื่อล่ามออกจากทะเบียนล่าม

- (1) ไม่มีความเป็นกลางในการทำหน้าที่ล่าม
- (2) ประพฤติตนไม่เหมาะสมแก่การเป็นล่าม
- (3) กระทำการหรือละเว้นกระทำการตามหน้าที่ของล่ามโดยจงใจหรือประมาทเลินเล่อจนเป็นเหตุให้เสียหายแก่ผู้ต้องหาหรือจำเลยอย่างร้ายแรง
- (4) ไม่ถือปฏิบัติตามประมวลจริยธรรมล่าม และการไม่ถือปฏิบัตินั้นเป็นเหตุให้เสียหายแก่ผู้ต้องหาหรือจำเลยอย่างร้ายแรง

มาตรการจัดหาล่ามให้จำเลยนั้นคือ เมื่อศาลแจ้งสิทธิของจำเลยในการมีล่าม และจำเลยร้องขอล่ามต่อศาล ให้ศาลติดต่อไปยังสำนักงานศาลยุติธรรมเพื่อเป็นผู้จัดหาล่ามให้จำเลยโดยมีชักช้า และต้องเป็นล่ามที่ขึ้นทะเบียนไว้แล้วเท่านั้น เพื่อให้มีความรู้ ความสามารถทางด้านภาษาและด้านกฎหมายที่ทำให้เกิดมาตรฐานเดียวกัน

และแนวทางปฏิบัติของล่าม ควรแก้ไขเพิ่มเติมประมวลจริยธรรมล่ามในศาลยุติธรรมให้มีความชัดเจนและเป็นรูปธรรมมากขึ้น กำหนดโทษของการที่ล่ามฝ่าฝืนบทบัญญัติ ดังต่อไปนี้

(1) ล่ามต้องมีความรู้ความเชี่ยวชาญในภาษาไทย ภาษาที่ล่ามต้องทำการแปล และกฎหมายเบื้องต้น

(2) ล่ามต้องซื่อสัตย์สุจริต แปลตรงตามความเป็นจริง ไม่ให้คำแนะนำหรือแสดงความคิดเห็น และเก็บรักษาความลับของจำเลยเอาไว้ เว้นแต่จะเปิดเผยให้ผู้อื่นทราบเพื่อประโยชน์แห่งคดี

(3) หากล่ามไม่สามารถเข้าใจและแปลข้อความของจำเลยได้ ล่ามจะต้องแจ้งให้ผู้พิพากษาในคดีนั้นทราบโดยเร็วที่สุด เพื่อเปลี่ยนล่ามคนอื่นมาแทนให้เหมาะสมต่อไป

(4) หากล่ามฝ่าฝืนข้อกำหนดข้างต้น เจ้าพนักงานสอบสวน ภายใต้สำนักงานศาลยุติธรรม มีหน้าที่สอบสวนข้อเท็จจริง และหากกรณีร้ายแรงสามารถมีคำสั่งพัก หรือเพิกถอนใบอนุญาตได้

5.2.3 เพื่อการกำหนดค่าตอบแทน โดยแก้ไขค่าตอบแทนของล่ามให้เหมาะสมตามประเภทของล่าม เมื่อเทียบกับล่ามเอกชนและค่าครองชีพในปัจจุบัน และตามประเภทของล่าม โดยแบ่งเป็น

(1) ล่ามที่ได้รับการรับรอง ควรจะมีอัตราค่าตอบแทนอยู่ที่ชั่วโมงละ 800-1,200 บาท และหากทำงานทั้งวัน ไม่เกินวันละ 4,000-6,000 บาท เมื่อสำนักงานศาลยุติธรรมพิจารณาจากประสบการณ์

(2) ล่ามที่ขึ้นทะเบียนโดยมีความเชี่ยวชาญเป็นพิเศษ ควรจะมีอัตราค่าตอบแทนอยู่ที่ชั่วโมงละ 600-1,000 บาท และหากทำงานทั้งวัน ไม่เกินวันละ 3,000-5,000 บาท เมื่อสำนักงานศาลยุติธรรมพิจารณาจากประสบการณ์

บรรณานุกรม

บรรณานุกรม

ภาษาไทย

- เกียรติจักร วัจนะสวัสดิ์. หลักกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาว่าด้วยการดำเนินคดีในขั้นตอนก่อนการพิจารณา. ประเทศไทย: สยามพริ้นติ้ง, 2553.
- กองสารนิเทศและประชาสัมพันธ์ สำนักงานศาลยุติธรรม. “จดหมายข่าวสำนักงานศาลยุติธรรม.” http://www.iprd.coj.go.th/doc/data/iprd/iprd_1463385913.pdf, 1 มิถุนายน 2559.
- คณิง ภาไชย. กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา. เล่ม 2. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์เดือนตุลา, 2556.
- คณิต ณ นคร. กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา. พิมพ์ครั้งที่ 8. กรุงเทพมหานคร: วิญญูชน, 2555.
- คณิต ณ นคร. กฎหมายอาญาภาคความผิด. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2557.
- จิตติ ดิงศภัทย์. กฎหมายอาญาภาค 2. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์สยามพริ้นติ้งกรุ๊ป จำกัด, 2536.
- ชาติ ชัยเดชสุริยะ. มาตรการทางกฎหมายในการคุ้มครองสิทธิมนุษยชนในกระบวนการยุติธรรมทางอาญา. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์เดือนตุลา, 2549.
- ณรงค์ ใจหาญ. หลักกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา. เล่ม 2. กรุงเทพมหานคร: วิญญูชน, 2556.
- ณัฐดาวดี ลีตระกูล. “สิทธิในการมีทนายความ: ศึกษาเปรียบเทียบผลการละเมิดสิทธิในชั้นสอบสวนและชั้นพิจารณา.” วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ปริทัศน์ พนมยงค์ มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต, 2555.
- ดวงจิตต์ กำประเสริฐ. กฎหมายแองโกลอเมริกันเบื้องต้น. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง, ม.ป.ป.
- ทัศนีย์ แก้วพิลา. “สิทธิการมีทนายความในคดีอาญา.” วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ปริทัศน์ พนมยงค์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2527.

ทรงพล อวนกลิ่น. จักรพงษ์ ปิยรัชต์วัฒน์. นันทวัน อัจฉริยพล และคณะ.

การพัฒนากฎหมายเกี่ยวกับการคุ้มครองสิทธิในการมีล่ามในคดีอาญาของคู่ความ
ชาวต่างชาติ. น. 9 (2557).

ธนา แสงพิทักษ์. “สิทธิที่จะได้รับทราบข้อกล่าวหา.” วิทยานิพนธ์มหาดบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ปริทัศน์
พนมยงค์ มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต, 2548.

รุ่งนภา เข็มศรี. “สิทธิของผู้ต้องหาเกี่ยวกับการช่วยเหลือทางกฎหมาย.” วิทยานิพนธ์มหาดบัณฑิต
คณะนิติศาสตร์ปริทัศน์ พนมยงค์ มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต, 2558.

รุ่งเรือง ฤตยพงษ์. “ระบบอัยการในประเทศสหรัฐอเมริกา.” วารสารอัยการ. น. 36 (2534).

ศรัณยา เลิศศาสตร์วัฒนา. “สิทธิของผู้ต้องหาและจำเลยในการมีล่ามในการดำเนินคดีอาญา.”
วิทยานิพนธ์มหาดบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2539.

ศ.พ.ต.อ.หญิงดร.พัชรา ลินลอยมา. โครงการวิจัยศึกษาทบทวนกฎหมายและกระบวนการ
ยุติธรรมทางอาญา และความร่วมมือในเรื่องทางอาญาของภูมิภาคอาเซียน เพื่อเตรียม
ความพร้อมเข้าสู่ประชาคมอาเซียน. น. 2 (2557).

ศูนย์ข้อมูลความรู้ ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน. “บทความ AEC ที่ควรอ่าน.”

<http://www.thai-aec.com/category/aec-must-read>, 31 สิงหาคม 2559.

สาลีณี ภู่งรุ่งเรืองผล. คำอธิบายกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาในชั้นศาล (ฉบับเข้าใจง่าย).

เชียงใหม่: พลอยการพิมพ์, 2558.

สมยศ เชื้อไทย. คำอธิบายหลักรัฐธรรมนูญทั่วไป. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์วิญญูชน, 2535.

สราวุธ เบญจกุล. “จริยธรรมล่ามในศาลยุติธรรม.มติชน.”

<http://www2.manager.co.th/Daily/ViewNews.aspx?NewsID=9540000048920>,

22 สิงหาคม 2558.

หยุด แสงอุทัย. ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับกฎหมายทั่วไป. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ประกายพริก,
2542.

ภาษาต่างประเทศ

Berk- Seligson, Susan. The Bilingual Courtroom, 2002.

Elena M. de Jongh. From the Classroom to the Courtroom: A guide to interpreting in the U.S. justice system, 2012.

Holly. Mikkelson. Introduction to court interpreting, 2000.

Court Interpreter. “Judicial council of California.” <http://www.courts.ca.gov/1095.htm>, 19 ตุลาคม 2559.

Judicial Council of California. Knowledge. “Skills and Abilities essential for Court Interpretation.” <http://www.courts.ca.gov/documents/KSAs.pdf>, 20 ตุลาคม 2559.

Sandra Hale. Interpreter Policies. “Practices and Protocols in Australian Courts and Tribunals A National Survey.” <http://www.aija.org.au/online/Pub%20no89.pdf>, 4 พฤศจิกายน 2559.

ประวัติผู้เขียน

ชื่อ – สกุล

ประวัติการศึกษา

ตำแหน่งและสถานที่ทำงานปัจจุบัน

ศิริรณา พัฒนภูทอง

พ.ศ. 2549 นิติศาสตรบัณฑิต มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย

พ.ศ. 2551 ประกาศนียบัตรอบรมวิชาว่าความแห่ง

สภาทนายความ

บริษัท ฟุจิจิฟิล์ม (ประเทศไทย) จำกัด

ทนายความ

